

ARGIA

AGOSTI XAHO:

**“ZAZPIAK BAT”EN
AITZINDARIA
URDIÑARBEKO
PASTORALEAN**

EKO

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Telf. 461177
DONOSTIA

EKO PASAI

PASAI ANTZO

S.JUAN

BAUTISTA

Kooperatiba

Villas auzoa. Telf. 550199
HERNANI

EKO ALTZA

Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

BETI MERKEK

Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO TOLOSA

TOLOSA

MERKEK

IGLESIAS

TRINTXERPE

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Telf. 211488
AIETE.DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite poligonoa z/g.
Telf. 692526. ASTEASU

EKO URRETXU

Labeaga 1. Ipiñarrieta 9
URRETXU

AUTO SERVICIO

DURANGO

Retentxu kalea 30
DURANGO

1.206. zenbakia

POLITIKA

- 13.— Luis Mari Bandres: «ETak protagonismo politikoa hartuz Herriari lapurreta egingo lioke». **I. Zubiondo.**
 16.— Kronika politikoa. **I.Z.**
 17.— Diruaren hotsa. **B. Bakikoa.**

NAZIOARTEKOA

- 18.— Independentzia beste hamar urtez atzerarazi nahi Parisek. **I. Etxeberria.**

ERREPORTAIK

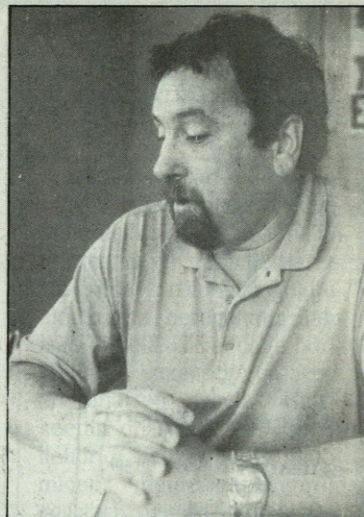
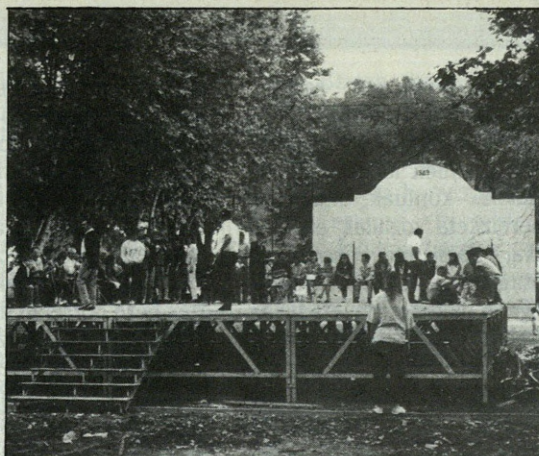
- 20.— Agosti Xahoren omenez, «Zazpiak Bat» en aintzindaria aurtan Urdiñarbeko pastorean. **Manexak.**
 24.— Iratiko oihanak geroa kezkarri. **I. Camino.**
 35.— Zikloturismoa errepide bazterretan arriskuak galanki. **Aristi.**
 38.— Alfonso Perez Agote: «Nazionalismoak ezkerre sortu du, baina ezkerrek nazionalismoak ez». **L. Mintegi.**
 42.— Hegazkilari ausart baten istorio harrigarriak. **X. Iraeta.**
 44.— Kirola. **G. Arrese.**

KULTURA

- 45.— Kulturataria.
 46.— Kantaldi eta kontzertuen aurrekiko publikoaren jarrera. **M. Aramendi.**
 48.— Pello Zabaletak azken kultur programa Euskadi Irratian. **G. Arrese.**
 49.— Lekeitioko Bideo eta Zinema Bilerak. **Sabino.**
 50.— Urrezko garaiko bertsolaritzaren antologia moldatu berri du Juanito Dorronsorok. **Zaldu-bi.**
 53.— Kulturaren aste borraستا.

ETA BESTE

- 55.— Denborapasak.
 58.— Azkena: «Euskal kulturaren inguruan jiraka». **P. Iztueta.**

URDINARBEKO PASTORALari eskaini diogu aste honetako azalaz, berau AGOSTI XAHOREn omenez burutuko dena hilabete honen azkenaldera. Entseiatan izan gara, eta zinez mereziko duen ikuskizuna iruditu zaigu. Politikako orrialdeetan LUIS MARI BANDRES Euzkadi Buru Batzarreko partaidearekin eginiko elkar hizketa dakargu, eta erdikaldean berriz, ALFONSO PEREZ AGOTE soziologoarekin kontzientzi kolektiboaren eraketaren inguruan. Erreportaien artean IRATIKO OIHANEAN zuhaitzekin egiten ari diren sarraskiak salatzaren dira, eta ZIKLOTURISTEI buruzkoan igandero bizi dituzten errepideetako arriskuak aztertzen ditugu. Kulturaren esparruan JUANITO DORRONSOROK BERTSOLARITZAREN urrezko garaiaz moldatu duen antologiaren berri dakarkigu, egilearekin solasean.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Gorka Arrese, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Ibarra, Luis Fernandez, Ermie Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elsoegi, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielan-jel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastortza, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagire, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Martin, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murmendi', Joseba Sarrionandia, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealda, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Urederra, Aitor Zabalgobera.

Diselnu eta montajea: Jon Barandiaran, Eneko Abrego.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknika: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1-ekz. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1988. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	400 libera.
Estatu Espainola.....	6.000 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.000 pezeta.
Airez.....	12.000 pezeta.

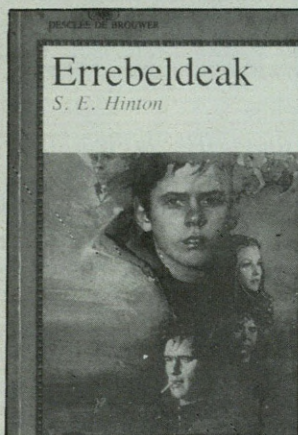
UZTAILA 10 UZTAILA 16

uztailaren 13an ilberri

eguzkia: (uztailaren 10ean)
irten: 06.54
sartu: 21.45

mareak: (uztailaren 10ean)
gora: 02.23 eta 14.53
behera: 08.31 eta 21.04

LIBURUAK

Izenburua: Errebeldeak.
Egilea: S.H. Hinton.
Itzultzailea: Joxemari Iturralde.
Argitaratzailea: Alfagura-Desclée de Brouwer.
Ezaugarriak: 184 orri, 1150 pta.

Zaila da, oso zaila, gazteentzako literatura definitzen. Holakorik ba ote dagoen, eta haur eta helduentzako artean ze bereizgarri dituen zehazten. Mugak eta arazoak arazo, liburu hau, S.H. Hintonen *The Outsiders*, liburu mota horretako klasikotzat har dezakegu.

New Yorkeko gazte batzuen gorabehera eta biziki-

zunak kontatzen zaizkigu bertan, lehen pertsonan, eta idazleak berak ere 17 urte omen zituen idatzi zuenean. Kaleko kontuak, koadrilak, bereizketa sozialak eta bortxa, «Socs» eta «Greaser»ak, osagarri guzti horiek bizi bizi egiten dute nobela, eta bizitasunari eusten laguntzen du Jimu Iturralderen itzulpenak. Zabarrak izan daitezkeen zera batzuk kausitu ditugu, baina agian jatorrizkoaren ezaugarriak gordetzearren egin du.

Izenburua: Poliki, poliki haizetan.

Egilea: Patricia Highsmith.
Itzultzailea: Koro Navarro.
Argitaratzailea: Elkar.
Ezaugarriak: 100 orri, 560 pta.

Munduako literaturan bizi-rik dagoen mitorik handienetakoa den Patricia Highsmith-en obraren euskaratzea, pozgarri izan behar, nahitaez, eta gu ere pozten gara. Jarraitzaile asko ere asko dituzten Highsmithek gure artean, eta horiek euskaraz ahogozatzeko aukera izanen dute. Sekula irakurri ez duenak ere oraintxe du inoiz izan den egile urdurigarrienetako hau ezagutzeko parada. Ezin ziurtatu esperientzia pozgarria izango denik; izan ere, jende askori angustiarri baitzaio Patriciairen irakurketa, klastrofobikoa. Zergatik? Artistaren dohaia dago hor: giro hertsia, zirkunstanziek eta instintoek inor jopu bihurtzeko duten indar eta eragina, egilearen misantropia gubidagabea... Guzti horrek uni-

bertso berezi bat eraikitzen du, irakurlea sare batean bezala harrapatzen duena. Guk nobela ospetsu batzuk ezagutzen genizkion, ez ipuin hauek, baina hauetan konturatu gara edozein zozokeria kontatuta ere ezaugarri horiek bere horretan dirautela.

Irakurri ahala itzultzailearen lanaz ez oroitzera ere seinale ona da, inondik ere. Guzti honekin egina dugu gonbidapena, gonbite kezkarria, baina hortxe duzu arriskua, liburu beltz batean zain.

Izenburua: Oporretako koardernoa.

Egileak: Mikele Aldasoro, Arantxa Leunda, Iñaki Zubeldia.

Marrazkigilea: Arrastalu.
Argitaratzailea: Elkar.

Testuliburuak ez ditugu beti hona ekartzen. Denetarako tokirik ez, ezta guk denetaz jakin ere. Baina hau nobedadea denez, interesgarri deritzogu aipatzeari. Garai batean, kurtsoa aprobataz gero uda partean behintzat pakea izaten zen. Orain berriz, urtean zehar solfeo, judo, ingelese eta beste hainbat kome-ria ikasteaz gainera udarako ere eskola liburu bat atera diete. Erdaraz lehenagotik egiten zen, eta orain euskaraz ekarri digu *Elkarrek*. Aurtengoz OHOk 3. eta 4. mailetarako. Baina badirudi datorren urtean beste maila batzuetakoak ere ez direla salbatuko.

Beno, ez da horrenbestera-ko ere. Gu zahar samarrak izan. Liburuari eite atsegina

eman diote: orri guztiak kolo- retakoak, eta denborapasa ugari. Jolas egiteaz. Jolas egi- teaz batera matematikak, hizkuntza eta enparauak errepasatzeko. Ez du zatarre- gia ematen, baina ziur nahi- go dutela guraso eta ikakas- leek, haurrek berek baino.

Izenburua: Kaxkajo bahitua- ren kasua / Paris de la France-ko pateen kasua.

Egilea: Anjel Lertxundi.

Marrazkigilea: Antton Ola- riaga.

Argitaratzailea: Erein.

Itzuli da Anjel Lertxundi, maisuen maisua, haur litera- turaren alorrera. Bere *Tris- teak kontsolatzeko...* eta *Gi- zon kabalena...* ia mitiko haien ostean umeentzako gauzatxo batzuk zituen egi- nak, eta orain berriz obra handiago eta asmo goragoko batekin datorkigu plazara: *Madame Kontxexi-Urbe Bri- gada & Detektibe* izeneko sai- larekin hain zuzen.

Haur literatura aipatu du- gu lehen, baina Andurenak, zahar eta gazte, edonork ira- kurtzeko modukoak izaten dira, bere etengabeko ironia, jolasa eta keinuak direla me- dio. Agian ezaguturik zenbat eta nola gustatzen zaien haur eta gazteei genero polizia- koa, hortxe egin nahi izan du ahalegintxo, bere era bere- zian. Asmatu digun perso- naia, Madame Kontxexi Uri- be alegia, zinez sinpatikoa: 120 kilotako atso galanta, alarguna, bizibidez irakaslea, jatun amorratua, Bixentiko izeneko seme inozo samarra duena... Bere telefonoa er- tzainaren antzekoa dela eta,

deiak jasotzen hasi eta detektibetzan jardutea pentsatuko du, hartarako afizio eta preparazioa badituenez. Agatha Christieren zera batzuen antza badu, ezin esan erotik orijinala denik, baina guztiz jatorra iruditu zaigu, eta hori da axola diguna.

Istorioei dagokienez, tira, ez dira perfektuak. Publikoa gogoan, horretan nahita jokatuko bide du, eta sarritan kasua konpondu aurretik antzematen diozu. Alde horretatik errazak. Bestetik, 100 orritako liburuxkan kasu bakar bat luzatu eta interesari atxekitzea zaila nonbait, batzuetan pasadizo bat baino gehiago pilatzen ditu. *Paris de la France-ko pateen kasua*, kasu, hiruzpalau kasu sartu ditu elkarrekiko zerikusirik gabeak, baina narrazioaren erritmo bizkorak eta kapitulu laburren segidak konponzen dizute hori.

Eskola eta ofizioa erakutsi dizkigu berriz ere Anduk, eta gure artean tradizioz ez duen sail batean gainera. Bildumako hurrengo liburua ere irakurtzeko gogoz geratu gara: *Estalaktita rockeroaren kasua* eta *Eskiatzaile erreneren kasua*.

eta dibulgaziozkoei ekitekoan edo. Honekin batera, datorren astean aipatuko dugun ekonomiazko itzulpen bat kaleratu da, baina gatozen Jesus Arregirenera.

«Big Bang» edo Leherketa Handia da unibertsoaren sorrera azaltzen duen teoria zientifikoa nagusia, edo ezagunena. Horrekin hasten da liburua, eta unibertsoaren jatorri eta eboluzioaren osten, hurrengo kapituluetan eguzki-sistema, izarrak, galaxiak eta horrelakoak aztertzen dira, gertuenetik urrunera beraz.

Honez gero konturatuko zinetenez, kosmologia eta astrofisika kontuak dira hemen ukitutakoak, eta ikerketa liburua ez bada ere, badirudi matematika eta fisikako oinarri batzuk behar direla behar bezala ulertzeko. Hortxe aurkituko ditu irakurleak letretako txatxuoi zientzia fikzioa gogorarazten diguten supernobak, pultsareak, zulo beltzak, kuasareak eta horrelako kontzeptuak.

Izenburua: Gela debekatua.

Egilea: Mario Onaindia.

Argitaratzailea: Erein.

Dudarik ez dago Onaindiari izugarri gustatzen zaiola narratze kontu hau, serio-serio hartu duela idazletza. Ez dakigu zenbatgarren elaberria duen denbora gutxian, eta aurrekoen aldean bada alderdi aipagarri eta txalogarri bat: besteetako euskara txapuzero eta narratsaren aldean, txukuntasunera asko hurbiltzen da honetan, berak ikasita edo bestek zuzenduta.

Nabardura hori utzita sar gaitzen mamian. Misteriozko istorio bat idatzi digu Mariok. Baina izan gaitzen zehatzago: istorioak bat baino gehiago izan daitezke, lotu eta askatzen diren hariak bailiran; eta misterioa bi eratakoa da, idazleak iturritzat erabili dituen bi generoei dagozkieneak: nobela gotikoa eta poliziakoa.

Pasadizoa zera da: senar-emazte bi herriz aldatu eta dorretxe batera doaz bizi-

tzera. Bertan, sartzea galera zi dieten gela bat dago —gogora honek dakartzan erreferentzia mitiko eta literario guztiak—, eta horrez gainera haibat esames eta misterio ezkutu dabilta herrian gela eta etxe horretaz, etxeoandreak ezagutu nahi eta ezin dituenak, telefonoz jasotzen dituen dei anonimoeekin eta herriko giro arrotzarekin gure emakume hau erabat asalatu eta arteगतuko dutenak. Horraino gotikoa.

Bestalde, senarra bankuko zuzendari eraman dute, herriko diru mugimendu arraroetan araka dezan. Arrantze herri bati legokiokoen baino dirutza handiagoa dabil eta bankuaren bidez zurtzen ote den. Horrekin batera, kostaldeko herri bateko erlazio sozial zenbait ageri dira, aski ongi islaturik. Behar duen amodioa etxean asetu ez eta kanpoan bilatzen duen emakumea ere bada. Intrigaren alderdia.

Idazleak —bere 'filosofia materialistari' jarraiki edo—, azkenean guztia hari bakarrra dakar, nahiz eta beste zati batzuk —gerraren aipuak, kasu— guztiz 'idealista' suertatzen diren, anbigutasunaren kariatz. Hala ere, egia osoa esatera, istorioa azken finean txapel gertatzen da, ez ur eta ez salda: nobela gotikoak gaurkotu eta euskal sailean txertatu nahia ondo dago, baina honelakoei ohi darien lilura eta giro eldarniagarritik ez du bat ere honek (konparatu Gombrowicz-ekin); eta alde 'poliziko'ari dagokionez ez du jakinminik ez sinesgarritasunik lortzen.

Badakigu Mario unibertsitatean dabilela eta oso gogoko duela gogoraraztea, baina iruditu zaigu zenbait narrazio-eredu zertxobait egokitu, aldatu eta bereganatu nahi izan dituela. Garbi dago hori, adibidez, Lukácsék eta, Scott eta abarren nobela historikoetan ohartarazitako neska ilehori / beltzaranaren binomioan, mutilei aplikaturik agertzen bait da hemen. Beraz, bere aldetik esateko ezer berririk ez, teknika azpimaragarri ez, huts egindako saiotzat jo behar nobela hau.

Hirugarren pertsona baina andrearen sentimendu eta pentsamenduak agertzen dituela dago idatzirik, eta emakumearekiko ardura hori eskertzeko izateaz gainera liburuaren onentxoena hortxe legoke: giza sentimendu eta harremanen azalpenean. Hori uste dugu guk behintzat.

Bukatzeo, zerikusi gutxi duen xehetasun bat. Badakizue Mariori espainieraz ere argitaratzen dizkiotela liburua. Ez zaigu gaizki iruditzen, nahiz beste askok ere aukera hori izatea nahiko genukeen. Liburu honetako zenbait pasartetan —frontoi-koan, esate baterako—, «esportaziorako» propio idazten duelako sentsazioa sortu digu, turistei erakusten zaien bezala erakusten duela edo. Gure irudipena ere izan liteke. Edo idazlearen berariazko edo nahi gabeko mekanismoa. Dena den, horixe esan nahi genuen: Onaindiak zioen legez, gure obrak erdarazkoekin batera azaltzeak ardura handiagotz idaztera eraman gaitzake; baina atzerriko idazten aritzea ez da inondik ere mesedegarri. Ingeleseko idazleek ez dute hori egiten behintzat, ezta la Mario?

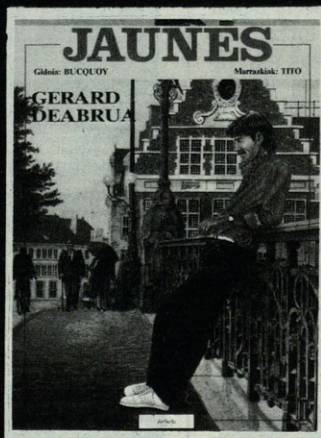
Izenburua: Unibertsoa: Big Bang-etik gaur egunera.

Egilea: Jesus Arregi.

Argitaratzailea: Udako Euskal Unibertsitatea.

Heda deritzan sailari eman diote hasiera UEUko lagunek. Unibertsitatean baliagarri izanen diren testuliburuez gainera, bestelako eskuliburu

KOMIKIA : LITERATURA IRUDITAN

Abenturak jarraitzen du ...
... sar zaitez abenturan !

Antxeta
Argitaletxea

POSTAZ MANATU ETA ESKURATU

ANTXETAk zerbitzu berri bat martxan ematen du:
korrespondantziarako salmentarena.

Nola egin ? Errexa da:

- beheko fitxa bete ta moztu,
 - ANTXTARA bidal: 14 Pannecau karrika
64100 BAIONA
 - 2zpa3 aste berantago liburuak etxean jasoko dituzu
- Zer abantaila du sistema honek ?**
- merkeago ordainduko duzu (% 10)
 - liburuak etxean bertan hartuko dituzu
 - erregulariki ANTXTAren argitalpenen berri bidaliko dizugu

Hori guzia bestelako engaiamendurik gabe !

IZENA*..... DEITURA*.....
HELBIDEA*.....

.....
.....
(* hizki handitan bete otoi)

HEMEN MOZTU

ESKAERA (garraio gastuak kitorik, dohainik)

HAIZEAREN BIDAIAIAK . T1 . "Neska bat untzian" 40 lib/800 p.....
HAIZEAREN BIDAIAIAK . T2 . "Untzi kartzela" 40 lib/800 p.....
JAUNES . T1 . "Errealitatearen mugetan" 40 lib/800p.....
JAUNES . T2 . "Gerard Deabrua" 40 lib/800 p.....
CORTO . "ETHIOPIKOAK" 43 lib/850 p.....

GUZTIRA.....

zenbat ale	ordain beharrekoa

ORDAINKETA MOLDEA (aukera ezazu)

- Fitxa honekin batera txeki bat igortzen dut ANTXTAren izenean *
- libera/pezetakoa
ANTXTETA argitaletxearen kondura * pezetatako diru ixurketa egitea
agintzen diot neure bankuari:
- nire bankua/aurrezki kutxa:
 - sukurtsala:
 - nire kontu zenbakia:

- SINADURA:

zinema

BILBO

Sobietar zinema

Udaldiak zinema alorrean dakarren eskaintza urritasunari muzin eginez, Bilboko Arte Ederretako museoak joan den hilabetearen hasitako zinema sobietarraren erakuspenari gogor eusten dio oraindik. Aste honetan alegia, hilaren 12 eta 13an, alde batetik, Alexei Guermanek 1986. urtean zuzendutako "Ivan Lapshin ene laguna" izeneko filmea ikusgai izango dugu; bestetik, hilaren 14, 15 eta 16an Konstantin Lopushankik urtebete baino lehen osatutako "Hildako baten gutunak" izeneko pantailaratuko da. Bi pelikula hauek azpitu-luak dituen berezko bertsio-tan eta arratsaldeko 5etan bistaratuko dira.

■ Hilabete honetarako Lazkaoko Maizpide euskaltegiak paratu duen kultur ekintzen egitarauaren barne, ostegun honetan, uztailak 14, iluntzeko 10etan eta Areria zinematikian, "Katalina de Erauso" izeneko filmea pantailaratuko da.

antzerkia

Lazkaon, taup

uztaila
13 Lazkaoko Maizpide euskaltegiaren eskutik, asteazken honetan, hilak 13, "Taupada" antzerki taldearen "Ponpa eta Mobis" izeneko antzes-lana ikusteko aukera izango dugu. Areria zinematikian iluntzeko 10etan hain zuzen.

Itziarren, kanpotarrak maisu

uztaila
9 Larunbat honetan Itziarko Andutz-Biltokiak eratu duen hamabostaldi kulturalaren ekintza egitarauaren barruan, "Goaz" antzerki taldeak "Kanpotarrak maisu" izeneko antzespina taularatuko du gaueko 10,30etan Zabalsoro pilotalekuan.

dantza

■ Datorren igandean, hilak 16, Antzuolan "Mairu eta kristauen" ospakizuna eratuko da, egundoko ikus-kizuna izaten den jaialdi honek arratsaldeko 6etan hasiera izango duelarik.

Kobra berdea

Paradigmatikoa dugu Da Silvak (Klaus Kinski) sokatik tiraz txalupa itsasoratu nahi duen eskena. Txalupa (zibilizazioa) ez da mugitu ere egiten. Ez da Fitzgarraldon bezala txalupa mendian gora doala gizonen indarrez. Da Silvaren bakardadea etorkizunaren itsasoan itoko da, bakarrik ezinezko bait du txalupa itsasoratu.

Kobra Berdea Werner Herzog zuzendari alemandarra-ren beste pertsonaia prometeiko bat dugu. Esklabismoaren komertzioak bere amaiera jo behar duen garai historikoan kokatutako pertsonaia. Amak basamortu gorrian utzi zuena. Brasilgo zibilizazio kolonialak jasan ezin zuena. Afrikako beltzen artean Erregeorde izango dena fusilak gizonen truke trafikatu.

Zer esanik ez Klaus Kinski bakarria dela honelako pertsonaia bati bizia ematerakoan. Bere espresioaren indarrak, fotografia primerako batek eta musika eder batek sostengatzen du bereziki, zuzendaritza eta produzio lan eskerga batekin batera, berez luzea den eta erritmoz mantsoa (=aspergarri askorentzat) den film hau.

Herzog-en film gehientsuenetan bezala gai sozialak eta indibidualak aipa daitezke zinta honetan ere. Esklabismoa, kolonialismoa, herri kolonizatuen arteko gerrak, lanaren organizazioa lehenengoari dagokionez. Bakardadea, anbizioa, gorrotoa... bigarrenari buruz.

Narrazioa geldoa bada ere ikusgarria da benetan. Pertsonaia abentureroa izanik ez da abentura pelikula bat. Ihes egiten du Herzog-ek batallitetatik eta ekintza eskena posibleetatik. Nahiz eta horretarako nahi adina posibilitate izan pelikulan barrena.

Indibiduoaren eta gizartearen epopeia landu nahi du zuzendari alemandarrak, historia fantasia bat egiteko darabikielarik. Azkenean esatekorik ez zeukan Da Silva konsziente izango da esklabismoak historian suposatu duenaz eta berak pertsonalki horretan izan duen parteaz.

Itsasoa geratzen zaio itotzeko. Basamortutik aldegin eta Zoriaren esku jarri zenean bezala.

Martin Goikoetxea

□«Cobra Verde». Werner Herzog (zuz.). Klaus Kinski.(akt.).

jazza

■ Astelehen honetan, uztailak 11, Ruper Ordorika Santurtziko plazan entzungai izango dugu, iluntzeko 11etan hain zuzen.

■ Uztailaren 14ean berri, osteguna, "M-ak" taldeakoez kontzertu bat eskainiko digute, gaueko 11etan, Markinako plazan.

■ Datorren ostiralerako, Bidarrain, gaurdian pilotalekuan "Jotakie" urolatarrak kontzertuan izango ditugu.

■ Datorren larunbatean, hilak 16, "Ganbara" folk taldea Lekeition izango dugu. Gaueko 11,30etan plazan.

■ Egun berean, uztailak 16, Irungo Urdanibia enparantzan iluntzeko 11,30etan, "Oskorri" taldekoak arituko dira kontzertuan.

Hendaiaiko jaialdia.— Aurten ere, uztailan, badugu zer entzuterik Hendaian, izan ere, hilaren 11tik 13ra bitartean, ospatuko da Hendaiaiko Nazioarteko Jazzaldia. Astelehenean, "Alpha Blondie" taldea arituko da, asteartean berriz "Serge Gainsbourg" taldea eta azkenik asteazkenean Michel Johnaz. Bestalde, aipatzekoa da Siggys Marleyren aktuazioa nahiz eta bere estiloak beste bideak jorratu, bere aitak landutakoak hain zuzen ere.

Gasteizen Miles Davis eta...

Aste honetan Gasteizko XII. Nazioarteko Jazz Jaialdiak, jazz munduaren "monstruo" makina bat aurkestuko digu. Hauexek ditugu hain zuzen egitarauak azaltzen dizkigun izenak: Asteartean, hilak 12, Miles Davis bere taldearekin, biharamunean George Benson bi artista gonbidatuok: Clark Terry tronpetista eta James Moody saxojolea. Hilaren 14ean "Herbie Hancock Quartet" laukotea. Ostiralean berriz, "Al Di Meola Band" eta "Steve Gadd + The Gadd Gang" taldeak eta

azkenik, jazzaldiari amaiera emanez, Tete Montoliu, Jerome Richardson eta Milton Nascimento.

Getxokoek agur

Joan de asteen zehar eratutako Getxoko XII. jazzaldiari bukaera emanez, igande honetan, uztailak 10, bi saio izango ditugu. Alde batetik, "Jazz session" bat eratuko da San Nikolas enparantzan. Aipatu ere, zenbait musikok bilduko duen saio honek "Gury-Olejniczak quartet" (Lucky Gury, Andrei Olejniczak, Horacio Fumero eta Peer Wyboris) taldea hartuko duela gidaritzat.

Mutrikun datorren larunbatean, "Delirium Tremens" taldea entzungai izango dugu iluntzeko 11etan. Egun berean, hilak 16, Bianan, "Hertzainak" taldekoek kontzertu bat eskainiko dute.

bertsoak

uztaila

12 Datorren asteartean eta Maizpide euskaltegiaren eskutik, Lazkaoko Areria zineman, iluntzeko 9,30etan, Goierrialdeko zenbait bertsolarien saioa entzungai izango dugu.

Bi emakumezko balkoitik

uztaila

17 Jadanik ohitura bihurtuz gero, datorren igandean, hila-betearen hirugarrena bait da, Donostiako Ilazki euskaltegiak bertso saio bitxi bat eskainiko digu eguerdiko ordubetetan Konstituzioko enparantzan. Hain zuzen, Kristina Mardaraz eta Arantzazu Loidi bertsolariak arituko dira euskaltegiaren balkoitik kantari.

artea

EDAN ETA BATERA

Taberna eta erakustoki hitzak aurkakoak ez direla frogatuz egun haueta Donostia eta Bilbon ikusgai ditugun 3 erakusketa aipatuko dugu. Donostian, alde batetik Errege katolikoak kalean, hilaren 10a arte, Ane argazkilariaren lanez osatutako bilduma ikusgai izango dugu "Azul-kristal" pubean. Bestetik, Alde Zaharreko "Colchoneria San Vicente" tabernan, uztailearen 23a arte, Aitor Urdangarín margolariak burututako erakusketa ikusgai izango dugu, adi ordu-tegiari!: arratsaldeko 5etatik goizaldeko 4ak arte. Bilbon berriz, Taran-tela pubean, Luis Miguel Gomez eta Antonio Yañezen olioak hilaren 10a arte ikusgai izango ditugu.

BILBOALDEKO ERAKUSTOKIETAN

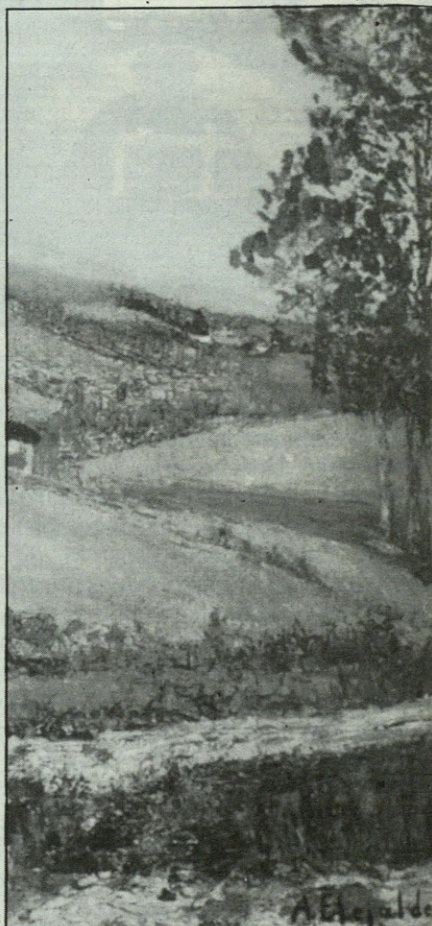
Batetik, uztailearen 10a arte, Juan Larrea arte gelan "Bizkaiko Elkarte Artistikoa"ren eskutik datorkigun erakusketa zabalik izango dugu. Egundua bera arte, baina Torres erakusgelan, Xubero, Gema Uriarte, Julian Momiño, de la Peña, Pascual Bueno eta Barcelo artisten lanez osatutako erakusketa kolektiboa bistaratuko da. Bestetik, Barrrenkaleko Kaskagalerian, Juan Carlos Meana margolariak bere lanak ikusgai ipiniko ditu ikusgai hilaren bukaera arte. Azkenik, "Hispano 20" erakustokian Belen-Urretaren argazkiez burututako bilduma hilaren 15a arte plazaratuko da.

DERIO, SESTAO ETA ZARAUTZEN

Hilaren 15a arte "Ertibil Bizkaia 88" izeneko erakusketa ibiltaria Sopelan egon ondoren, hilaren 16ez geroztik Derion izango dugu. Sestaon bestalde, Jose Garcia Benito argazkilariaren lanez eratutako bilduma ikusgai izango dugu hilaren 25a arte. Azkenik Zarautzen, Sanzen bate-tik, Arte Ederretako fakultatearen ikasleek heuren lanak bistaratuko dute hilaren 27a arte; bestetik Dorre Luzean Zilbeti eta Lopeztazonen eskutik keramika erakusketa bat ikusgai izango dugu uztailearen 26a arte.

ELEJALDE, OTXOTeko ETA MUGERZA

Alde batetik Zarauzko Dorre Luzea erakusgelan eta uztailearen 12a arte, Arantza Elejalde margolariaren paisai zoragarriak ikusgai izango ditugu. Bestetik Donostian, Aurrezki Kutxa Munizipalak Arrasate kalean duen erakustaretoan hain zuzen, Fernando Sainz Otxotekoren margoez osatutako erakusketa uztailearen 15a arte bistaratuko da. Azkenik Durangon, Kultur Aretoan zehazki, Konrado Mugerzak bere argazkiak plazaratuko ditu hilaren bukaera arte. Toki eta egundua bera arte, Carlos Patiño margolariaren lana ikusgai izango dugu.

ihardunaldiak

Kultur ekintza ugari Lazkaon

Lazkaoko Maizpide kultur elkarteko Maizpide euskaltegian, kultur ekintza ugari antolatu dituzte hila-bete honetarako. Ekintza hauen artean, aste honetan honako ekintza azpimagarri hauek ospatuko dira. Uztailearen 12an, asteartez, Gohierriko bertsolariak arituko dira arratseko 9,30etan Lazkaoko Areria zineman. Asteazkenean berriz, Tantada antzerki taldeak, Pompa eta Mobis obra aurkeztuko du gabeko 10etan leku berean. Aste honetako ekintzekin bukatzeko, uztailearen 14an, ostegunez, Katalina Erauso pelikula izango da ikusgai Areria zineman, hau ere gabeko hamarretan izanen delarik.

Baztandarren biltzarra.— “Nafarroa Euskal Herria” lemapean, jai honen XXV.edizioa ospatuko da aurtengoan. Urte honetan, ekintzak bailara osoan izan daitezzen, Baztandarren biltzarra uztailaren 14tik 17ra ospatuko da, azken hau izango delarik egun garrantzitsuena. Egun hauetan ospatuko diren ekintzarik garrantzitsuenak honako hauek dira: Uztailaren 14an, herriarteko futbol eta pilota txapelketa, herrietako jendearen antzerki popularra, diapositiba emanaldia eta beste hainbat gauza izango dia. Uztailaren 15ean, beste gauza batzuen artean, Lekarozeko ikastetxean futbol eta pilota finalak izango dira eta gabe aldean afari herrikoia bertsolariekin. Uztailaren 17an, gozietako 10etan artisauen erakusketa izango da; 11etan, Kukulbtxo taldekoek “Kalea 2002” obra aurkeztuko dute; 12etan, herrietako karrozen martxa izango da, bertan dantzariak eta txarangak parte hartuko dutelarik. Eguerdian, bazkari popularra izango da Merkatu plazan, bertan bertsolariak, txistulariak.. izango direlarik. Eguna bukatzeko, arratsen mutil dantzak eta poteo herrikoia izanen da, eta gabean, gau pasa Arkaitz taldearekin.

ikastaroa

● **Azken bultzada.**— Azken bultzada izenburupean AEK-k goi mailentzako ikastaro berezi bat antolatu du. Ikastaro hau euskaraz mintzatzeko gai diren guztiei dago zuzenduta. Ikastaro hauen helburua, euskara beti ere oinarri eta mintza tresna izanik, bideoaren mundua sakontzeko, musika egiteko, irratia ezagutzeko eta beste hainbat gauzetarako aukera izatea da. Ikastaro berezi hau Azpeitian ospatuko da uztailaren 11tik 31ra bitartean, beraz azkar ibili oraindik izena eman ez dezutenok. Ikastaroaren matrikula 25.000 pezetakoa izango da, bertan

pentsio osoa, ikastordua, ohea, materiale berezia...sartzen direlarik. Informazioa eta matrikulaketa telefono honetan egin dezakezu: 943-283988.

lehiaketa

□ **VII.Xabier Lizardi saria.**— Lehengo aste batean eman genizuen Zarautzen antolaturiko Xabier Lizardi Haur ipuin lehiaketari buruzko zenbait datu. Sariaketa honetara aurkeztutako lanak euskaraz idatziak beharko dute izan, orijinalak eta beste inongo lehiaketatan aurkeztu gabeak. Gaiari dagokionez, libreza izango da, nahiz hizkuntzaren aldetik eta edukinarekin aldetik OHOk ikasleentzat egokiak al diren kontutuan hartuko den. Hedapenari buruz esan behar da, lanak gutxie-

nez 12 orrialdetakoak beharko dutela izan. Bukatzeko soilik esan, lanak igortzeko epea aste honetan bukatzen dela, uztailaren 15ean hain zuzen, lanak helbide honetara igorri behar direlarik: Zarautzko udaletxea, Euskara zerbitzua, Xabier Lizardi literatura lehiaketarako dela adieraziz.

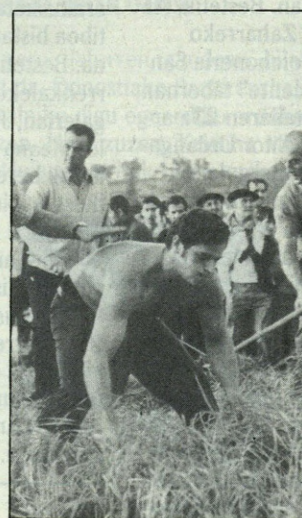
kirolak

Herri kirolak Hondarrabian

Beransko baldin bada ere, Gipuzkoako herri kirolen txapelketei buruzko informazioa ematera gatoz. La-^{uztaila} **9** runbat honetan, espero dugu ordurako zenbaki hau zeuen eskuetan izango duzuela, ospatuko dira Hondarrabiako herriari Gipuzkoako Txingatu-erute, koskol, trontzalari eta Kintopeko aizkol lehiaketak. Txingatu-erute txapelketan, Patxi Mugikak, Juan Lertxundik, Migel Angel Zunzunegik, Jose Maria Urbizuk, Juan Jose Agirregabiria eta Pello Mugikak hartuko dute parte. Koskol apustuan arituko direnak ordean honako hauek dira: Santiago Mauztegi, Santiago Azurmendi, Xabier Arrillaga eta Asier Izagirre. Trontzalari txapelketan bi bikote izango dire arituko direnak, bata Mutrikuarra eta beste Andoain eta Irungo bi gazteek osatutakoa. Bukatzeko, Kintopeko aizkol txapelketan hauek izango dira parte hartuko dutenak: Xabier Perez, Iñaki Pagola, Juan Maria Zubillaga eta Pedro Lizarazu. Txapelketa hauek, esan bezala Hondarrabiako porikiroldetan ospatuko dira gabeko hamarretan.

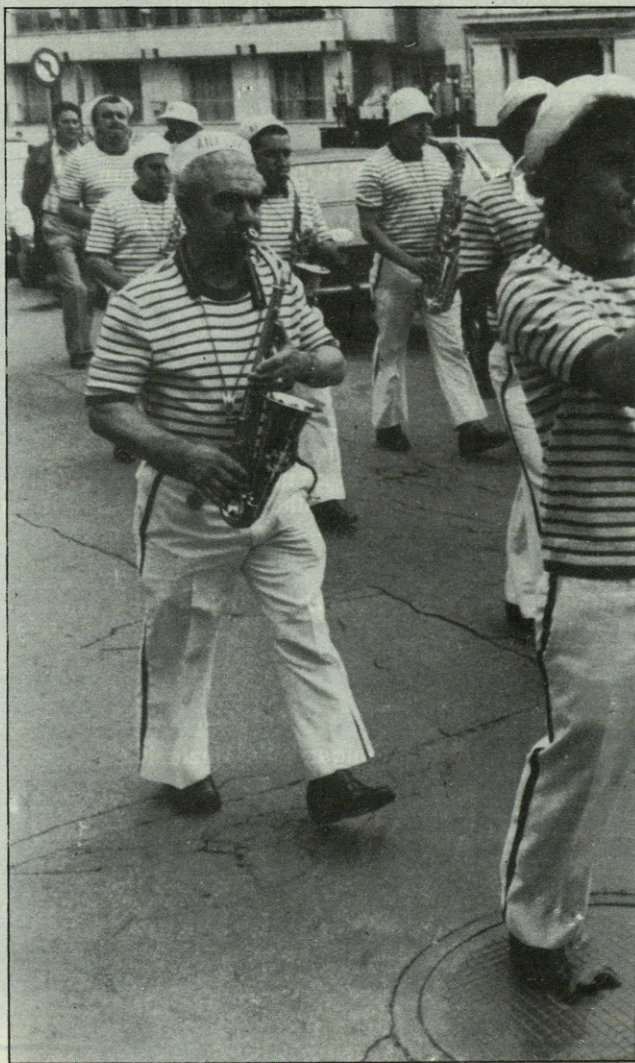
Bizkaiko segalari txapelketa

^{uztaila} **17** Hilaren 3an ospatu zen lurretako herrian Bizkaiko sega txapelketaren lehen ekitaldia. Ekitaldi honetan honako segalari hauek hartu zuten parte: Egiluz, Astondoa, Intxaurbe, Bilbao eta Gorka Bilbao. Txapelketa honetako bigarren ekitaldia uztailaren 17an jokatu da Busturian, bertan segalari berdinak parte hartuko dutelarik. Bi ekitalditan belar gehiena moztutzen duen segalari izango da Bizkaiko txapelduna.

ZESTOA

Zestean ere ospatuko dituzte aurtan Karmen jaiak. Uztailaren 14ean umeen eguna ospatuko dute Zestoa-rran, bertan ekintzarik garrantzitsuena Zarauzko pailasoen emanaldia izango delarik. Hurrengo egunean Jubilatuen eguna izango da ospatuko dena. Egun berean, gabeen koadrilen afaria izango da eta ondoren 3etatik 6rak bitartean Iris taldearekin Gau-pasa izango da. Karmen egunean, goizez, Zumaiaiko Beti Gazte dantzari taldea arituko da giroa alitzeko asmoz, hauen saioaren ondoren Lizaso eta Amuriza bertsolariak arituko direlarik. Bazkal ondoren, arratseko 5etan, Iñaki Perurena eta bi aizkolari arituko dira herri kirolen erakusketa bat skeintzen. Eguna bukatzeko, Txaston taldeak emanaldi bat eskeiniko du, 3,30etan zezenak izango direlarik. Uztailaren 17an, festen azkenengo egunean, Sebastopoleko titiriteroen emanaldia izan daiteke azpimarragarriena. Aipaturiko lekuetara joaterik ez duenak, honako herri hauek jo dezake festa giro bila: Aramaio, Lagraitz, Zuazo, Busturia, Portugalete, Maule, Bidarrai, Antzuola, Larraona...

ALEGIA

Alegian ere ospatuko dira Karmen jaiak, hauek uztailaren 15etik 18ra izango direlarik. 15ean festa hasierako kalejira eta umeen tanborrada dira gauzarik aipagarrienak. Egun berean berbena izango da Inguma taldearekin. Hurrengo egunean, goizez, dultzaineroak, txistulariak eta Lazkaoko dantzariak izango dira beste beste herriko giroa alaitzen saiatuko direnak. Arratsaldean harri kirolak izango dira, bertan aizkolariak, harri jasotzaileak eta beste hainbat kirolaririk parte hartuko dutelarik. Arratsaldeko 4,30etan aipagarria den beste ekintza bat ere izango da, hau da, herri-

ko txirrindulari eskolak antolatutako txirringa lasterketa, bertan infantil mailako txirrindulariak parte hartuko dutelarik. Gabeen, eta artifiziozko suak tartean izango direlarik, berbena izango da Udaberri taldearekin. Igandean goiz partean, zezenak izango dira eta ondoren txistularien kalejira. Eguerdi partean, Tolosako musika eskolako akordeoi bandak bere emanaldia eskeiniko du. Uztailaren 18an, astelehenez, umeen eguna ospatuko da, bertan jokoak, zezenak...izanen direlarik. Egun honetan bertan, haurren Gipuzkoako pelota txapelketa izango da Alegiako pilotalekuan.

ELORRIO

Elorrioren, Karmen jaiak uztailaren 14tik 17ra ospatuko dira. Ekintza ugari dira ospatzekoak egun hauetan Elorrioko herrian, eta guk guzti hauek azpimarratuko ditugu: festak hasi baino lehenago, Uztailaren 10ean jubilatuen eguna ospatuko da, bertan akordeoi saria, jubilatuentzako bazkaria...izanen delarik. Uztailaren 14an emango zaie hasiera ofizialki 1988ko Karmen jaiak, hau arratseko 6,30etan izango delarik. Gabeko hamarretan tanborrada ikusteko aukera izango dugu. Martxa giroa daukanarentzat, gabeen, M-ak eta Firma Turba taldeak kontzertu bat eskeiniko dute. Uztailaren 15ean, Elorriotar txistularien hotsakin jaikitze aukera izango dute, egunaren zehar beste hainbat ekintza ere izango direlarik. Eguna bukatzeko, gabeko 11etan, Izal taldeak eskeiniko du bere kontzertua. Karmen egunean, goizez txistulariak, musika banda eta dantzariak ikusteko aukera izango dugu. Arratseko 5etan Sebastopoleko titiriteroak beren emanaldia eskeiniko dute. Egun honeta, gaua alaitzea Zintzoak taldeari dagokio.

57. orrialdeko
KONTRAPASAREN
soluzioa

I. Eraikintza. II. Zenezuzko. III. Engainatua. IV. Tirriteria. V. Uztabiltze. VI. Sendagailu. VII. Buruberoak. VIII. Berdinketa. IX. Hantustek. X. Iheslariak. XI. Begiztatua. XII. Izendaizin.

«Gure hizkuntzaren batasuna, beranta ezezik, oso berezia izan da. Ez da ailegatu, neurri handi batez, literaturatik, baizik eta linguisten eskutik». Bernardo Atxaga, («Jakin», 25. alean).

TXINDOKI BIDAIAK

ESKANDINABIA, FIORDOAK ABIOIEZ
89.900 pzt. (10 egun)
Irteerak: 8/11,21

PARIS-NETHERLANDS 42.900 pzt. (10 egun) Irteerak: 7/17, 8/6,17	ITALIA 51.600 pzt. (12 egun) 7/16; 8/1,10,19	GREZIA-BULGARIA ABIOIEZ 65.900 pzt. (10 egun) Irteerak: 8/1,11,21	ATENAS-ISTANBUL ABIOIEZ 66.900 pzt. (10 egun) Irteerak: 8/1,11,21
MAROKO-ATLAS-SAHARA 45.900 pzt. (12 egun) Irteerak: 7/15,31; 8/13; 9/1	ZENTRO EUROPA 51.900 pzt. (12 egun) Irteerak: 8/2,18	ISTANBUL-KAPADOZIA ABIOIEZ 65.900 pzt. (10 egun) Irteerak: 8/1,11,21	ESKANDINABIA ABIOIEZ 84.900 pzt. (10 egun) Irteerak: 8/1,11,21

ZIRKUITO EDERRA MAROKON + TANGER-EN EGONALDIA (15 egun, P.E.).....	68.400 pzt.
TANGER-EN EGONALDIA (8 egun, P.E.).....	36.700 pzt.
TUNEZ BETIKOA + HONDARTZATAN EGONALDIA (15 egun, P.O.).....	76.250 pzt.
TUNEZ-EKO HONDARTZATAN BARRENA (15 egun, P.O.).....	51.600 pzt.
NEW YORK, Madrildik ateratako hegaldia.....	joana 49.250 pzt.
	joan-etorria 74.650 pzt.
MIAMI, Madrildik ateratako hegaldia.....	joana 64.650 pzt.
	joan-etorria 87.650 pzt.
EGIPTO, 12 egun (Nilo-tik barrena kruzeroa barne).....	109.900 pzt.
DRACULA KONTEAREN BIDEA, 15 egun, P.O.....	92.750 pzt.
NETHERLANDS ETA RHIN IBAIA, honen barrena kruzeroa barne (10 egun).....	72.500 pzt.
*MALLORKA, Gasteiztik hegaldia eta 2 izarretako hotelean egonaldia (15 egun).....	53.900 pzt.
**GRAN KANARIA, Gasteiztik hegaldia eta 3 izarretako hotelean, P.O., (15 egun).....	39.000 pzt.
***LANZAROTE, Gasteiztik hegaldia eta 3 izarretako aphotelean egonaldia (15 egun).....	43.800 pzt.
RIAS BAIXAS-ETAN BARRENA (8 egun, P.O.).....	43.250 pzt.
JUGOSLABIA, 12 egun, P.O.....	77.900 pzt.
EUROPA, ESKAINTZA BEREZIA (17 egun).....	109.000 pzt.
ESKANDINABIA OSORIK, FIORDOETAN KRUZEROA ETA GUZI (18 egun).....	164.400 pzt.

Irteera gehigarriak: Abuztuak 10,17,31 eta Irailak 7,14.....	* 3.000 pzt.
.....	** 3.000 pzt.
.....	*** 4.000 pzt.
Irteera gehigarriak: Abuztuak 3.....	* 5.000 pzt.
.....	** 6.000 pzt.
.....	*** 8.000 pzt.

General Etxague 14
20003 DONOSTIA
Tfnoa: 42.38.84-5-6

Legazpi 8
20700 ZUMARRAGA
Telf.72.37.76

Biteri 45
20100 ORERETA
Tlfn.52.45.12

Urdaneta 11
20240 ORDIZIA
Telf.88.72.00

HAR EZAZU
ASTERO
ZURE ETXEAN
BETE
TXARTELA
LEHENBAIT
LEHEN

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA..... D.P.....
HERRIALDEA..... TLF.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

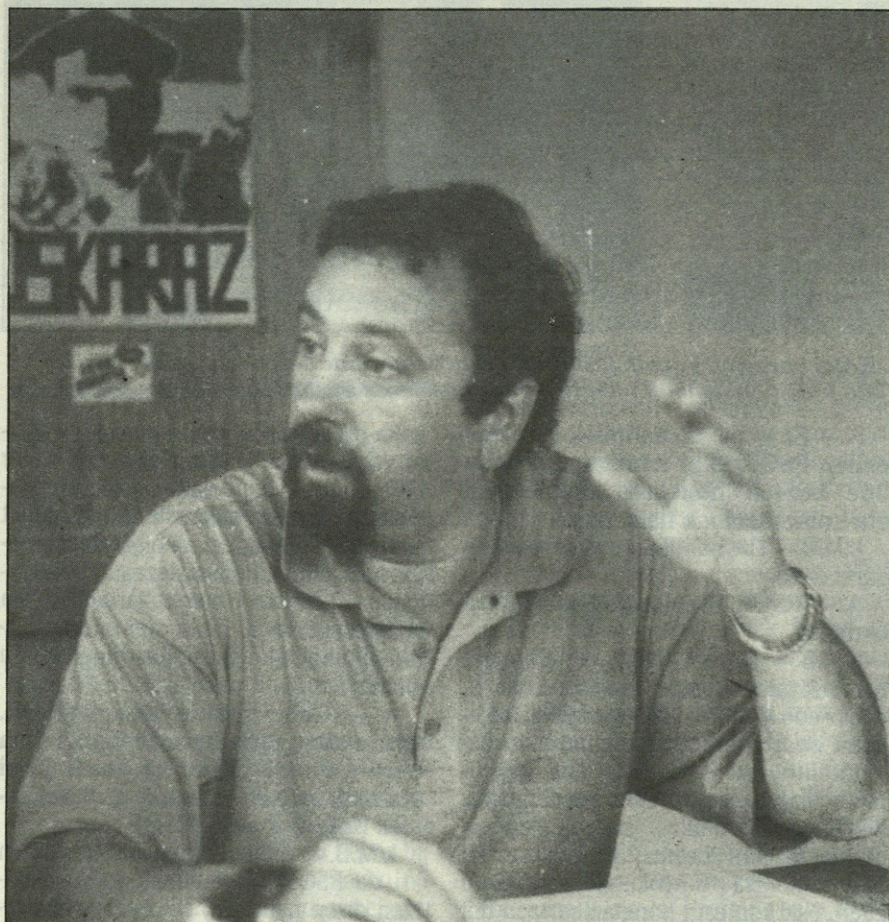
BANKU/AURREZKI KUTXA.....
SUKURTSALA.....
KONTUAREN ZENBAKIA.....

ARGIA. Ametzagaña, 19—20012 DONOSTIA

Luis Mari Bandres, EAJko Euzkadi Buru Batzarrekoa

«ETAk protagonismo politikoa hartuz Herriari lapurreta egingo lioke»

Aspaldidanik kultura arloan ederki mugitzen dakien pertsona dela frogatu digu Luis Mari Bandres. Bere idazkiak 'Zeruko Argia'n eta Elhuyar-en argitaratzen zituenetik eta UEUn esku hartzen zuenetik askotxo pasa da. Egun EAJ alderdiaren EBBko partaide eta Eusko Jaurlaritzan parlamentari dugu.

«Gerra bat, nik ez dut uste dagoenik baina ETakoek baietz diote, bukatu behar bada tartean daudenek esan beharko dute, hirugarren batek ezin dezake ezer esan.»

ARGIA.— Orain gutxi amaitu den «Bateginik» kanpaina gertutik jarraitu duzu. Zein nolako balantzea egiten duzue?

Luis Mari Bandres.— Balantzea oro har positiboa izan da. «Bateginik»en barnean zegoen helburutako bat gure gizartea kontzientziatzea edo kontzientziazio horri bultzada bat ematea zen. Beste helburu materialago batzu bazeuden eta horiek ezin izan dira osotasunean bete; dirutaz ari naiz batez ere. Espero ziren onura guztiak atera ez badira ere, ezin dezakegu hitzegin porrot egin duenik.

Hala ere, nik uste dut denok berplanteiatu behar dugula, «Bateginik»eko arduradunek ere bai, honelako ekintza sinbolikoen aurrean gure gizartea aldatzen ari ez ote den. Dirutan Komunitatean bakarrik, tamalez oraindik, 200 milioi pezeta baino askoz diru gehiago gastatzen da euskara kontuetan.

A.— **AEKrekin sinaturiko akordioa materializatuko al da?**

L.M.B.— Materializatzeko posibilitatea ez dago alderdi baten eskuetan, administralgo desberdinetan baizik, bai Eusko Jaurlaritzaren eskuetan bai Diputazioetan. Horretarako batzorde misto bat martxan ipini dugu eta sinatutako hainbat eta hainbat puntu beteko direlakoan nago.

Euskal Herriak euskararen inguruko gauzak desdramatizatzen apustu latza dauka.

A.— **Zer egin PSOEkoa edo abertzale ez den jende hori euskalduntzeko?**

L.M.B.— Lehen esan bezala, euskararen geroa eta sena desmitifikatzen badugu hori errazago lortuko da. Zenbait lekutan, Nafarroan eta Iparraldean bereziki, lehen beren haurrak ikastoletara

zeramatzaten senar-emazteek orain ez dituzte eramaten. Horrek ikastola ghetto batetan bihurtzeko arriskua dauka, abertzale eta ultra-abertzale diren seme alaben ghettoa.

A.— Orain arte EAJ eta EAren arteko konbergentziaz ezertxo ere ez bazen hitzegiten, prentsa mailan bederen, orain berriz, pil-pileko gaia bihurtu da.

L.M.B.— Nik uste dut prentsan beti egon dela gai hau. Lehen kolektibo bakarra zegoen baina momentu honetan bi gara. Kolektibo bi hauetako jende bat oso hurbil dago elkarren artean, beste bat aldiz oso urrun. Nork hitzegtien duen arabera, oso mezu desberdina igorriko da. Baina egun batetik bestera jendeak ez du aldatzen txuritik beltzera eta zenbait gauzen aurrean baten jarrera eta bestearena bera da, enbor bereko bi adar bait dira. Nire ustez oso zaila izango da elkarketa hori ematea.

“Eako buruki-deak diferentziak handitzen eta areagotzen saiatzen badira, azkenik bi kolektibo erabat desberdinen aurrean aurkituko gara”

Bizkaian eta Gipuzkoan jarrera pertsonalak oso gogorrak izan dira eta nahiz Eako buruzagiak desberdintasunak markatzen saiatu, baseetan ez da horrela gertatzen. Guk urrats bat ematen dugun neurrian Eako buruzagiek beste aldera ematen dute, horregatik zaila ikusten dut elkarketa. Dena dela, Euzko Alderdi Jeltzaleari historian zehar zer gertatu zaion ikusten badugu, Primo de Rivera-ren diktadura pean haustura bat ere izan zen, 10-11 urte iraun zuena. Azkenik elkartu zen. Ez naiz profeta baina... Hala ere, Eako burukideak diferentziak handitzen eta areagotzen saiatzen badira, azkenik bi kolektibo erabat desberdinen aurrean aurkituko gara. Honela mesederik egingo al genioke Euskal Herriari? Nik ezetz uste dut.

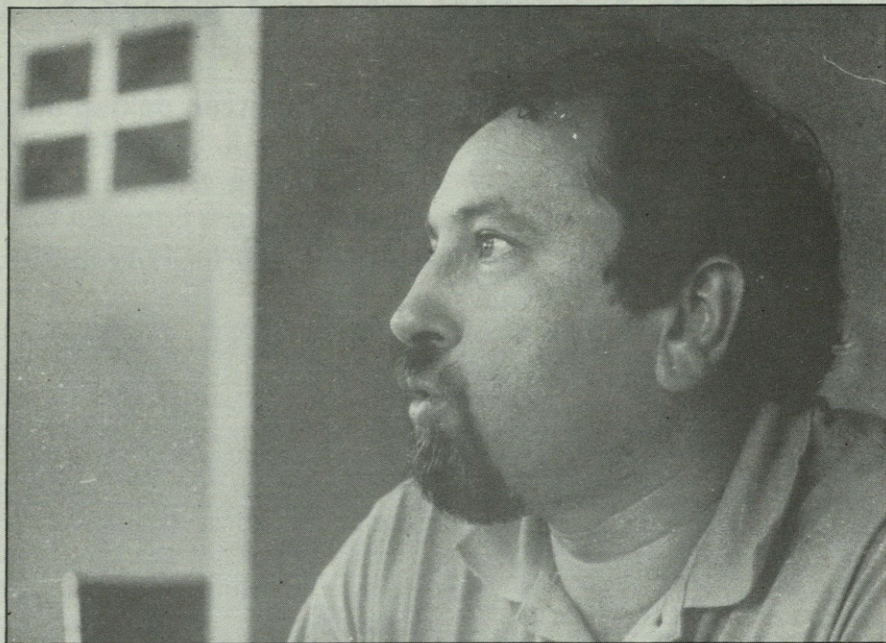
A.— Eman den aldentze prozesu honetan, PSOEkiko jarrerak zerikusirik izan al du?

L.M.B.— Ez. Alderantziz ikusten dugu. Itsu handiena ikusi nahi ez duena da. Eako buruzagi batzuk justifikatu egin behar dute beren irteera eta posizio bila horretan nonbait kokatu behar dute beren burua. Horretarako gu abertzale txepelak edo epelak garela diote eta PSOEkerekin lotzen gaituzte; baina

hori gezur borobila da. Zergatik gauden PSOEkerekin? Euzko Alderdi Jeltzaleak EAri Jaurilaritza batera egitea eskeini zion eta haiek muzin egin ziguten, era berean, Euskadiko Ezkerrakoek here-dentzia bat kobratzera gurekin ez liratekeela etorriko esan ziguten. Egungo sozioekin joan gara besterik ez zegoelako, beste irteerarik ez zegoelako. Gero Eakoak saiatu ziren tripartitua famoso hura osatzen, eta PSOEn atzetik aritu zirela badakigu, baina hauek minduta eta asperturik ezezkua eman zieten.

A.— Berriz ere EA-EE-EAJ tripartitua bultzatu nahi dutela dirudi.

L.M.B.— Bai. Gaurko notizia da hori. Baina berehala atera da Euskadiko Ezkerrakoa den Martin Auzmendi hasieratik PSOE baztertzea ez dela positiboa esaten. Eta hori logikoa iruditzen zait. Zergatik, aldeztu aurretik, talde bat uxa-tu?

«Eako buruzagi batzuk justifikatu egin behar dute beren irteera eta posizio bila horretan nonbait kokatu behar dute beren burua.»

A.— Ez al da kasualitatea EAJ Mardilen PSOEkerekin mintzatzea doan une berean honelako deklarapen eta komentarioak haizatzea?

L.M.B.— Ez. Politikan oso kasualitate gutxi dago.

A.— PSOE presionatzeko al dira orduan?

L.M.B.— EAren aldetik ez. Niretzat Eakoek arazo batzu dauzkate. Herri, nazio edo talde batek arazoak daukanean etsai edo arerio amankomun baten kontra aritzea da hoberena. Argentinak Malvinas-ekin egin zuen bezala, diktaduraren kontra zegoen jendea, diktadurarekin batera, kanpoko etsai baten kontra borrokatzera bultzatu zuen. Nik kontestu honetan sartzen dut guzti hau.

A.— Dena dela, badirudi gaur egun talde batekin edo beste bate-

kin gobernuan izatea oso posible dela, eragozpenik ez dagoela.

L.M.B.— Hau makropolitikoa da. Mendebaldean, eta bai Ekialdean ere bai, talde batek agintea hartzen duenean oso baldintzatua dago estrukturgatik. Momentu honetan Jaurilaritza PSOE eta Euzko Alderdi Jeltzalea dauka, baina han dagoen gorputz handiena, funtzionario, tekniko etab.-ak bere jarrera eta ideologia dauka eta honek duen inertzia oso handia da. Beraz, hauek epe motzera ezer gutxi egin dezakete. Adibidez, Iparrameriketan demokratik edo errepublikanoak gobernuan egon, berdintsu. Espainian UCD edo PSOE egon, diferentzia oso txikiak daude. Honekin esan nahi dut gizarte batek abiadura bat hartzen duenean oso zaila dela epe motzera politikoki aldatzea.

Luze begiratu behar dugu eta piska-

naka-piskanaka norantz horretara abiatu. Gaur hauek daudelako eta bihar beste horiek daudelako aldaketa handiak egitea, hori bakarrik diktadura bat jarri lor daiteke, bai alde batetako nahiz bestelako. Pentsa dezagun abertzalea ez den talde batek hartzen duela agintaritza osoa, nola demontre desmontatuko luke ikastolen mugimendu guztia.

A.— Gobernukide duzue PSOE. Orain aste gutxi bere V. Kongresua burutu du eta bi jarrera kontrajarri eta biak indartsu azaldu dira bukaeran. Nola dakusazu PSOE?

L.M.B.— Gauza logiko bat gertatzen ari da PSOEn. Belaunaldi berriak sartzen diren neurrian, abertzaletasunarekiko jarrera sutsu horiek desagertuz doaz, baina 'euskal' etiketa daraman guztiari biszeraltasunez erantzuten

dion beste jarrera ere badago.

A.— Bi tendentzia horien arteko borroka EAJ-PSOEn arteko pak-tuan eraginik izan al dezake?

L.M.B.— Jarrera sutsua dutenak zu-zendaritzatik kanpo geratu dira eta gu-retzat hauekin baino, oraingo zuzenda-ritzarekin zenbait gauza tratatzerakoan errazagoa zaigu ulertzea.

A.— Galderari buelta emanez, EAJn ba al dago sentsibiltate des-berdinik PSOEkiko?

L.M.B.— Bai, dudarik gabe. Gure ar-tean 'horiekin' nola goazen galdetzen dutenak badaude baina guk horren bi-garren azterketa egiten dugu. Gustatu ala ez gustatu, hauteskundeetako er-re-sultatuak hortxe daude. Nik baino bo-tere handiago dutenek ere, hau ezkon-tza bat, 'komentziazko ezkontza' de-la esan dute, eta ez gara engainatzen, ez gu eta ez PSOekoak. Elkarrekiko gustagarriak ez gara baina beste bide-rik ez zegoen.

A.— Gaian salto bat emanez, dara-bilzuen informazioaren arabera no-la doa negoziaketa eta nola dakusa-zue?

L.M.B.— Informazioa lortzeko ez daude bide normalak eta ez da oso fida-garria izaten. Gure eritziz, Revilla jau-naren bahiketa dela eta, horri ebatsi be-zain laister, bai bata eta bai bestea prest egongo lirateke harremanetara-ko. Oso premiazkoa da baina armen bi-

“Azken eraba-kiak, nahi ta nahi ez, ETak hartu beharko ditu eta ETak har di-tzan Estatuak bereak hartu beharko ditu”

dea baino hitzarena defendatzen dugu. Hala ere, eseri daitezela eta akordio ba-tetara iritsi.

Revillarena tartean dagoen bitartean Madrilek ezin du urrats ofizialik eman, baina nik uste dut mahai azpitik, zein neurritan jakin ez arren, arituko direla eta gainera normala iruditzen zait. Ho-rregatik Revillaren askapena eskatzen dugu, merezi duelako eta politikoki ko-menigarria delako.

A.— Beraz, protagonismo osoa ETA eta Gobernuak hartuko lukete?

L.M.B.— Beren arazoetan noski. Ge-rra bat, nik ez dut uste dagoenik baina ETakoek baietz diote, bukatu behar ba-da tartean daudenek esan beharko du-te, hirugarren batek ezin dezake ezer esan. Nik deklarapen ederrak egin di-tzaketa baina azkenik pistola daramanak uzterik ez badu nahi, alfer alferrik da.

Luis Mari bandresen esanetan Revillaren askapena eskatzen dute, merezi duelako eta politikoki komenigarria delako.

Azken erabakiak, nahi ta nahi ez, ETak hartu beharko ditu eta ETak har ditzan Estatuak bereak hartu beharko ditu.

Horrek ez du esanahi, inolaz ere, guk ETari beste puntu politikoak erabaki-tzeko inongo eskubiderik aitortzen dio-gunik. Berari dagokiona bere esparrua-ren barnean daukan problematikatik irteteko paktutara ailegatzea da, hori bai, oso ondo. Urnen bitartez neurtzen den Herri horri, eta ez besteari, bere buruaren jabe izateko protagonismoa kentzea ez.

A.— Orduan ETA eta Estatuaren arteko negoziaketa ez litzateke poli-tikoa izango?

L.M.B.— Ni ez naiz inor hori esateko. Herriak esan behar du politikoki zer nahi duen, nola nahi duen eta abar. Beste bide bat asmatzen ez den bitartean hori bozketen bitartez egiten da. Beste bide bat asmatuko balitz, ongi etorri, baina oraingoz ez da asmatu behintzat.

Orduan edozein erakundek Herri guztiaren protagonismoa hartzen due-nean, Franco-k eta naziak beren ga-raian egiten zutena da, eta kitto. Haiek Herri guztiaren errepresentazioa har-tzen zuten, partido bakarra izan behar zuen, Hitler-en garaian beste hainbeste, Herri guztiaren nahi guztiak interpreta-tzen zituzten. Hori faszismo, diktadura edo nahi duzuen da. Eta ez jaunak. Franco hil egin zen, gero Herri hau de-mokraziarako bide batetik abiatu zen eta gustatu ala ez gustatu, hara joaten naiz, botoa eman eta kitto. Horregatik diot ETak dagokion protagonismoa hartu behar duela dagokion esparruan,

“Gurea «kome-nentziazko ezkontza» bat da, eta ez gara en-gainatzen, ez gu eta ez PSOekoak”

bere barneko arazoak argitzeko eta le-hen bait lehen.

ETak protagonismo politikoa har-tzea, gure eritziz, Herriari egingo lio-keen lapurreta izango litzateke.

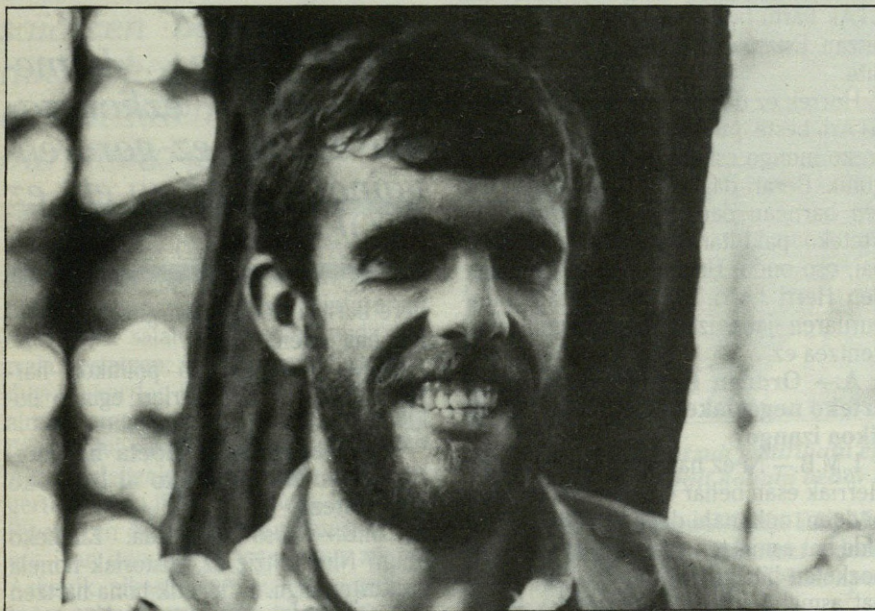
A.— Negoziaketa moeta horreta-tik biolentzia bukatuko al litzateke zure ustez?

L.M.B.— Oso zaila da. Ehuneko ehun? Nire eritziz ez. Historiak honela erakusten digu. 1808. etik hona hartzen badugu, frantsesada bukatu eta pertso-na batzu mendian tiroka gelditzen dira, hasieran idealismo politikoa batetgatik baina gero besterik ez zekitenez, he-mengo mendietan jarraitu zuten. I. Kar-listada amaitzen da eta partida batzu gelditzen dira tiroka; II. Karlistada bu-katzen da eta beste horrenbeste. Espai-niako azken gerra amaitzen da eta ma-ki batzu eta nolabaiteko, eta behar ba-da ez hain nolabaiteko, orain daukagun egoera haren ondorioa da. Horregatik, nahiz akordio batetara iritsi, beti gerta-tu ohi den bezala, pertsona batzu oso kontestu desberdinean tiroen alde gel-dituko lirateke.

INAKI ZUBIONDO

«Gora Euskadi Askatuta» oihukatu zuen Mikelek patiora jauzi egiterakoan

GALen hariak mugitzen zituztenen izenak argitara atera ez daitezen Madrilgo Gobernuak hartu dituen neurriak, HBren kriminalizazio aldera Bilboko Auzitegiak eman duen urrats berria eta Gasteizko gobernuaren aldaketak ziren aktualitateko gai nagusiak, Guardia Civilagandik ihesi Mikel Arrastiak bere burua lehioetik behera bota zuenean.

Euskaldun batek Guardia Civil-ari izan diezaiokeen izua ahaztu gabe, Mikelen azken oihuak argitasun osoz jauzi egin zuela erakusten digu.

Tortura eta Guardia Civilak eta Polizia espainiarrak detentutuei ezartzen dizkieten tratuak atera zituen eztabaidara Mikel Arrastiaren heriotzak. Bere ihesaren kontakizunak beldurra ematen du lekukoaren ahoetatik entzunda ere. Bere herioan iheska, Endarlazan itota agertu zen beste Mikel baten trantzetik ez zuen pasa nahi oreretarrak.

Mantxo eta zailtasun handien artean baina azkenean pittinka argitzen ari den «El Nani»ren desagertzearen inguruko errealitatea —polizi-mafia, torturak, desagertzea...— are gogorrago az-

pimarratzea baino ez du egiten Mikelen heriotzak. **«Azaltzen badira nere burua botako dut»** mehatxua egin eta konplitu ere egin zuen Mikel Arrastiak.

Mikel Arrastiaren jauziak Euskal Herria hunkitu

Barne Ministraritzak hainbeste haizartzen duen «colaboración ciudadana» delakoarekin zerikusi gutti duen jarrera erakutsi zuen Mikelen auzoko etxe-koandreak, mutila ezkutatu eta ez sala-

tzean. Euskal Herrian benetan beldurra nori zaion sakonki erreflexionatzera bultzatu behar lituzke honek ordenu ezarritakoaren apologia egiten duen hainbat demagogo.

Mikel Arrastiaren izen onak azken pentsaketa bat egitera bultzatzen gaitu. Torturaren beldurraren aipamenaz gain, Mikelen azken minutuetako bi xehetasun ezin dira azpimarratu gabe utzi. Mikelek ez du lehioetik ihes egiteko saio bat egiten, patiora egiten du jauzi, heriotzera beraz. Bigarrenik, eta leku-koei sinestekotan, **«Gora Euskadi Askatuta!»** oihukatuz egin zuen jauzi; panikoitsu bat baino argitasun kontziente bat bururatzen digu.

Heroiak ez daude modan. Baina noizbait askotan kantatzen zen **«Inor salatu baino nahiago du hila»** hura gogora erazi dio askori Mikel Arrastiaren heriotzak. Heriotz guztiek dute interpretazio bat baino gehiago, eta Mike-lenari bat eman zaio alde guztietatik: torturapean kixkaltzea baino nahiago izan duela hiltzea. Ez da bera izango zerbait edo norbait garrantzizkoa ez salatzeagatik hil den ala ez argituko diguna.

GAlek PSOE mututu, eta PSOEek HB mutu erazi

Bitartean, pausokoa eta astiro, Gonzalezen gobernuaren ororen begien aurrean zipriztindu dezaken eskandalo bihurtzen ari da GALen eta Amedo komisarioaren arteko harremana. Barrio-nuevoren azkenaldiko jarrerak inozoen ere eraman du GALen hariak estali nahian ari dela sinestera.

Madrilgo komentariasta politikoak bi taldetan banatu dira affaire arriskutsu honen aurrean. Batzuek, eskandaloa uste baino ikaragarriagoa izango direlako beldurrez, juezekin kolaboratzea eta behar haina argitasun egitea eskatzen diote Felipe Gonzalezi. Beste batzuek,

Torontoko ekonomi gailurra

A MAITU berria da Toronton, Kanada, egin den ekonomi bilera. Ekonomiaz aparte beste gauza askotaz ere mintzatu dira, baina azken finean ekonomia izan da bileraren ardatz nagusia. Bertan, mundu-kapitalistaren zazpi estatu aberatsen buruzagiek parte hartu dute, datozen urteetako ildo ekonomiko-politikoak erabiltzeko edo, hobeki esan, aurrekoak sostengatzeko eta indartzeko.

Estatu hauek, zalantzarik gabe, beste behartsuetaz baliatzen dira dauden lekuan mantentzeko. Hots, estatuak eta herriak esplotatuz dauden egoeran mantentzen dira. Baina ez da bide erraza, zeren eta esplotazioak bere ondorio desorekatzaileak dakartza. Honen adierazgarria estatu pobreen zor paragabeak dira.

Orain dela ez denbora asko kolonizazioaz eta dependentsiaz mintzaten ginen. Herri kolonizatuak eta dependentsien estatu kapitalistek menperatu eta esplotatzen zituzten eta menpekotasun horrek herri hauetan sortutako irabaziak metropolira eramatea suposatzen zuen eta gauzak nahiko argi zeuden. Gaurregun ordea, salbuespen batzuk eginez gero, oso ekonomilari edo politikari gutxi aurkitzen dugu era honetan arrazonatzen. Argi aipatzeko, duela urte gutxi erabiltzen ziren kontzeptuak zapalkuntza adierazteko, gaurregun desagertu egin dira. Baina esplotazioak hor dirau. Badirudi, arlo honetan ere esplotaziorik ez balego bezala funtzionatu nahi dugula. Baina ez da honela.

H IZKUNTZA faltsu honen azpian liberalismo basatiarra gordetzen da, non bakoitzak bere indarrarekin funtzionatzen duen, guztiontzat «mesedegari» izanez egoera «demokratiko» hau. Gaurregun primatzen duen gauza bakarra demokrazia da. Demokratak eta gaintontzekoak daude mundu honetan. Hau da, lehenengoek gaurko «status quo»a onartu behar dute eta kuestionatzen duten guztiak, gaurko gizartea aldatu nahi duten guztiak, ez dira demokratak, inolaz ere.

Antzinako koloniek eta herri dependienteek, gehienek, erdietsi dute egoera paradisiako hori, hots, demokrazia. Eta beraz, orain gainontzeko estatu guztiekin lehiatzea besterik ez zaie geratzen, nahiz berauen ekonomi egitura, produktibitate, ohitura, etab. inondik konparatzerik ez egon. Bestalde, estatu gartuek nahi dituzten prezioak ezartzen dizkiete lehengaiei, diru-laguntzaren truk ondasunak aintzinako metropoliei erosi behar, etab... Azken finean, estatu hauetan demokraziak iruaten badu, gaitzerdi.

E GOERA demokratiko honen ondorioa herri atzeratu hauek pilatu duten zorra da. Latinoamerikarrek 400 mila milioi dolarretako zorra egin dute eta komeriak izango dituzte horren zatitxo bat ordaintzeko. Zeresanik ez Azpi-Saharan dauden estatuak, hauen egoera haiena baino larriagoa bait da. Hain zuzen, estatu hauek ez dira inoiz gai izango metatua dituzten zorrak ordaintzeko. Horregatik, aintzinako metropolien, Frantziar Estatu eta Britainia Handia, asmoa izan da zor horien zati bat kitatzeko, gainera zor publikoa da barkatuko dena eta beraz, bi estatu hauetako zergaduruak izango dira zor hauei aurre egindoen dietenak. Laburki esanda, banku pribatuek eta enpresa pribatuek oso gutxi galduko dute zor hauen zatitxo bat kitatuta: irabazi ez bada egoera lasaia baten aurrean egongo bait dira beren negozioak jarraitzeko.

Bestalde, badirudi munduko gerra-teen artean eman zen mugimenduaren antzeko zerbait ematen ari dela, beste protagonista batzuekin noski. Orduan, Britainia Handia baztertzeko hasi zen eta EEBB indartzen. Orain, aldiz, badirudi EEBB pisua galtzen ari dela eta bien bitartean Japonia izugarriko protagonismoa hartzen. Hau izango da datozen urteetan ikusiko dugun fenomeno berria.

BALEREN BAKAIKOA

I.Z.

umekeriak eta demokraziaren ikuspegi formalistegia alde batera utzi eta Estatuaren arrazoina kontutan hartzeko eskatzen dute, Mendebaldeko demokrazia guztiek gerra zikina erabili behar izan dutela argudiatuz.

Aginte Judizialeko buruzagitzak ere —Barriouneuren jarrera aztertzean erakutsi duen legez— prudentzia handiz jokatu nahi du, euskal errefuxiatuak kupidagabe masakratzen ikustean mugitu ez zen gizarte espainiarrean munta handiko eskandalo bat gerta daitekeelakoan.

Herri Batasunaren manifestaldiaren galeraztea juezek berresateak guzti horren konpentsazio izan nahi ote du? Possible da. HB kriminalizatzeko urrats berri bat dela salatu dute bere buruzagiek, eta epe laburrera talde politiko horri hegoak moztzea ekarriko badu, aurrera begira une honetan boto aberatzale gehien biltzen duen erakundeari adierazpen posibilitateak ukatzeak problemak baino ez dizkio ekarriko Madrilgo aginteari. Denbora izanen da lekuak.

Retolazak soka motzez lotu Ertzantza Suduperekin

Gasteizko gobernuan alaketak jadanik prest daude. Spagnolo ministrariaren erreleboa inportantea izango da dunda gabe, baina askoz sinbolikoagoa da Retolazarena. Esan daiteke PNVko beaunaldi eta aro bat pasatzen dela «erreserbara» berarekin. Gerra ostean PNVk Estatu Frantsesean antolatu zituen komandoetan entrenatzen ibilia, frankismoaren garaian jeltxideek mantendu zuten azpiegituraren ezagutza sakona zuena —azpiegitura horretan sartzen ziren informazio zerbitzu frantses, ingeles eta amerikanoekiko harremanak—, Franco hilez geroztik plazaratu diren politikari jeltxide berrien atzetik modu diskreto batean mantendu da.

Hitz gutxiko gizona, prentsarekiko sinpatia handirik gabea, Retolaza aginte faktiko bat da PNVn, eta ondorioz Gasteizko Gobernuan, eta hala izaten segiko du erreserbatik ere. Bere ordez, itxura denez, Roman Sudupe Azkoitiko alkatea. Ezalluzen konfidantzazko gizona, Garaikoetxea alderditik kanporatzen protagonismoa zuzen bat eduki zuen. Ertzantzako zuzendaria delarik gaur egun, Ezalluzek eta Retolazak soka motzez lotu nahi dute erreleboa. Marketing operazioak baino efektibotasuna eskatzen da poliziaren zuzendartzan. Retolazaren jarraitzaile zorrotza izango da Sudupe.

FLNKSren kongresuaren aintzinean

Independentzia beste hamar urtez atzerarazi nahi Parisek

**Urte beltz batzuren ondotik, jakinen ote du frantses estatuak, dituen azken koloniek, postura berri bat hartzen? Independentistek aurten eginiko ofentsibek, nahiz eta beraientzako ondorio beldurgarriak izan, pareta-
ren kontra jarri dute boterea, eta negoziatzera behartu.**

Tjibaou eta Lafleur, akordioaren bertako sinatzaileak.

Orain hamabost egun, Parisen FLNKS alderdi independentizalea, RPCR frantsesen aldekoa eta Rocard Frantziako lehen ministraria Kaledonia Berriko auzia konpontzeko akordio baten hasiera batera iritsi dira. Hiru partaide horiek, bi astetako eztabaiden ondotik eta egoera politiko larri batean, biltzea eta beraien posturak moldatzea onartu dute, aterabide bat atxemateko enfrentamendu militarrek gelditu zitezten.

Egoera politikoan aldaketa franko

Estatu mailan izan diren hauteskundeen ondotik frantses gobernu berriak zuen antolatzeko arazo nagusia Kaledonia Berrikoa zen, Frantziak lurralde haietan orain arte eraman duen politika kolonialistak kanaken borrokatzeko determinazio gogorraren kontra topo egin bait zuen. 1981ean Mitterrand bote-rean heldu baino lehen kanakei jadanik autodeterminazio bidea irekitzea proposatzen zien, baina bost urtetan barrena ez ziren prozesua bururaino eramateko gauza izan.

Geroztik, Chirac-en gobernuaren garaian, esperantza galdu zuten irlatarrek, egin proposamen guztietatik FLNKS bazterturik gertatu bait zen. Sua piztu zuena Pons deituriko estatutua izan zen, horrek kanakek jasaten duten estatuto berezia, frantses konstituzioan onartutakoa, desagerrarazten bait zuen, kanaken nortasuna erabat ukatuz. Horregatik FLNKS-k, bere azkeneko kongresuan, apirilaren 24ko hauteskundee-

Mitterrand, koloniara eginiko bere azkeneko bisitan.

tan Pons estatutoa pasa ez zedin ekin-tzak egitea erabaki zuen. Hala bada, apirilaren 22an militante talde batek gendarmeria bat eraso zuen, bi polizia hilez, eta ondotik apirilaren 31an 22 gendarme eta prokuradore bat behitu zituen, hain zuzen ere Pons estatutoaren erretiratzea eskatzen zutelarik.

Estatu mailako hauteskundeak zirela eta, ordea, Chirac-en gobernuak esku gogorra erabiltzea erabaki zuen, Mitterranden baimenarekin noski, bera bait da Armadaren buruzagi nagusia. Horrela, «erreskate» operazio batean Ouvea-ko uhartean 19 kanak hil zituzten. Geroztik, hiru kanak haietarik atxilotzeko momentuan akabatu zituztela jakin da, artean komandoko buru arduraduna.

Gobernu berria, aterabide berria

Rocard-en gobernu berriak, FLNKS-ren determinazioa ikusirik, egoera lasaitzekotan, lan talde bat osatu du, Kaledonia Berriko politika arduradunak biltzeko asmoz eta proposamen konkretuak egiteko. Hortaz Parisen orain arte gerrarako prest ziren FLNKS eta RPCR elkarrekin hitz egiteko eta negoziatzeko ados jarri dira. Elkartze horien emaitzak zeinek bere militanten aitzinean defenditzeko konprometua hartu dute, bai Lafleur RPCRkoak eta bai Tjibaou FLNKSeoak. Proposamen berriak honako hauek dira:

—Urte beteko epean Kaledoniako lurraldea zuzenean Pariseko administratzairean jartzen da.

—Hiru probintzietan zatikatzen da Kaledonia hiru parlamentu osatuz hauteskunde proportzioak erabiliz.

—Kreditoak deblokatzen dira, herrialde pobreenak ekonomikoki indartzeko eta kanaken kultura zabaltzeko.

—Hamar urteren buruan, autodeterminazio hauteskundeak antolatuko di-

ra, aurtengo hauteskundeetan parte hartzen dutenei eta horien haurrei, ja helduak hemendik hamar urtetara, autodeterminazio erreferendumean bozkatzeko eskubidea emanaz.

Kanaken artean eztabadak espero

Etorkizunean boterera iritsiko diren gobernuak akordio hori desegin ez dezaten estatutu mailan aldaketa horiei buruzko erreferenduma proposatzen du Rocardek, Aljeriarentzat 61ean gertatu zen bezala hango autodeterminazioari buruz. Amnistia ere aipatzen da, odollezko ekintzak ez direlarik.

Kanaken artean, base militanten artean, eztabaida gogorrak izango dira, segurki, akordioa dela eta. Izan ere independentistek oso esperientzia txarrak ukan bait dituzte frantses administrazioarekiko. Halabaina, Parisen izan ordezkariek prest bide dira akordio horiek beren herriaren aurrean defenditzeko. Halere, Leopold Joredie, azken biltzarretan parte hartu ez duen FLNK-Sko ordezkariek, honela zioen: «Frantsesak sobera abila dira, maiz izorratu gaituzte...» Independentzia lortu arte klandestinitatean aritzea erabaki dutenentzat honelako akordio bat onartzea zaila izanen da.

Uztailen FLNKSren kongresua dugu, eta guzti horretaz mintzatuko dira. Parisen errespetatuko ote ditu akordioak, eta nola? Hamar urteren epea oso da luzea, eta gogoratu behar da 1970enetik honontza bultzatu dutela Frantziako gobernuak bereziki harako emigrazioa, frantsesena noski, bertakoak gutiengo gerta zitezen. Interesgarria izango da esperientzia hura hurbiletik segitzea, jakinik eta euskal arazoan ere Frantziak daukan pisua eta garrantzia.

IXABEL ETXEBERRIA

Indioekin, Espainiaren kontra

Amerikako «deskubrimendua» dela eta Madriletik eta botere beste guneetatik heldu den informazio olatu oldarkorrari kopeta eman asmoz, hasi berri da gurean ere lagun talde bat, defentsarako arma xume batzuk paratu eta zorrozten. Munduan, handi-mandikietatik, inor gutxi ipiniko bide du zalantzan espainiarren ospaketaren legezkotasuna. Hemen, neokolonialismoaren Europan, gobernari lapurrak ohiturik daude hirugarren munduko herriak gisortan tratatzen. Han, Ameriketako gobernu buru gehien gehienek txalotu egiten dituzte madre patriaren iniziatibak oro, bertan bertako indioen aurpegian irri eginez lotsa arrastorik gabe. Beste gobernu progresistago batzuek «deskubrimendua» ez, baina «enkontrua» ospatuko ei dute, eta —Cubak, kasu— horretaz ihardungo diren «ikasketa taldeak» eratu dituzte, Europatik zuzentzen den montajetik bazterturik ez gertatzeko itxuraz. Gure bihotza ez batzurekin ez besteekin dago, borroka gogorrean ari den «koloredun» jendearekin bai, eta kasu honetan indioekin partikularzki, haiek izan bait ziren errege haren lakaioek egun ale haietan ikustatu eta armetatik pasa zituzten lehenbiziko pertsonak. Gero beltzak eramango zituzten esklabu, eta mendeak iragatearekin arrazak nahasi eta konfunditu ziren, oso errealtate desberdin eta konplexu suertaturik ondorioz: Mexico, Brasil, Argentina, Peru... Gure zibilazioa onartzen duten estatuak, estatu demokraziarik gabekoak, zeren eta berdintasunik gabekoak, zeren eta beroietan indioen kulturak ukatzen bait dira, eta sorbalda gainetik begiratzen bait zaie, eta ez bait dute deusik ere pintatzen.

Pablo Sastre

Agosti Xahoren omenez

«Zazpiak bat»en aitzindaria aurten Urdiñarbeko pastoralean

Idazle batek zioen bezala, «pastorala Xiberutarren irrifarrea da». Aurten, ohitura zahar honi segituz, Urdiñarben emanen da Jean Michel Bedaxagarrek idatzi «Agosti Xaho» pastorala. Euskal Herriak XIX. mendean eman zuen pertsonairik interesgarrienetako bat hautatu dute duela zazpi urte Etxahunen azken obra antzestu zuten urdiñarbetarrek.

Urtarril hasieran proposatu zien Bedaxagarrek bere lana herriko hautetsiei eta hauek onartu ondoan, otsailean hasi ziren egiazko prestakuntzak Urdiñarben. Karia honetarat, herri guziak parte hartzen du, bakotzak bere lanetan: 70 aktore, beste hainbeste sahets-lanetan (orotarat Urdiñarbeko biztanlegoaren %20 a guti gora behera)... Xirularia eta atabalaria berriz Muskildikoak dira: herrikoek aktore bezala parte hartzen bait dute, denetarako aski gazte ez izaki.

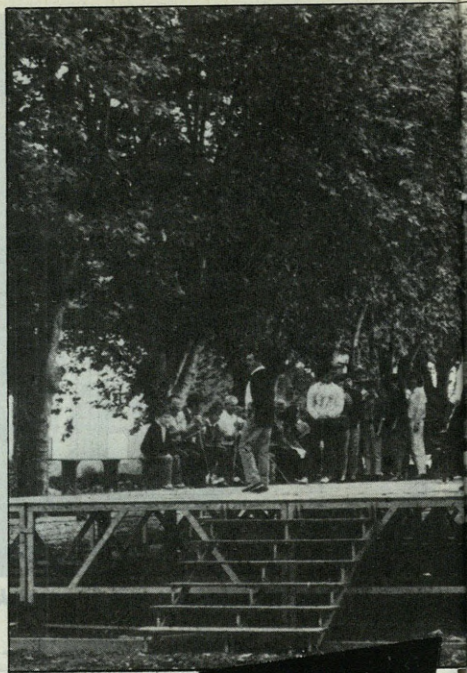
1911n bi pastoral ezagutu zituen Urdiñarbek

Muskildi, Urdiñarbe eta Pagolan egin dira ezken urteotan pastoral eta maskarada gehienak: Urdiñarben 1980an Etxahunen «Iparragirre», gero Pagolan «Pette Basabürü», Muskildin «Ellande Oihenart» eta orain berriro Urdiñarben «Agosti Xaho», tartean maskaradak ahortzi gabe. Honek giro berezi bat sartzen du eskualde horretan eta elkar laguntza bat baita ere. Euskararen ka-

tea ia erabat etenik den Zuberoan gazteriak antolakizun hauek prestatzea fenomeno inportantea da, eta Urdiñarbeko konpetentzia adiskidetsua egiten duten Muskilditarrek dioskutenez —ia %20 boto abertzale azken hauteskundeotan— jendarmeak ere ohartu dira horretaz.

Pastoral herri klasiko bat da Urdiñarbe. Joan den mendeko zenbait pastoral aipatzen dituzte oraindik ere horretaz mintzatzen hasirik hemengo herritarrek. Anekdota bitxirik ere ez da falta. 1911n, kontatzen da, bi pastoral burutu ziren Urdiñarben. Politikak ekarritako zatiketak ez izaki oraingoak, «xuriek» pastoral bat antolatu zuten, eta igande berean «gorriek» beste bat. Sainte Helene eta Abraham. Horietako batean —«gorrien» pastoralean?— tauladia gainbehera etorri zen eta ikusle bat hilik suertatu zen.

Orain baino jende gehiago eta gizarte homojeneoagoa ezagutuko zuen orduko Zuberoak. Gaur herrialde hau husten ari da, lanpostu berririk ez da

Errepidetik eskuinetara eliza eta erreka alde batean eta arrabotea bestean, leku ezin aproposagoa dute pastoralak antzesteko.

sortzen eta deseuskalduntze prozesuak urte gutxitan sekulako aurrerakada egin du. Pagola-Muskildi-Urdiñarbe eskualdean ikusten den bezalako mugimenduak ematen digu oro galdurik ez delako itxaropena.

Biztaleen %20a honetan lanean

Zuberora Garazi aldetik sartzen zarelarik, Oskaxeko gaina iragan eta Muskildi ondoren duzu gure herria. Errepidetik eskuinetara, eliza eta erreka alde batean, arrabotia bestean. Pastoral bantentzako amestu litekeen eskenatokitik ederrena geratuko da berritze lanen ondoren. Otsailetik landa, aste oroz 4 ordutako errepetizioa egiten dute Urdiñarbeko plazan, igandez normalki, aurretik antolakizunen xehetasunak lotzeko ostatuan bilkura egin ondoan.

Lan neketsua da ikasle eta laborari diren partaideentzat. Argi da, pastoralak asko eskatzen diola herriari eta Be-

“1911n, bi pastoral burutu ziren Urdiñarben, «xuriek» egin zutena bata, eta «gorriek» egin bestea”

Abertzaletasuna iragarri zuen erromantiko iraultzailea

Atharratzen jaio zen Agosti Xaho 1910eko urriaren 10ean. Oso gazte-rik joan zen Parisa eta han Charles Nodier-ek lagundu zion ikasketetan. Eragin handia izanzen du Xahorengan honen eskola erromantikoak. Ekialdeko hizkuntzak ikasi zituen, eta oso gazterik agertu zen polemikalari zorrotz. Lamennais berarekin ere eztabaidatan sartu zen.

1934ean argitaratu zuen bere lehen euskal produzioa: «Azti beguia, Agosti Chaho Bassaburutarak Ziberrou herri maiteari Parisetik igorritik beste hanitche aitzindari arguibidean goiz izarra». Geologia eta astronomia kosmogonikozko elementu asko aurkitzen dira liburu honetan. Askoz oihartzun handiagoa izan zuen bere «Voyage en Navarre pendant l'insurrection des basques (1830-1835)»: Xaho liberal erromantikoa Zumalakaregi karlistaren alde agertzen zen.

Hogeitasei urterekin, 1836an, «Etu-des grammaticales sur la langue eus-

karienne» idatzi zuen, eta liburuak «Zazpirak Bat»i dedikatzen zion, ikur horren aitzindari bihurtuz. Beltzuntzeko bizkondearekin «Histoire primitive des Euskariens-Basques» burutu zuen, «Philosophie des religions comparées» 1847an, hurrengo urtean «Lello ou la Navarre il y a 500 ans», euskara-frantses-espainol-latin hiztegi bat ere bai 1856an, eta beste hainbat liburu. Historiarako geratu da bere sorkuntza literario bat: Zuberoan nobleak «aitorrenseme» direla-eta Aitor mitoa sortu zuen, gero Navarro Villosladak bere «Amaia» obrak ezagutaraziko zuena.

Politikagintzan ere aritu zen Xaho. Parisko politikagintzan eta Ipar Euskadikoan gero. Garde Nationaleko komandante izana zen, Baionako kontseiler izan zen, Kontseilu Orokorreko kontseilari ere bai, eta 1848ko iraultzaren buru izan zen Baionan. Estatu kolpe Bonapartistaren ondoren, Gasteizen egon zen errefuxiatu-rik. Baionara itzulita, 1958an hil zen.

Orotara, Urdiñarbeko biztanlegoaren %20ak hartuko du parte, xirularia eta atabalaria Muskildikoak direlarik.

daxagarrek zioenez frogatzen da: «Pastoralak beti izanzen da sakratua xiberotarrrentzat». Gauza guztiak, gainera, herrian bertan moldatu nahi dira, aktoreak bezala musikariak, eta ez da lan samurra. Xirulari-atabalariak aurkitzeko, adibidez, arazo handiak izan dituz-

tela aitortzen ziguten urdiñarbetarrek, zenbaitek aitzakia bat zela edo bestea laguntza ukatu duelarik.

Esan beharrik ez dago oraingoan ere gizon eta emakumeek nahasian hartzen dutela parte obra honetan, «Iparragirre»n eman zen urratsa arras finkatua

«Mundu berriko gauza guztiak kontra ditu pastoralak»

ARGIA.— Xahoren bizitzako zein une agertu dituzu pastoralarean?

J.M. Bedaxagar.— Lehenik, seminarioan zen ikasle trebea. Gero, bere auzo zen Jean Pierre Saffores jaunaren garrantzia Xahoren bizian: hau pastoral errejenta izana zen, pastoral-idazle, dantza erakasle. Laburki erranez, euskal kulturaren bultzatzaile zen. Nik, imajinatu dut personai honek «hezi» duela Xaho, horrek bultzatu duela beregan euskaldunekiko maitasun hori.

Gero, Xaho bankari bezala ere agertu dut. Hau bere biziko fase bat da eta argi uzten dut haren diruarekiko mesfidantza. Bestalde, Xahok Parisen ukan zuen egonaldia (Nodieren eskolan). Azkenik, «Nafarroaren deia». Nafarroara joan zen Xaho eta Lekunberrin Zumalakarregi jeneral karlista ezagutu zuen, bera liberala izanik. Hori bitxi eta eder da! Nola Xahok ororen gainetik euskaldun gizona ikusten zuen Zumalakarregi eta zein ongi konpondu zuten elkar.

A.— Nola agertu duzu beraz, laburki, Xaho?

J.M.B.— Euskalduna, abertzalea, pobreen laguna, herriaren laguna eta erromantiko mugimenduan kontributu duena.

A.— Xaho pixka bat utziz, nola ikusten duzu Pastoralaren historia eta bilakaera? XVIII. mende hasieran Saffores errejenta izanik aspaldikoa da pastoralak, ez?

J.M.B.— Bai, XVIII. mendean erlijioari lotutako pertsonaien pastoralak egiten ziren eta hori ere herritarren kezken irudia da, sailduen bizitzak izanik ere. Mende honen hasieran xuri eta gorrien artean gatazka handiak izan ziren eta egun berean bi pastoral eman ziren: Sainte Helene eta Abraham bertzea. Haietako batean istripuz gazte bat hil zen. Honek ere frogatzen du pastoralaren aintzintasun eta garrantzia.

Bilakaerari dagokionez, garrantzitsua da pastoralaren aipatutako modelo zahar hori hausteko Etxahunen lana: lehenago emazte eta gizonak ez zuten elgarrekin parte hartzen pastoralarean eta Urdiñarben 1981ean egin pastoralak gainditu zuen muga hau. Bestalde pertsonaiak ere aldatu dira eta orain herriko jendea buruz egiten da gehiago pastoralak.

A.— Nola ikusten duzu pastoralaren etorkizuna?

J.M.B.— Ni honetan aski pesimista naiz. Pastoralak mundu berriko gauza guztiak aurka ditu: denbora falta batez ere. Honek zigortzen du gehienik pastoralak etorkizunean.

bait da. Sohütan egin zen «Aimunen lau semik» izan zen pastoralzale integristen azken ahalegina.

Larunbat ilunabar batez ere pastoralak

Aktoreak, ohizkoa den bezala, herriko jendea, alkatea barne. Agosti Xahoren papera Bedaxagarrek berak egingen du. Kantak, testuak eta paper nagusia, beraz, lehendik gure artean xirulari eta kantari bezala ezaguna den Jean Mixelen eskutik. Xahoz aparte beste zenbait pertsonai inportante ere azalduko da. Victor Hugo, adibidez, lagun handia zuen eta bere papera egiteko haren antza puska bat baduen gazte bat badute herrian. Zuzendaria —errejenta— azken urteotako pastoraletan instituzio bat den Battitta Urrüti.

Baina pastoralak prestatzen hain argi agertzen ez diren lanak ere garrantzi-

“Lehenago emazte eta gizonak ez zuten elgarrekin parte hartzen pastoralarean. 1981ean Urdiñarben egin pastoralak gainditu zuen guzti hau”

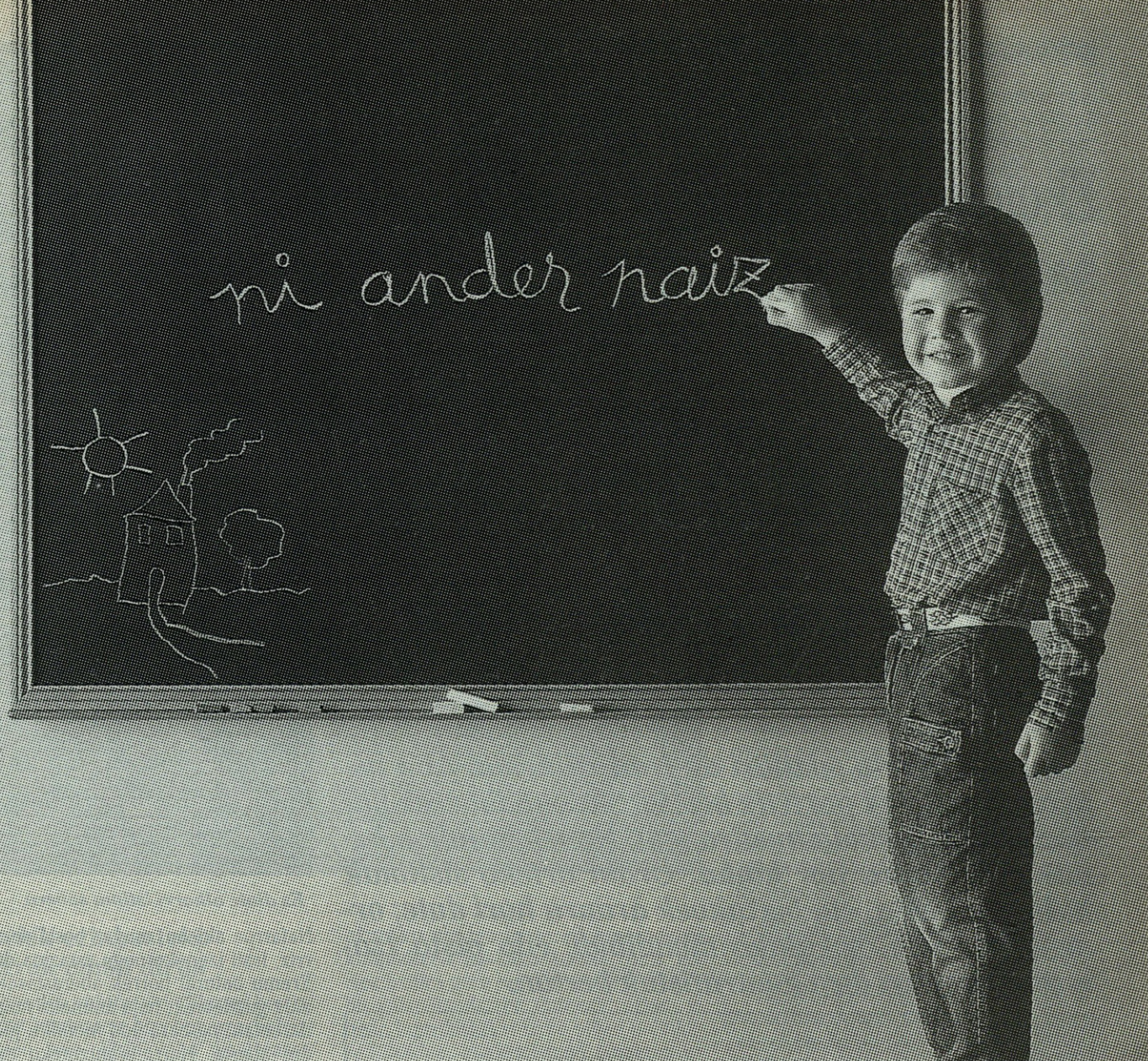
tsuak dira. Dekoratuak herriko jendeak eraiki du eta hain lilugarriak diren jantziak berriz, Bordelen alokatu dituzte. Guzti hau azken bi entseguetan ezarri-

ko dute zeren, suposa daiteken bezala, oso garesti ateratzen da gauza horiekin lanean hartzea.

Diru aldetik, beti agertzen dira zailtasunak. Kontseilu Orokorrak subentzio «merke» bat eskaini die eta Kultur Etxea berriz, diru zuloa izanik, hau betetzeko prest agertu da. Baina diru gehiena «herriko kaseak» (herritar bakoitzak 100 libera eman ditu horretarako) eta emanaldiko sarrerek ekartzen dute: Urdiñarbetarren pastoralak egiteko duten gogoak «salatzeko» da.

Pastoralaren lehen emanaldia beraz, uztailaren 24ean izanen da, usaian bezala bazkal ondoan. Baina, okasio hau galdu dutenek, Abuztuaren 6an, larunbat ilunabarrean, argi eta guzi, bigarren emanaldi bat ikusteko parada ukanen dute. Beraz pastoralak aurtan gustu guztiak asetzeko adinakoa izanen dugu.

MANEXAK

Eta aurrera jarraituko dugu.

Euskararen alde egiten den guztia, beti izango da gutxi. Gure hizkuntzaren berreskuratzea, benetan da asmo handia, eta argi eduki dugu beti, honetan, parte hartu behar dugula. Gutxi gutxika, denon ahaleginarekin, aurrera egiten ari gara. Eta hauxe da etorkizunaren alde egiten

jarraitzeko dugun eragingarrikeria onena. Horrexegatik, hizkuntza bezalako hain gurea den gauza baten defentsarako, normalkuntzarako eta zabalkunderako asmoak, tokia izango dute Kutxa honetan. Bide onean goazenez gero, aurrera jarraituko dugu.

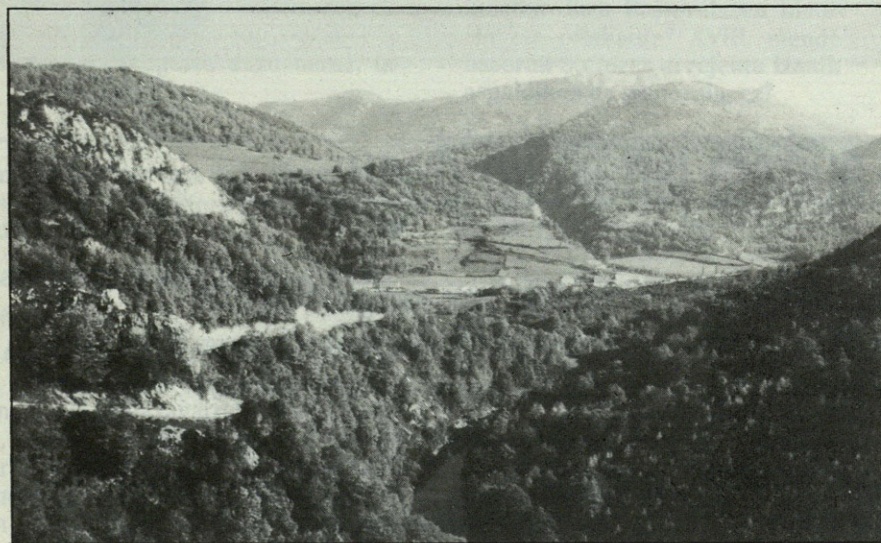

**CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE BILBAO
BILBO AURREZKI KUTXA**

Ekologiaz arduratzen hasia da bat baino gehiago ondoko herrietan

Iratiko oihanak geroa kezkarri

Euskal Herria guztiari da Irati zaintzea. Aberastasan iturri den partetik berriz, ondoko ibarrek baliatzen dute arbola hustiraketa. Honek nolakoa behar duen, hara hor kinka. Orain arteko sistimak kaltegarri dira, eta bertakoek ardura hori dute; ordea, oraindik, sekulako mendibide edo pista tzarrak egiten ari dira kontratistak bertan.

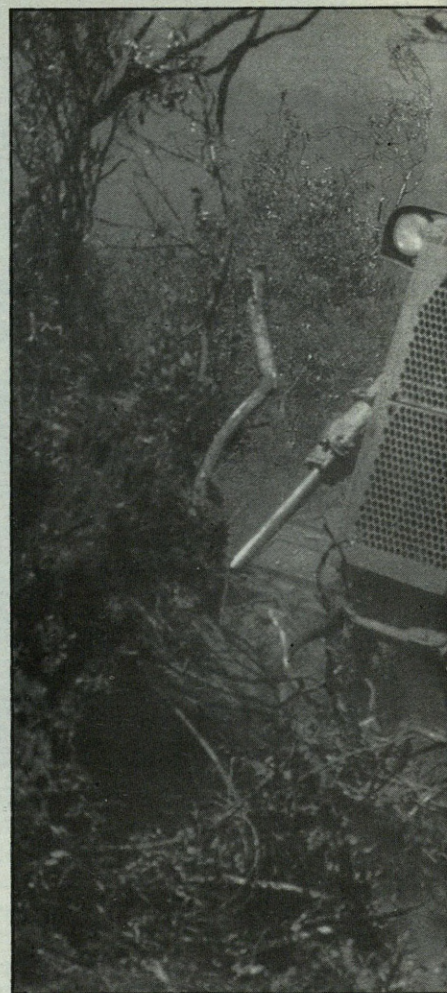

Irati oihanean barrena izen bereko ibaia.

Beste askok bezala izena ibaitik hartzen duen Irati oihanak, sekulako garrantzia eduki du Euskal Herriaren historian. Aezkoa eta Zaraitzu ibarrek estatu espainolean eta Zuberoako ta Baxe Nafarroako parte batzuk mugaturik frantsesean, hamaikatxo ikazkin, abel-

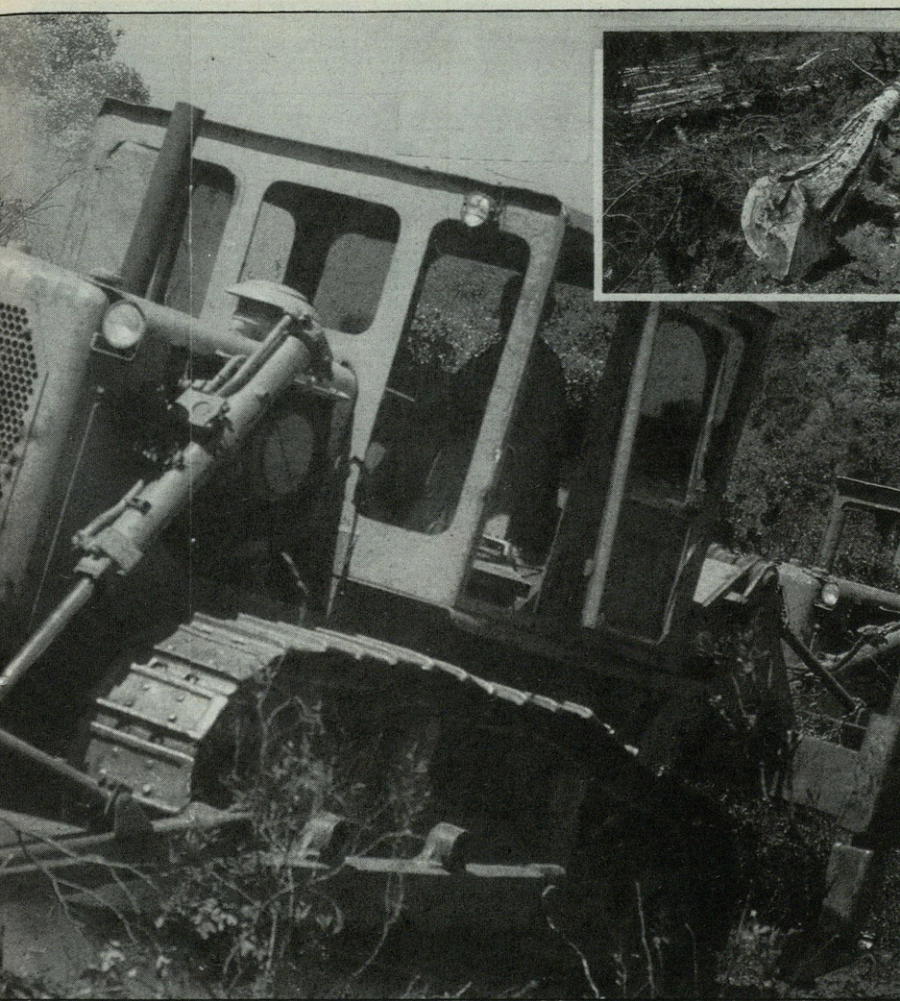
tzain, laborari, egurgile kontrabandista edo artzain ibili da eta dabil oihanean bizibidea ezin atereaz.

Europako bagadirik trinkoenetakoa dugun Irati, turismo bilgune gaztea dugu oraino. Aurten hasiko dira kanpaldiak arautzen bertako udal zenbaitetik

Ez diote alkarri istimu sobera

Nafarroa aldean, mugaz bestaldean berriz, Irati izeneko negu estazioa dutela. Eremu natural horrek aberastasuna du alde guztietatik, hala animalia nola landareetan, paseara edo mendira joateko ere aparta. Horri erantzuteko egitura berriz, sortu gabea, eta ez dago garbi etorkizunik izanen ote lukeen turismoak inguruan. Batzuk ez dute zalan-tzarik ikusten, beste batzu ordea ez daude oso sinistuta. Egun, basoak dirutza onik dakarkie urteoro bertako bizi-lagunei, arbolen egurra baita irabazirik gehienen iturburu. Arbolari dagokionez, bagoa dute nagusi, pinu eta izeiak artean, eta garrantzi handiko ariztiak aldean. Arbola horiek galtzeak eta arbolak ateratzeko behar diren mendibide edo pistak egiteak dakartzan ekologia hondamendiak dira hala ere guzti honetan mingarrien. Turismoak ekologiari kalte egiten badio ere, urte luzetan hainbeste arbola kentzeak neurri gabeko kalteak sortzen dizkio oihanari. Arte laburrik barne, galera guztien kaltea ageriko zaigu, baina ordurako noski, berant. Bestalde, ez da ahanztekoa, estatu espainolari bagagozkio, errelati-boa dela oihanaren hustiraketa, basogintzak nekazal produzioaren %2,7 besterik ematen ez duen artean, okupatzen duen lurra geografiaren %30 baita.

Herriek ezinbesteko egurrak eman dirua

Ingurunea zaintzearen lilurari berriz, bertako jendearen bizi beharra behaztopatzen zaio. Piriniotako gizartearen bizi maila eskasztat har daiteke, mugaz ezkerraldeko Nafarroan behintzat, kontutan izanik zerbitzu publikorik ia bat ere ez duteñ herri ttikiak direla gehienak, horregatik, premiazkoa den zer-bait egin behar denean oihaneko egurraren txistua aditzen dute denek. Honetan, ekologiaren zentzua benetan zein den galdegiten dio batek baino gehiagok bere buruari.

Ekologiaren neurria benetan zein den asmatzeak oreka batera eramanez gintuzke, hau da, inguruko bizilagunen premiak ahalik eta gehien asetu oihanari ahalik eta kalte gutien eginik. Hori ere, jakina ba, errelatiboa da, eta hortxetan sortzen dira tripako minik gehienak.

Iratiko oihaneko egur ateratzeko arauak, Nafarroako Diputazioeak ezartzen ditu. Arau edo ordenazio hori, estatuan egiten direnen antzekoa da, eta esan beharra dago estatuko arautegia European aspaldian hobetua dagoela, hau da, honetan ere gibelaturik gabiltzala euskaldunok. Gibelatze honek

ekarriko dizkigu beste lekutan jadanik konpontzen hasitako hutsak, huts horiek baitira gure lurra pixkana eta motibu gabe hondatzen dutenak, azken finean inprobisazioa baita oihan politikaren eredia, inguruneango inpaktua ez da aztertzen oihan lana hasi aurretik. Badakigu zer ez den egin behar baina ez dakigu ongi potentzian zer egin behar litzatekeen, badakigu oihan birlan-daketak egin behar direla baina beti ez dugu asmatzen.

Egur hustirapenak koitak berekin

Egur hustirapena egitekotan zer nola egin behar den jakitea ez da dirudien bezain erraza. European hemen baino aitzinatuagoak badaude ere, horrek ez du esan nahi hango teknika guztiak hemen besterik gabe erabili behar direnik. Egur hustiraketa egiteko, ingurunearen azterketa oso edo integrala egitea da beharrezko, hau da, orografiaz gain biografia ere ikertu beharra dago, landarediaren nahiz animalien aldetik, oihanaren aberastasun guztiak kontutan hartuko badira bederen. Azterketa egiteko garaian, eginda dauden mendibide edo pistak ere aztertu behar dira, hauen erabilpena finkatu eta arraziona-

lizatzeko. Baina, has gaitezen lehen bait lehen baldintzekin.

Europa alde horretan, hainbat lekutan, egurra ateratzeko ez dira estatuan bezala orugak eta antzeko tresnak erabiltzen, hauek, pasatzen diren bidea hainbat aldiz deusezten dutelako. Garai batean mandoz egiten zen lana, egun helikopteroz egiten omen da leku batzurretan, baina helikoptero istripuak ere badira, horregatik ezin jakin hobere-na zer den, non nola. Bestelde, Europa aldean oso errespetatzen da aldape-tan dagoen arbola saila, eta Iratin hori ez da horrela. Arbolek sendotzen eta eusten duten makina bat aldapa galtzen ari da, izugarritzko arbola saila galduz atzetik, harriak askatu eta erori. Mendibideak direla ta, makina bat bago galtzen ari da uda honetan bertan, aurtengo neguan ura lur barnean iragaz dadinean eta izotz bilakatu, udaberrian lur sail galantik eta bago zahar ederrik joanen zaigu beheiti. Beste faktore garrantzizkoa moztuko den egurraren aukerarena dugu. European zenbait lekutan, baso guztia hustiratzen da pixkana pixkana, adin guztietako arboletatik pixka bat atereaz, honela, oihanaren idiosinkrasia bere horretan utziz. Iratin aldiz, sailka mozten dira bagoak, horrela 70 urtetako bago sail handia eramanik. Honek esan nahi du, oihana baratze bihur dezakeela gizakiak, oihana komeni zaion adinaren arabera eratuz, oihanaren naturaltasun eta jatorrizko oreka dilindan utziz.

Lekuan lekuko azterketa nahitaezko

Ez da dena den hain matematikoa dena, hau dena egiteko, aldeaz aurretiko azterketa behar da egin lekuan lekuko oihanean, hartu beharreko neurri zehatz eta egokiak zein diren jakiteko. Horretaz gain, hori subentzionatuko duen erakunderen bat behar da. Orain erakundeek erabakitzen dute oihana zer ermittotan eta nola behar den hustiratu. Bestalde, ideologia arazoa denez eta arazo teknikoetan Gobernuetako ijinariak oso jantzita daudenez, teknikazko argumentazio faltak beren metodo ekonomizistaren aurka ezin burukatzeta dakar. Datuak berek dauzkatelarik, berek beti arrazoin.

Aezkoa ibarreko kasua.

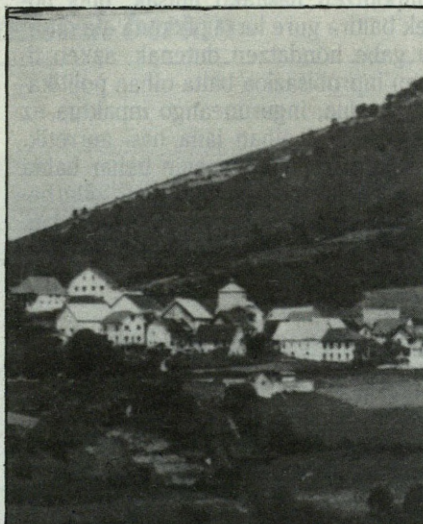
Ibar hau ere oihanari begira bizi dena dugu. 1.784.ean bere mendien jabetza estatuen arma ~~ola baten truko~~ galdurik 100 urtez egon behar izan du zain berreskuratzeko. «Monte Aezkoa» izeneko mendia gaur egun Ibarreko Batzordearen esku dago eta bertako egurrak irabazi galantik dakarkio urteoro. 88an 33 miloi ekarriko dizkio, eta 87an 36. Mendibide edo pistetan berriz, 10 milioi gastatu zituzten 85an eta 13 t'er-

mendibide hau arrakalaz bete du neguak aldapan

di 86an. Ibarreko Batzordeak ibarrean ezinbesteko zerbitzuetan inbertitzen duen aurrekontuaren %80 inguru ateratzen da oihanetik; hasieran aitatu bezala, ekologia hitzaren errelatibizazioa dugu hemen ere. Aezkoa atzerakada demografiko, ekonomiko eta kultural betean sarturik, sos horien premia gorrian daukagu. Horretarako oihana hustiratu behar eta horrek kalteak sortzen, bereziki, hainbeste arbola irendu beharrek eta horiek ateratzeko mendibideetan egiten diren itzulerarik gabeko hondamendiak. 10 metrotako zabaleroa duten mendibideak, inguruko bagoak erroz gora utziz, arte laburrik barne eguratsak erabat arrakalaturik uzteko. Horiek orain artean Diputazioaren eta Ibarreko Batzordearen onespenerekin eginak.

Egun, Ibarreko Batzorde berrian hiru talde daude, eskuin aldera jotzen duten laborari-antolatuen batzuei, batzordearen erdia edo direnak, Elkarte Kulturalak biltzen direnak, HB ingurukoak edo, eta azkenik Aezkoako Batzarre izeneko taldea, hau ere ezker abertzalekoa. Eskuinak Diputazioaren ordenazioari men egiten badio ere, beste bi taldeek irtenbide ekologikoagoak bilatu nahi

Orbaizta, Iratira bidean hondar herria

dizkiote arazoari. Badute zeinek bere proiektua bi talde hauek. Aezkoako Batzarre ingurukoek parke natural bilakatu nahi lukete Irati oihana eta Ibarreko azken batzarrean egur moztea etetea eskatu zuten Batzordeak aski diru dela argudiatuz. Egur hustiraketa erabat garantizaturik ezean, ez dute halakorik onartzen. Elkarte Kulturalen ez zu-

ten une bateko egur hustiratze etena onartu, baina azterketa baten beharra onartu zuten, garbi utziz oihanetik ateratzen den diru guztia nahitaezkoa dela inguruan premiazko giza zerbitzu batzu ezartzeko. Hauek, beren postulatuaren mendibide berrien eraikuntzaren aurka agertu ziren, garbi utziz alderdi soziologikoan eta ekologikoan oreka bat bilatu beharra dagoela. Sinplifikazio hutsa dirudien eta den honek, azken batean zera adierazten du, bi taldeak ari direla Irati oihanaren irtenbide egoki bila, baina ez dutela elkartu nahi proiektuan oraingoz, eta bakoitzak bere proiektua bultzatuko duela. Elkartu nahi ez izate horrek bere ondorioak izan ditzake Iratirentzat heldu diren urteetan, eta ez nolanahikoak gainera.

Guk, Iratin heldu diren urteetan mendibide berririk eginen ote den eta zer nolakoa izanen den jakin nahi genuen arren, Nafarroako Gobernuak ez du informaziorik zabaltzen.

Egun, oraindik gertatzen dira zortzarrez hondamendi ekologiko neurri-gabekoak eta sekula konpondu ezin izanen direnak Iratin.

INAKI CAMINO

ARGIA

"TTARTTALO" ren laguntzaz

K O M I K I A

111. zenbakia

BOKAZA

-MORAU TA MATIN-

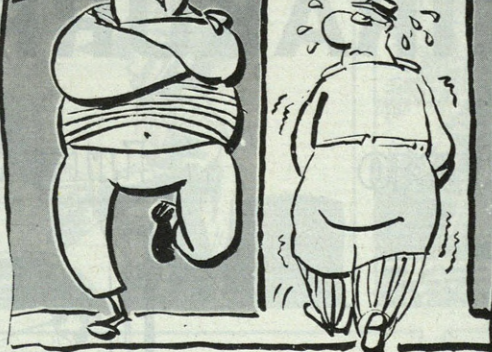
AZTARNA ARRISKUTSUA

6 ATALA SEKULARAKO BERNIKA
DU BOKARTAK GAZTETZEKO
ATEZAIN POTOLOAREKIN

BERE ARRAKISTA IKUSIRIK, EDO-
NOLA SARTZEA ERABAKITZEN DU

GAZTEEN
ETXEA

HARA...

KASERA BAT,
DENBORA GELDUI
GABE!!!

COVERS

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

kirolzaleen
zerbitzutan

miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

MILA LIBRA? A, BAI,
BAI... BAINA ASKO
ESKANTZEN BADIDA-
ZU ASKO ESKATZEKO
ASMOA DUZULAKO DA.

AGIAN. BADUT LAGUN BAT, "CANGACA" KO
BAT TERRATENIENTE BATEN BOTERE
OSOAREN AURKA ALTXTATU DENA
ETA HONEK MERZENARIOAK
KONTRATATU DITU ZERA...
A, BAI, BAI... ERRE-
BELATUTAKO NEKA-
ZARIAK ETA "CAN-
GACEIROAK" AKA-
BATZEKO.

DIRUA ETA ARMAK BEHAR DITUZTE. ZUREA BEZALAKO
UNTZI BATEK EZ DU SUSMORIK PIZTUKO ETA NIRE
LAGUNAK BURRUKAN SEGITZEKO
BEHAR DUEN GUZTIA IZANGO DU.
ULERTZEN DUZU CORTO MALTESE?
A BAI... BAI... SAN FRANCISCO
IBAITIK GORA JOAN ZAITEZKE
OIHANAREN BUKAERARAINO
ETA MATERIALA EMAN...
BAI, BAI...

A, BAI, BAI... / KOPURU POLITA DA, MILA
LIBRA... BAI, BAI... AGIAN JOANGO
NAIZ.

"BAI, BAI" GEHIEGI... GAUZA GUZ-
TIAZ BARRE EGITEA GUS-
TATZEN ZAIZU CORTO MAL-
TESE, HORTAN DUZU
AKATSA, BAINA HON-
DRADUA ZARA ETA
HORI DA BEHAR
DENA.

HAIN NAIZ HONDRADUA
DAGOENEO EMAKU-
MEZKOEK HONDAMENDIRA
ERAMANA BEHARKO
NUKEELA.

A, BAI, BAI...
BAINA ZU BETI
ZELATAN,
EZ?

SAIATZEN NAIZ, BOCA
DORADA, SAIATZEN
NAIZ...

EDERTO, BOCA DORADA,
NIRE ALDETIK KITTO.

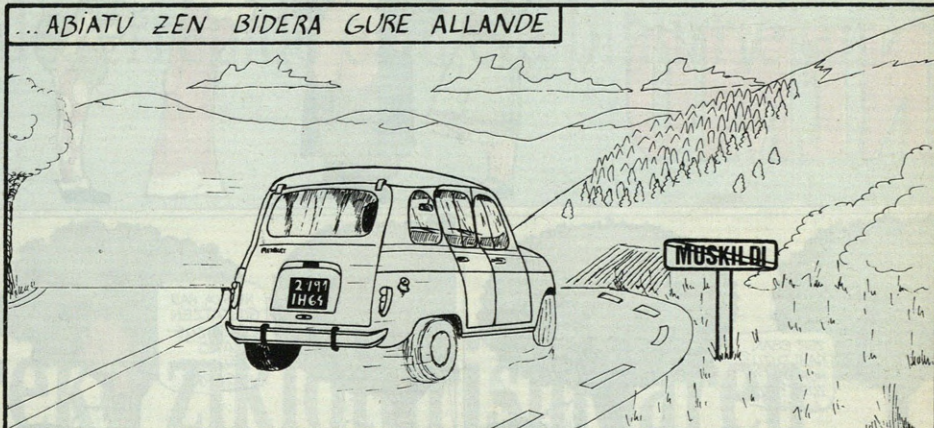
ORDUAN, ADOS BAZAIDE, BIHAR
KARGATUKO DUGU MERKANTZIA.

HALAXE, PENTSATU BEZALA, ASTE-BURU BATEAN...

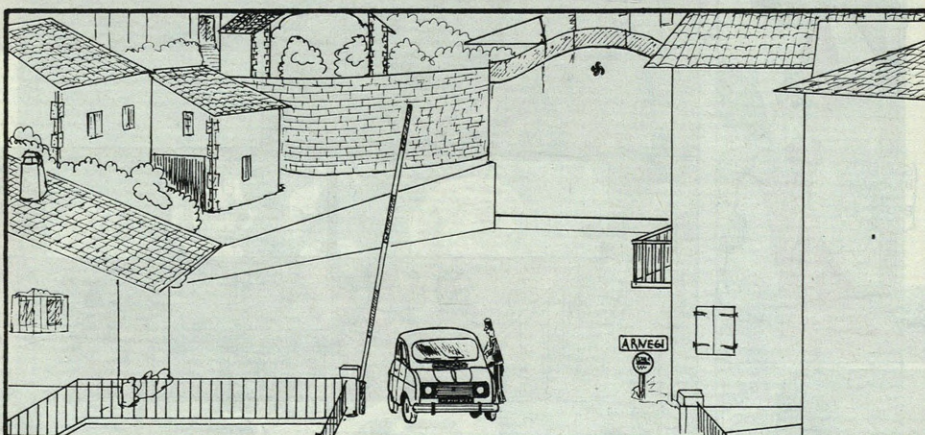
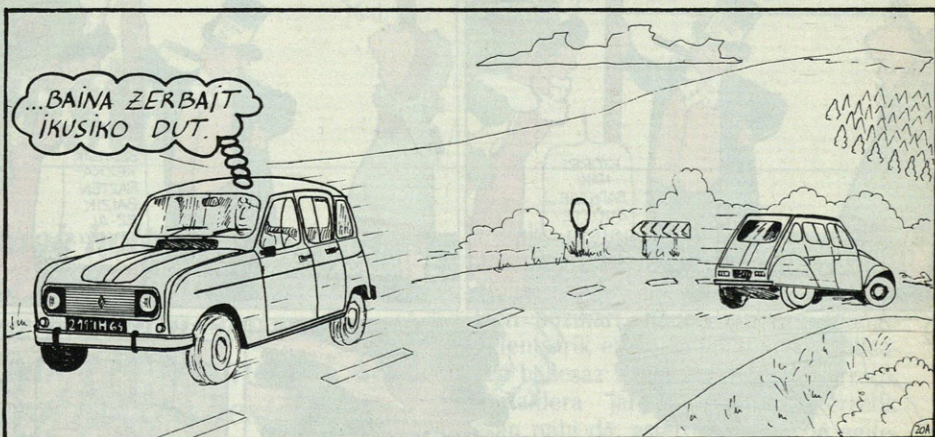
...ABIATU ZEN BÍDERA GURE ALLANDE

EZ DUT ASTIRIK
GUZIA EZAGU-
TZEKO...

...BAINA ZERBAIT
IKUSIKO DUT.

EA NOIZ DES-
AGERTZEN
DEN BEREIX-
TEN GAITUEN
MUGA MADA-
RIKATU HAU!

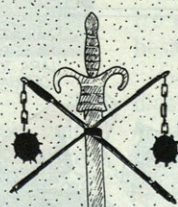

ORDU ERDI BERANDUXEAGO...

A! IBANETAKO
LEPOA!

ROL-DAN

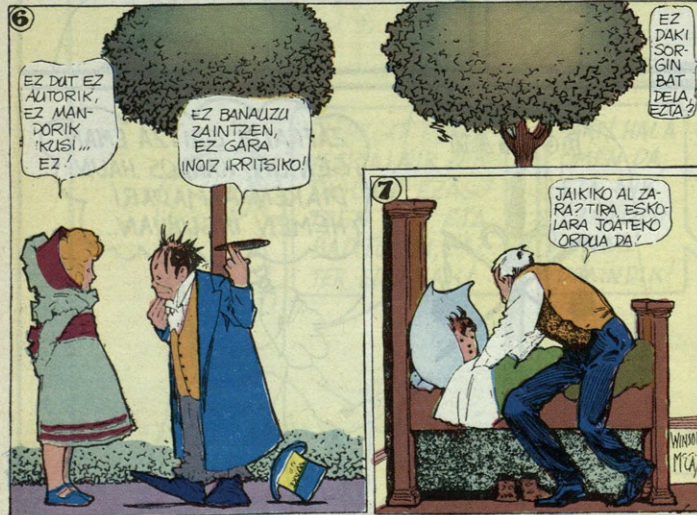
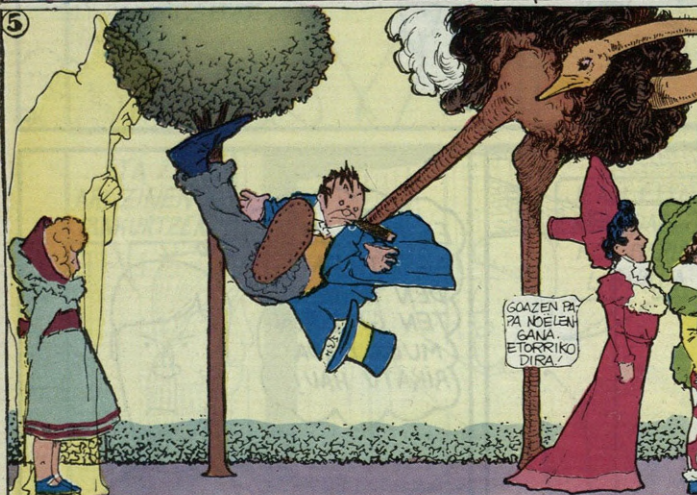
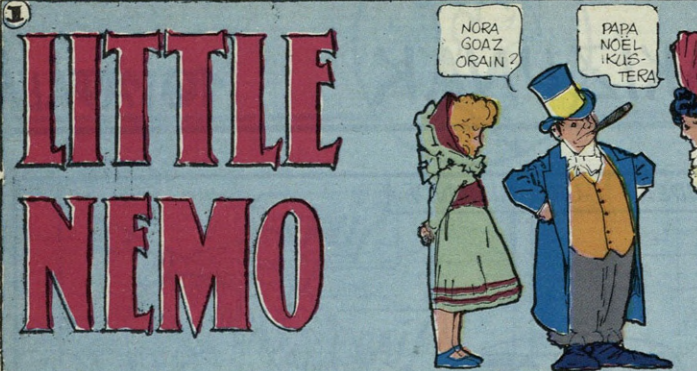
778 967

ZAIRALDI GAITZA EMAN
GENION KARLOS HAUN-
DIAREN ARMADARI
HEMEN INGURUAN...

LITTLE NEMO

SLUMBERLAND

THE PROFESSOR'S TRIUMPH

MISCELLANEOUS ADVERTISEMENTS. | MISCELLANEOUS ADVERTISEMENTS. | MISCELLANEOUS ADVERTISEMENTS.

IDEAL

Autozaleen mende, errepide estu eta bihurrietan barrena dabilen...

Bide bazterreko zikloturismoaren iganderoko festa

Bizikleta prest. Errepostuak boltsan. Txokolatea eta sandwichak biderako. Xira, badaezpada ere. Txintxonera jantzi, erlojua begiratu: goizeko zazpirak. Goazemazu! Gaurkoan 120 kilometro. Aldapatsuak. Bide txarra gainera. Kotxea besterik ez...

Lagun kuadrilan bilduta bapo pasatzen du jendeak bizikletaz.

Bizikleta frango ba dabil gaur egun! Elkarteka, kuadrilaka, banaka, jazki dotoreez apainduta, gora batzuk, behera besteak, norgehiagoka zenbaitetan, lasai askoan bestetan, neska-mutilak direla, helduak, zaharrak... denak 'beneno' berberaz kutsatuta: zikloturismoa. Gus-toko bidean aldaparik ez omen eta halaxe.

Betire, bide berriak egiten, eta hainbat eta hainbat paraje ezagutzeko auke-ra duela, zientoka kilometro korritzen ditu urtean zehar otsaileko azken as-tean hasita iraila amaitu bitartean ziklo-turistak. Esan beharra dago zikloturista kontsideratu ez daitezkeen asko eta as-ko ere ibiltzen dela 'bizi'a hartuta, bai-na beno, ez ditugu denak zaku berean

sartuko oraingoan. Iganderoko dizipli-nara jarrita, ez dirudi beldur haundirik dionik kamino bihurriek bezala autoza-leen bozinari, hauen aurrean inongo defentsarik ez duela jakin arren taldea-ren babesaz baliatzen delarik marratik bestaldera jarrita, bazter-bazterretik esan nahi da, asteroko balentria egite-ko orduan zikloturista.

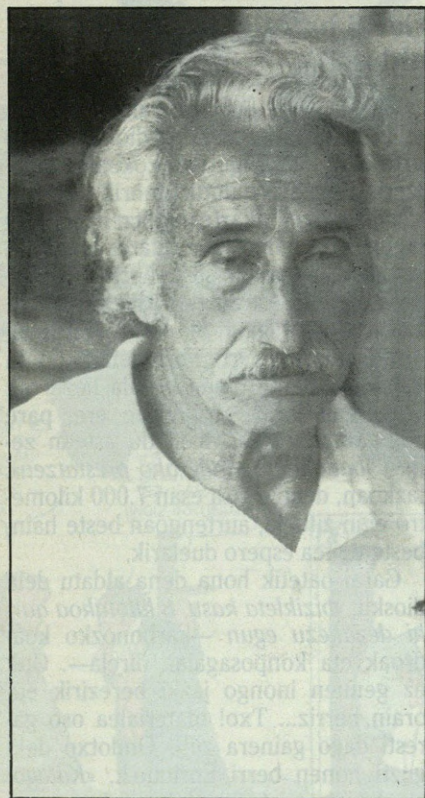
Garai batetik ona dena aldatu

Enrique Del Estal-ek hamaika lagun egin du bizikleta dela medio. Duela 20 urte ekin zion inguruko zokoak ezagu-tzeri. Ez zen zikloturismorik orduan, «Donostiarra» elkartearen biltzen ziren 20 lagun 'ero' baino ez zirelarik honetara jarriak. Gogoan du, sasoi hartan, Ereño-zura eginiko estraineko irteera. Erabat zaletua dugu gaur eta orain Enrique, erretiratu, 71 urte, bizikletaz topera dabilena. Berak dioen bezala hezurak gogortzen hasiak bazaizkio ere, pare bat alditan entrenatzen du astean ze-har, «badakizu iganderako prestatzen». Iazkoan, detaile gisa esan 7.000 kilome-tro egin zituela, aurtengoan beste hain-beste egitea espero duelarik.

Garai batetik hona dena aldatu dela diosku, «bizikleta kasu, 8 kilotakoa aur-ki dezakezu egun —karbonozko koa-droak eta konposagaiak direla—. Guk ez genuen inongo jazki berezirik eta orain berriz... Txo! materialea oso ga-resti dago gainera zu!». Ondotxo daki guzti honen berri Enrique-k. «Katego-riazko materialek erabiltzen du norma-lean zikloturistak, ona, profesionarien tankerakoa». Dударik gabe negozio

ederra eragin du zikloturistak bere afizioaren kontura. Datu batek argitzen digu aurrekoa: bataz beste, 50.000 pezeta gastatzen ditu urtero. Atera kontuak... Materiale onaren poderioz nonbait bestelako izaera bat bereganatu du zikloturistak Enrique-ren eritziz, «norgehiagoka aritzeko kutsu hori, ez? jendea turboa jarrita ikusten dut errepideetan. Lehen ez zen honelakorik; orain aldiz, ez zaitezke sikiera txisa egitera gera... Jendea desbideraturik dabil akaso. Hala ere, oso, oso zaila egiten da guzti hau zehaztea, barruko zomorroak ez bait gaitu pakean uzten, eta txirringa hartu bezain pronto hortxe jartzen gara aurrekoaren gurpilari itsasita».

“Elikadurari dagokion arloan, zikloturistek oso ohitura txarrak dituzte, %90a gosalduta gabe edota gaizki gosalduta irteten delarik”

Enrique Del Estal-ek norgehiagoka gehitxo nabari dio zikloturismoari.

Duela denbora bat aldarrikatu ziren bizikleta bideetan ez du irtenbiderik ikusten Soledad Irazuza-k, barrukaldeko kamino lasaietan aldiz bai.

Lasterketak eta publizitatea debekatuta

Miguel Fernandez, Gipuzkoako Txirrindularitza Federazioaren esku da goen zikloturismo saileko lehendakariak aitatu digunez, 3.000 federatu dituzte egun. Berak dioten bezala, «80. urtean somatzen zen gorakadak tope egin du», oraintsu jaisten hasi delarik, Enrique-ren ustetan burokrazia kaskarraren erruz. Aipatu bestalde, Miguel-ek ez dituela zikloturistatzat jotzen federatu gabeak, hots, inongo elkartetik kanpo bere kabuz dabiltzanak, zeintzuek mordoska galanta izango diren seguruenik.

Federazioak zer egiten du? izan da segidako itauna. «Lizentzien gaia koordinatu batetik», kanpaina zenbait antolatututelarik batipat seguruaren beharra azpimarratuz. Bestetik, kontzientziazio mailan eginiko lanari izugarriko garrantzia eman nahi diotela adierazi digu Miguel-ek, zera, Gipuzkoako hainbat eta hainbat paraje eder aldarrikatzeari hain zuzen. «Ez gara guztiz ohartzen baina jendeak ez ditu inguruko bazterrak ezagutzen eta hori penagarria da». Lizentzietatik eskuratzen duten diru eskasaz, betire Miguel-en hitzetan, urtean zehar hainbat proba antolatzen dute, elkarte guztiek bat eginik parte har dezaten pentsatuak.

Bestalde, eta harrigarria badirudi ere, zikloturismo mailako lasterketak debekatzaren ditu. Zergatik? «onartezinak direlako», araudiaren arabera bederen, ze egin egin... «publizitatea ere portzierto debekaturik dago, kontutuan hartzen ez bada ere. Esan behar da, alututik gainera, askotan ez zaigula kasu haundirik egiten». Legeak lege eta kontuak kontu, guk dakigula bada zikloturismo mota bat (deportiboa deiturikoa), zeinaren baitan karrerak zilegi diren. «Neri oso ondo iruditzen zait! —erantzun digu bapatean—, baina gai hau Gipuzkoan antolatzeke dago, eta egun antolatzen diren probak baimendu ga-

beak dira». Botza altxatuz amaitu du Miguel-ek. «Ez daukagu inongo defentsarik, erabat bazterturik gauzkate».

Desbideraturik ote zikloturista?

Erabat baztertua aurkitzen da errepideetan, ezbairik gabe, zikloturista. Bideak ez bait dira bizikletaz ibiltzeko egin. Soledad Irazuza, Gipuzkoako Trafikoko mandataria, ibilgailua eta bizikletaren arteko gatazkaz edo aurkaketzaz mintzo da segidan. «Ziklista, normalean, taldeak osatuz defenditzen da ibilgailuaren aurrean, eta hori, legea behatuz gero ezinezkoa da». Betire baina joan behar du bizikletariak, esku-bira arrimatuta, eta hortxe, kotxea oztopatu gabe, arriskua zer den gertutik somatzen duela. Soledad Irazuza-k dienez egundoko arazo baten aurrean geundeke. «Errepide askok gainera bazterrik ez du bizikleta ibiltzeko», dagoenean ere zaintzen ez delarik, ezta? «Foru Aldundia hortxe ari da lanean, zerbait egiten da», azpimarratu nahi izan digu.

«Zikloturistak errepide lauak, erosoak nahi ditu gustora joateko proposak direnak —jarraitu da—, eta horiek hain zuzen errepide nagusiak dira, zirkulazio gehien dutenak». Guzti honen aurrean proposamen bat egin nahi izan du orriotan. «Kamino asko dago barrukaldean, politik, ederrak, hori bai, al-dapatsuak askotan, eta hau honela jendea ez ditu gustok». Barru aldeko zirkuitoak sortuko lituzke beraz Soledad-ek, bestelako irtenbiderik ikusten ez duela. Hariari beste behin helduz, orokarrean kilometro gutxi daukagula aitatu digu, eta bide estuak eta bihurriak direla gureak. «Igandero ezinean gabiltza, betire zerbait gertatuko denaren beldur. Saiatzen gara errepideak zaintzen baina...». Autozaleak asko kezatzten omen zaizkie, «Batzutan karabana ederrak sortzen dituzte eta. Egia esan horren aurrean ez dugu estuki jo-

katzen zikloturistekin. Zer egin daiteke? Hauei isunak jarri?».

Aurrera begira pesimista samar ikusten du bere burua. Berak dionez, akaso autoa gutxiago erabiliz gero. «Gero eta kotxe gehiago dago. Bestela erakutsi beharko diegu gure seme-alabei, ze orain bezala jai daukagu eta!».

Elikadura eta hidratazioaren garrantziaz

Elikadura eta hidratazioa lirateke, Gorrotxategi medikuak dioen arabera, zikloturistak martxan jartzerakoan oso kontutan hartu beharreko bi gauza. «Gero badira beste zenbait detaile, hala nola bizikleta aproposa edukitzearena, neurrikoa ez bada hainbat arazo sor bait ditzake, gerrikoak direla, belaunekoak...». Zikloturista, askotan altuegi jartzen dela dio, «hasten direnean gainera, zapatilaren azpiko kala ez dute ondo sartzen eta horrek tendinitisak sortzen ditu». Materialearekin jarraituz, xirak ekar ditzakeen kalteak azpimarratu ditu. «Batzuk pisua galtzeko jartzen dute eta hori akats grabea izan daiteke. Izerdi gehiago botatzen da eta ondorioz deshidratazioa etor liteke». Kasakoa edo txintxonerari dagokionean, beharrezkoa ikusten al duzu? «Gero eta gehiago ikusten dira kaskoa jantzita nahiz eta nahiko arraroa egiten den oraindik. Duela lau urte ez zen inor ikusten. Nik ez dut erabiltzen, ez dakit, prebentzio mailan laguntza ederra eskeintzen du baina, egia esan ez zait atsegin». Betaurrekoen zergaitia adieraziz amaitu digu. «Zikloturismoaren gaisotasun profesionala konjuntibitisa da eta honen arabera beharrezkoak egiten dira».

Elikadurara bueltatuz, zikloturistek oso ohitura. txarrak dituztela diosku. «Igande goizetan ateratzen diren %90ak ez du gosaltzen edota gosari ezaproposa egiten du. Kontutan hartu behar da gainera, gosari aproposa egin ez gero (fruituak, laboreak, tostadak...) denbora bat itxoin behar dela bizikleta hartu baino lehen, ordubete edo, egin behar den esfortzuaren arabera hain zuzen». Bidean ja, hidratazioaren arazoa ikusten du larriena. «Komenigarria da pare bat bidoi ematea eta hasi bezain pronto edatea, ordulaurdeno». 100 kilometro betetzeko beharrezkoa dela dio jatea. «Fruitu lehorrak, sandwich txikiak, gozoak, guzti hau ondo dakite». 50 kilometro egin eta gero hamaiketakoa egitearena ez derizkio oso aproposa denik, «gero topera bueltatzen badira behintzat, baina badakizu, ezin da gehiegi estutu zikloturista». Iganderarte bada.

LOREN ARISTI

HAR EZAZU ASTERO ZURE ETXEAN BETE TXARTELA LEHENBAIT LEHEN

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA..... D.P.....
HERRIALDEA..... TLF.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

BANKU/AURREZKI KUTXA.....
SUKURTSALA.....
KONTUAREN ZENBAKIA.....

ARGIA. Ametzagaña, 19—20012 DONOSTIA

**Alfonso Perez Agotek, bizi
izan dituen 44 urteetan, gauza
asko egiteko denbora izan du.
Zuzenbidea eta Ekonomia
Zientziak ikasi ondoren, gustoko
ez zituelako, Soziologia
ikasteari ekin zion Parisen.
Hainbat unibertsitatetan
irakasle, soziologian ikertzaile,
edozein gairi buruzko
kontzientzia kolektiboa nola
eratzten den ikasi izan du beti.
Interes honek, ekologismoa,
nazionalismoa, eta gaur egun
sentimendu erlijioso
kolektiboaren formazioa
ikertzeraz eraman du.
Elkarrizketan zehar,
«kontzientzia fenomenoek
sortzen didate interesa» esan
digu.**

Alfonso Perez Agote: «Nazionalismoak ezkerra sortu du, baina ezkerrak nazionalismorik ez»

GALDERA: Parisen ikasten zenuela, 1968-70 urteetan, garapenaren kontzeptuaz lan bat egin zenuen, Aljeriari aplikatuz, honek independentzia lortu berria zuela. Kontatu zerbait honetaz.

ERANTZUNA: Momentua liluragarria zen. Aljerian bertan egon nintzen, bertako gobernuak gonbidatuta. Gainera lana saldu behar izan nuen, ekonomikoki miseria gorrian nengoelako. Ikerlan hura, lan eta industria politikari buruzkoa zen, herri sozialista eta populazio oso gaztea zuen leku batetan kokatuta. Emakumea ere lanaren bidez askatu nahi zen. Aljeriak iraultza egin berria zeukan eta zenolako industria mota segitu behar zuen pentsatzen ari ziren: maila teknologiko altuaz edo alderantziz. Bestalde, populazio piramidea munduko gazteena zen. Nire ustez txarto aukeratu zuten garapenerako industria politika.

GALDERA: Tesia egitean gaia aldatu zenuen, eta ekologismoaren arloan sartu, ezta?

ERANTZUNA: Tesia hortik daukat argitaratuta. «Medio ambiente e ideologia en el capitalismo avanzado» du izena. 1971-75 urteak ziren, eta nik uste nuen ingurugiroa interpretatzeko eredu bat sortu nuela. Nahiko pozik geratu nintzen eredu horrekin, neurriren batetan bete egin delako. Nire tesia zera zen, produkzio kapitalistatik kanpo (eta oro har, mendealdean eta mundu osoan) gertatzen diren ondasun bakarrak ura eta aidea zirela. Ordurarte libreak ziren ondasun horiek, sistema kapitalistaren produkzio eta merkantziaren munduan sartu ziren. Zorritzarez, mugimendu ekologistak oso erreakzio gogorra sortu zuen sistema produktiboan eta mendealdeko herri kapitalisten agintari politikoaren artean. Honela, kritika erradikala izatetik, garapen motor berria izatera pasatu zen.

GALDERA: «Zoritzarez» esan duzu. Zer da, zure ustez, mugimendu ekologistek oker egin dutena?

ERANTZUNA: Mugimendu ekologistek errebolta erradikala egin nahi izan dute. Borroka, ingurugunearen terminoetan planteatzeari uko egin diote, hau da, neurgarriak eta kuantifikagarriak diren terminoetan. Jarrera bitalagoa dute, naturarekiko armonikoagoa. Diskurtso erradikalagoa da, eta neurri zuzentzaileak eskatu ordez, pertsonen bizitzaren aldaketa proposatzen dute. Hori balio-soa da, bizilagunen kontzientzian eragina lortzen ari direlako. Baina oso zaila da aurrerapenak kuantifikatzea. Bizitza aldaketa planteatzen den unetik, ez da

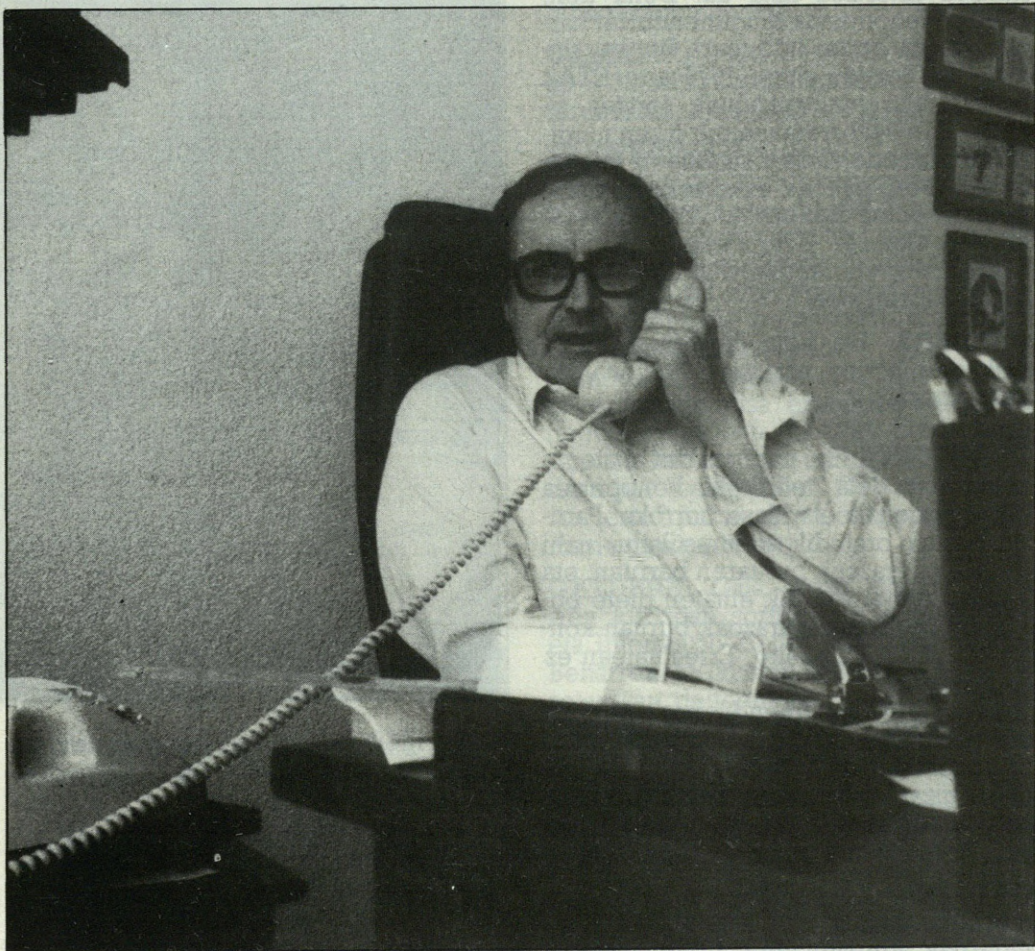
errekuperagarria. Zaila da kapitalismoaren suntsiketara heltzea kritika ekologikoagatik.

GALDERA: Ekologiaz gain tratatu izan duzun beste gai bat nazionalismoa da, eta horretaz hitz egin aurretik, zure lanaren dispersioaz galdetu behar zaizu.

ERANTZUNA: Ez, ez da horrela. Gai guztien arteko lotura, kontzientzia fenomenoek sortzen didaten interesa da. Hau da, zergatik sortzen den, leku eta garai historiko zehatz batetan, kontzientzia mota bat. Gehiago interesatzen zait

GALDERA: Arazo nazionalari dagokiola, behin zera entzun nizun, ezkerrek ez duela nazionalismorik sortzea lortu, baina hemen nazionalismoak ezkerre sortu izan duela.

ERANTZUNA: Hori guztiz nabaria da. Ez bakarrik esan, nonbait ere idatzita daukat. Nik nazionalismoa bi garaitan aztertu dut, frankismo garaian eta honen ondorengoan. Begi bistakoa da eskaera nazionalistak jeneratu zuela garaian gertatzen ari zena ulertzeko ardura. Hau da, diskurtsoa ez zegoen kosifikatuta, dis-

«Mugimendu ekologistek jarrera bitalagoa dute, diskurtso erradikala, eta neurri zuzentzaileak eskatu ordez, pertsonen bizitzaren aldaketa proposatzen dute»

hori, zergatia, kontzientzia egia edo gezurra den jakitea baino. Nik beti jakin nahi izan dut nola sortzen den, nola hedatzen den, arrakasta soziala duen, etab. Horrexegatik interesatu nau kontzientzia ekologikoak, nazionalak... eta une honetan oso interesaturik nago kontzientzia erlijiosoaz, nik sinistu edo sinistu ez. Gaurko gizartean jokatzeko duen papera zait interesgarria, kontzientzia erlijiosoak hartzen dituen modu eta era berriak, usadio sozialak.

Beraz, gaiak alda daitezke, baina interesatzen zaidanaren muina beti da berbera.

kurtso marxista oso kosifikatuta egon den bitartean. Diskurtso nazionalista 50-60 urteetan euskal gizartean gertatzen ari zena ulertzen ahalegindu zen. Ardura hartu zuen. Marxismo klasikoa, aldiz, zentralista eta tradizionala, oso kosifikatuta zegoen: proletargoa burgesia- ren kontra. Nazionalistek ikusten zuten proletario guztiak ez zirela berdinak, batzuek hemengoak eta besteak kanpokoak zirela, eta gizartean fenomeno berriak gertatzen ari zirela.

GALDERA: Beraz, sentsibiltate nazionalak desberdindu zuen hemen diskur-

«Nazionalismoa ezkerrekoa bihurtu zen, etz ezkerreko korrontea sortu zuen, sigla diferenteetan banatuta. Produktu argiena «ezker abertzalea» deiturikoa da»

tso marxista?

ERANTZUNA: Bai, aipatu dudana horrexegatik, gizartea ulertzeko ardura handiagoa egon zen, eta baita diskurtso nazionalistaren aldaketa handiagoa. «De facto», nazionalismoa ezkerrekoa bihurtu zen, eta ezkerreko korrontea sortu zuen, sigla diferenteetan banatuta. Produktu argiena «ezker abertzalea» deiturikoa da.

Beste alde batetik, ETAren historia, gizartearekiko sentsibiltate politikoa da. Lan hori oraindik egin gabe dago: garaiko dokumentazio politikoaren diskurtsoa aztertzea falta da. Dena den, ETAren fenomeno mugimendutzat hartuta, puntu hodei edo joera bat bezalako, bai ikusten dugu 1975 arte ETAk ezkerreko mugimenduak sortzen zituela. Edo ezkerreko joango diren mugimenduak, edo bere militanteen traspase kuasi-organikoak ezkerreko erakundeetara. Baina aldi berean, barneko diskurtsoa aldatzen doa, hizkera marxista hartzen du, eta langile mugimenduari kiko konprentsioa.

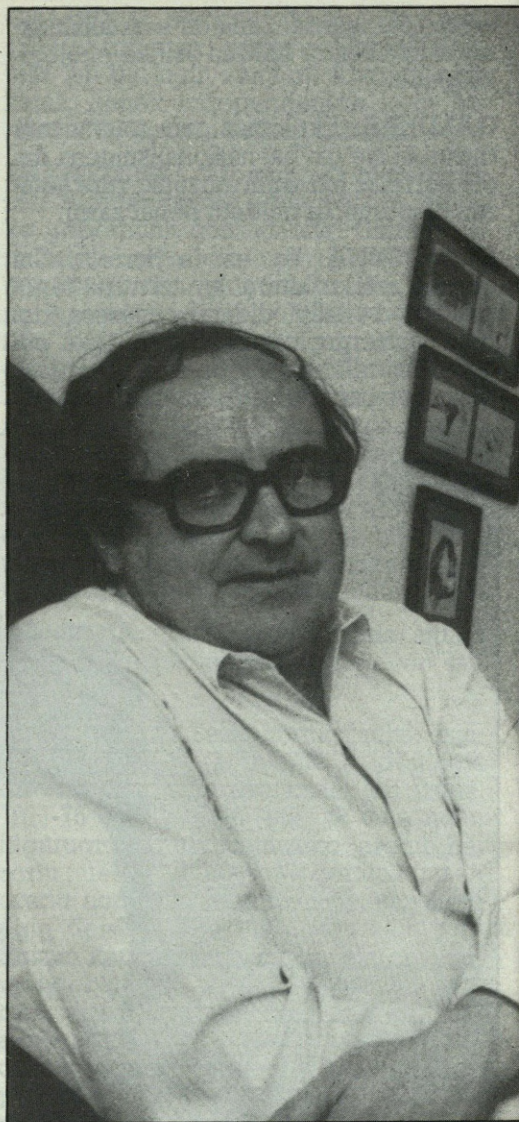
GALDERA: Eta nola ikusten duzu bi diskurtso horien uztartzea: nazionalista eta marxista?

ERANTZUNA: Ba, nik uste dut ahalegin ezinezkoa dela teorikoki konpontzea arazo nazionala eta klase borroka. Partidu batzuk oraindik «domestikatu» nahi dituzte bi arazoak buruaren barruan, eta jakina, unibertsitatek ematen diete botoa, unibertsitariok arazoak buruan kontrolatu nahi ditugulako. Errealitatean ez da betetzen.

Dena den, sentimendu nazionalistak errealitatearen konprentsioa sortzen du. Beste diskurtsoa kosifikatuagoa da. Ez dago gizartearen teoria nazionalistarik; baina badago gizartearen teoria marxista.

GALDERA: Kontzientziak nola sortzen diren ikertzen ari zarela, faktore gonbaragarriak agertzen dira, nazionalismoaren kontzientziaren sorreran, eta beste batzuren artean?

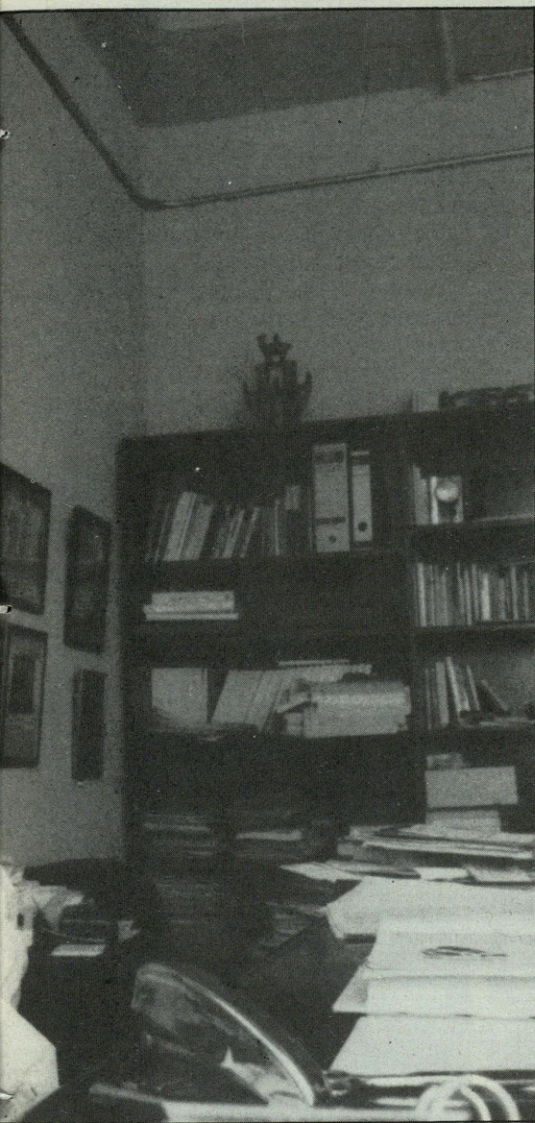
ERANTZUNA: Soziologoak oso arazo errezeekin egiten du lana. Nola funtzionatzen jakiteko zailak, baina erabiltzeko errazak. Soziologoarentzat kontzientziaren edukia ez dago ideien egitasunaren menpean, baizik eta kontzientzia aldatzeko efikazia soziala handiagoa edo txikiagoa daukan arauera. Hau da, jendeak sinisteko, berea egiteko daukan ahalmena. Soziologoak egiten duen galdera ez da jainkoa existitzen den, edo ideia hori egia den, baizik eta nork sortu

duen ideia hori, nola hedatzen den sozialki, eta zenolako eragina duen portearan.

GALDERA: Eta nazio arazoaren kasuan, beraz?

ERANTZUNA: Nazioarekin gauza bera da. Ideia bat da, errealitatea ikusteko modu bat. Egiazkoa edo gezurrezkoa den alde batera utzita, soziologoak esan behar du nola jaio den nazio ideia hori, eta zergatik lortzen duen arrakasta, edo ez. Esaterako, zergatik sinisten den «Espainia» ideia ala ez. Edo «Euskadi» ideian. Orduan ikusten da ideiak ez direla sortzen kolektiboaren isurketagatik, baizik eta pertsona batzuk sortzen dituztela, eta mekanismo batzuren bidez hedatzen dituztela: irakaskuntzaren bidez, eta familiaren bidez batez ere. Euskal Herrian ere beste bide batzu daude, koadrilak, erakundeak, komiteak, batzordeak, gestorak... Gure artean «Es-

painia» ideiak arrakastarik eduki ez ba-
du, mekanismo ahulak egon direlako
izan da. Frantzian ere bazeuden euskal-
dunak, eta han «Frantzia» ideia sinistu
dute guk baino gehiago, daukaten ira-
kaskuntza sistema paradigmaticoa dela-
ko, Europako sendoena.

GALDERA: Soziologian egiten diren az-
terketa hauek «a posteriori» egiten ditu-
zuela suposatzen dut, eta beraz, ez du-
zuela ondorioztatzen «baldintza objeti-
boak» egonez gero, halako gauzak ger-
tatuko direnik, ezta?

ERANTZUNA: Aurreikustea ez zait gus-
tatzen, eta oso zaila da. Azterketetatik
bai atera daiteke zer den garrantzitsue-
na, edo jendea mugierazten duena, bai-
na jendea une zehatz batetan senetik
aterako duen hori ezin da jakin. Orain,
esaterako, ulertezina da nola dagoen
jendea isil-isilik dagoen egoeran ego-
nik.

Dena den, «baldintza objetiboaz» min-
tzatzea azterketa marxistaren deribazioa
da, determinista; objetibotasuna existi-
tuko balitz bezala. Segun zerekin gonba-
ratzen den. Soziologoek ondo dakite
Caceres-eko inmigrante bati Euskal He-
rrian ea zoriontsua den galdetuta, gauza
bat edo guztiz alderantzizkoa erantzun
dezakeela, segun nork galdetzen dion.
Erreferentzizat hartzen denaren arae-
rakoa da. Euskaldunak galdetuz gero,
eta berak kontsideratzen badu euskal-
dunak ondo bizi direla, ezetz esango du.
Baina herrikideari aldiz, baietz esango
lioke, beraxe hartzen duelako errefe-
rentzat momentuan.

GALDERA: Dena den, inkesten bidez
ez al da eritzia ordezkatzeko ari, inkesten
erresultatuak dogmak bihurtuz?

ERANTZUNA: Inkestekin zera gerta-
tzen da, gauza bat dela bera egitea eta
beste bat erabiltzea. Ez dut esango lehe-
na ona dela eta bigarrena txarra. Biak di-
ra oso problematikoak. Ezagupenerako
bide kaxkarra dira. Pertsona bati galde-
tzen zaionean, berak zeri erantzuten
dion jakitea oso zaila da.

Bai da egia inkesta eritzi publikoaren
ordezkatzailerik gisa erabiltzeko arriskua
dagoela. Batzutan inkestak berak ema-
ten die informazioa entrebistatuei, gal-
dera planteatze soilaz. Eta beste batzu-
tan, eritzi publikoaren ezagupen legiti-
mazio gisa erabiltzen da.

GALDERA: Gaia guztiz aldatuz, dato-
rren kurtsoan sortuko da «Giza Zientzi
eta Informazio Zientzi Fakultate» berria.
Beharrezkoa ikusten zen EHUUn, edo Ka-
zetaritzan dagoen desorekak bultzatuta
sortu da, giza zientzietako irakasle asko
eta espezifikoki gutxiarekin?

ERANTZUNA: Arrazoi biak seguruen.
Bai, begi bistakoa da liderazgoa eraman
nahi duen unibertsitate batek giza arlo-
ko fakultatea behar duela, bertan ego-
ten direlako gai batzuri buruz pentsatze-
ko ohituta dauden pertsonak. Alde ho-
rretatik guztiz beharrezkoa da. EHUUn ez
dago hori, bakarrik sail eta asignatura
sakabanatuak.

Bestalde, komunikazio ikasketak oso
berriak dira, eta bere eskeleto zientifi-
koa oso ahula da. Beste zientzietatik eli-
katzen da. Fakultate berri honekin, Giza
Zientzi Fakultatea egongo da, bi lizen-
tziaturekin: Soziologia eta Zientzia Politi-
koa. Informazio Zientzi Fakultatean hiru
espezialitate egongo dira: Kazetaritza,
Publizitatea eta Irudia. Eta agian lauga-
rren bat: Komunikazioa, teorikoena.

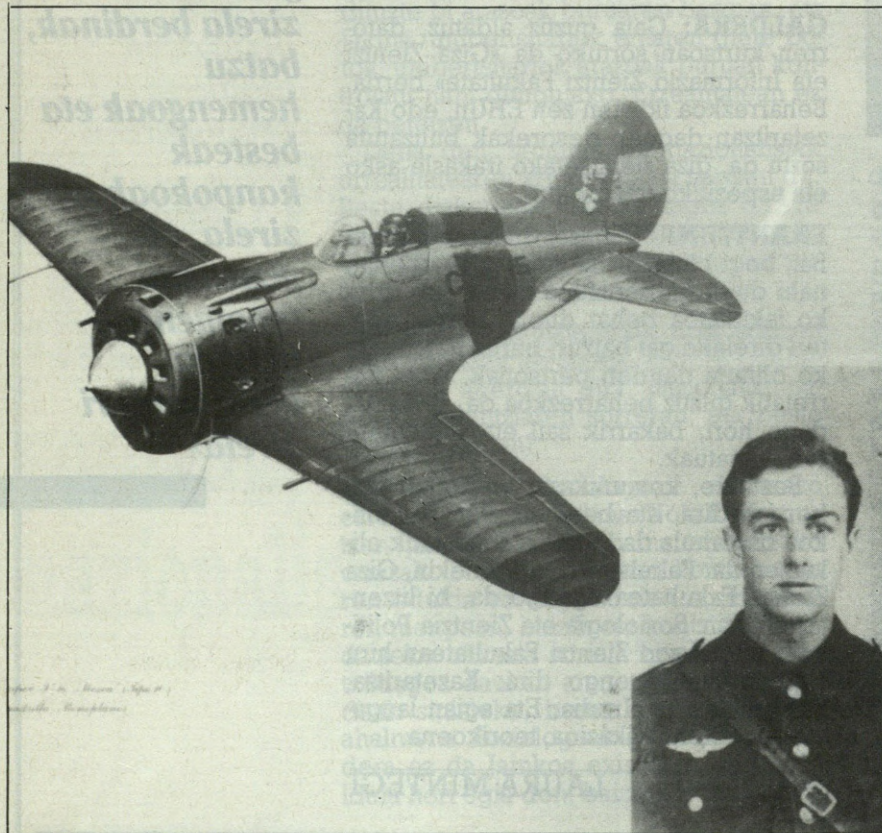
LAURA MINTEGI

*«Nazionalistek
ikusten zuten
proletario
guztiak ez
zirela berdinak,
batzu
hemengoak eta
besteak
kanpokoak
zirela, eta
gizartean
fenomeno
berriak
gertatzen ari
zirela»*

Juanito Goikotxea altsasuarrak «Mosca» batez defendatu zuen Errepublika

Hegazkilari ausart baten istorio harrigarriak

*Euskal Herriak betidanik eman ditu gizaseme ausartak, bizitzaren arlo guztietan puntaren puntan egon diren arren behar bezala aipatu eta eza-gutuak gertatu ez direnak seguruenik. Horietakoa dugu Juanito Goikotxea, Julio Verne edo Salgari-
ren nobela batetik ateratakoa dirudien altsasua-
rra.*

Hegazkilari egin aurretik, «Bala-Roja» bataloiean aritu zen Juanito, jo eta ke esku bonbak jaurtikiz frentean.

Juanitoren bizitza kondatuz liburu bat idatz daiteke lasai askoan. Halere, gure oraingo lanak, gizaki harrigarri honetaz zenbait pasarte biltzeko aukera baino ez digu emango. Has gaitezen bada. Bere azalean hamaika komeria eta larrialdi ezagututako honek aita altsasuarra zuen eta ama Barakaldokoa, euskaldunak biak. Euskaraz ikasiko zuen etxean beraz, gerora kasik guztiz galdu duelarik, bere belaunaldiari gertatu zaion bezalatsu.

Juanitok aitatu digunez, txikitatik li-luratzen zuten hegazkinek. Gogoan du, behin mutikotan, aitaren guardasola zaharra hartuta gero gerokoak esan eta bi alditan pentsatu gabe teilatutik behera jautsi zenekoa, aterkia jausgailua zelako ustetan nonbait. Sekulako bizkarrekoa aizui! Aitaren beldurrez gero, ezin ba, egindakoaren berri eman, eta sekulako minaz gezurren bat aterata medikutara jo zuen. Erreuma zuela asmatu omen zion! Denbora batez oker-okaribiliko zen. Makina bat bizkarreko hartzekoa zen oraindik.

Moskutik «Mosca»z bueltan

Gerra zibila hasi bezain pronto Goikotxea aita eta bi semeak errepublika defenditzera abiatu ziren. Juanito San Martzialen aritu zen, «Bala-Roja» bataloiean hain zuzen, jo eta ke esku bonbak jaurtikiz. Egurra emateko orduan aurrean beti, frankistak Behobiako zubira heldu eta hartu zutenean, igari pasa beharrean aurkitu zen beste aldera. Handik Bartzelonara egin zuen hanka lehendabizi, eta Madrilera gero, «Cuartel de la Montaña» defendatzera hain zuzen. Han zegolea, bolondresak eskatu omen zituzten abiadore gisa aritzeko, eta Juanitok, bere gaztetako grina betetzeko aukera ikusita, «hau duk ne-rea» esanez, bere burua eskaini zuen.

2.500 lagun aurkeztuko ziren, denetarik lehena bera suertatu zelarik probetan. Moskura bidaliko zuten gero ikastaroetara, handik bueltan, «Mosca» egazkina gidatuz itzuli zelarik Espainia-

73 urte ditu egun hamaika lazeria pasatako, «Akuilu» ezizenez, Juanito altsasuarrak.

ko gudara Juanito gaztea. «Aparatu bizkorra zen «Mosca» hura, alemanak zutena baino azkarragoa» esan digu, «hamaika etsai eraman nuen bai infernura». Gogoan dauka halako batean gertatu zitzaiona. «Behin, borroka erdian, eskoadrilako lagun bat bota zuten «Jaime I» itsasontzi ikaragarriariaren antiaereoek. Hura ikusirik eta odola bero-be-

ro nuela, lau pasada eman nizkion hari».

Itsu baino hilda hobe!

Pake garaian ere makina bat ezbehar eta sufrimendu ezagutu zuen gure Juanitok. Behin, Urbasako hormarrian, pasabide arriskutsu batean, harri haundi bat jautsi eta bularrean jo zuen. «Goitik behera bota ninduen, zentzurik gabe geratu nintzelarik. Nere onera etorri bezain pronto, ez nuela deusik ikusten konturatzean, heriotza desiratu nuen inoiz ez bezala. Halako batean, aurpegiko odola garbitzen ari nintzela ohar-tu nintzen ez nuela bistarik galdu. Hura poza!». Klinikara eramango zuten egoerari larrian. Hango medikuak emazteari esan zionez, hobe omen zuen senarra hiltzera etxera eramatea, bainan Juanitok ez zien obeditu medikuei eta kasta gogorrekoa izaki, bizirik atera zen berriro.

Hamaika bitxikeria kontutu digu horrezaz gain. Beste batean, erleek Juanito eta bere aitagiarrerearen astoa eraso-

**“Txikitatik liluratu
zuten hegazkinek
Juanito. Mutikotan,
aitaren guardasola
zaharra hartuta
teilatutik behera jautsi
zen, sekulako
bizkarrekoa hartuz”**

tu zituzten. Gure gizonak, bere burua errekaraz boteaz alde egin zien erleei, bainan asto gaixoa, itota geratu, puztu puztua bera. Aitagiarrerearen esangozionez, «harek estima haundiagoan zeukan astoa ni baino: 'nahiago nuen zu ito bazinen' zioen harek». Astoaren gorpuaren zer egin ez zekiela, zerriei jateko ematea pentsatu zuen. Ez zen ideia ona suertatu portzierto, lau zerri hil bait ziren astoa jan ondoren.

Sugeak Altsasuko plazara ekarri zituenekoa

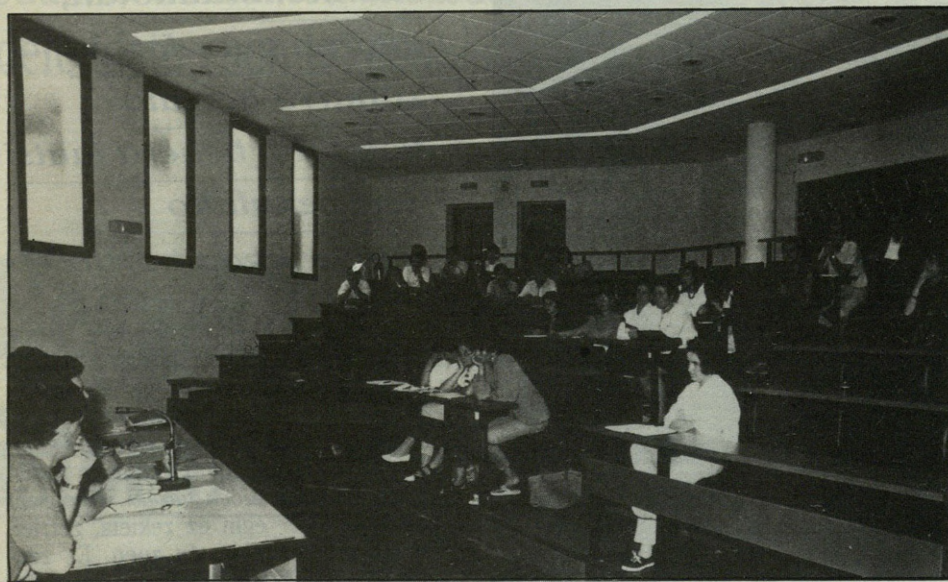
Beste batean, Urbasatik behera eskopeta bizkarrean zuela bizikletaz zetorrela, errebuelta bat gaizki hartu eta hor joan zen Juanito, jausgailurik gabe, 20 m. baino gehiago behera. Automobil batetan zihoazenean gertatutakoa ikusi eta zaku bat zelakoan alto egin zuten. Juanito zegoen tokira heldu zirenean, honek ezer ez zuela ikusita hantxe utzi zuten pakean, Juanito bere kasa bueltatu zelarik etxera, klabikula hautsita 7 km. oinez eginda.

Beste gertaera xelebrea, sugeena izan zuen. Altsasuko udalak, duroa ordaintzen omen zuen udaletxera emandako suge bakoitzagaitik, eta hau hone-la, Juanitok 14 harrapatu eta seme-ari utzi zizkion eraman zitzaiz. Ez zaio ba, bueltatzen mutikoa, sekretarioak dirurik ez diola eman esaka... «herriko plaza askatu nituen sugeak, allakuidaus! Gure kontura far egin haiek! Bai zera!».

Egun 73 urte ditu. Aurten «Mosca» pilotoen biltzar batera Sobiet Batasunera joateko asmoetan dabil. Iraganeko nafarroaren Txirrindulari Itzulia zela eta, harriturik geratu ziren Soviet Batasuneko taldekoek, Juanito bere hizkuntzean zuzendu zitzaizenean. Beraiekin eraman nahi zuten, bainan behingoz atzeratu zen gure gizona, mentalizatu gabe egonik, bapatean hartu bait zuten. Hauxe dugu ba Juanito Goikoetxea. Altsasun bilatu nahi baduzue, «Akuilu»ren gaitik galdetu, hori bait du herriak ipinitako ezizena.

XABIER IRAETA

**“Azkenekoz, 20
metrotako zulo
batetara erori zen
Urbasan bizikletaz
zihoala, klabikula
hautsita oinez egin
zuelarik Altsasura
buelta”**

Asteazkenean hasi Getxoko XII. Jazzaldia

Urtero bezala, udarekin batera iritsi ohi da musika egitarau joriena, festak direla alde batetik eta ohizkoak bilakatu diren jazzaldiak bestalde. Hauxe da hain zuzen Getxoko kasua, pasatu den asteburuan Getxoko II. Habanera jaialdiak amaitu ondotik, uztailaren 6an XII. Jazzaldiari ekin berri dio Estatu mailako lehiaketarekin batera, Fadura polikiroldegian eta San Nikolas plazan.

Estatuko jazz lehiaketan Madril eta Bartzelonako taldeen aldamean aritu da Euskadiko *Quartet Creciente*. Eta ostiraletik igandea bitartean, lehenik *Yellowjackets* taldea, Grammy saria irabazi berri duena; *Tony Williams* bostekoa gero; eta azkenik, *Oleynizac Quartet*.

Bestalde, Hendaia-ko Jazzaldia datorren astelehenean hasiko da (hilak 11tik 13ra) eta Gasteiz-ko berriz asteartean (hilak 12tik 16ra).

TEKNOLOGI UNIBERTSITAL INSTITUTOA EGOITZA GISA HARTUTA, LAU EGUNEZ

Udako Euskal Unibertsitateak Baionako ikastaroak burutu ditu

Ekainaren 29an hasita iragan den larunbata bitartean burutu ziren UEUK Baionan antolatutako ikastaroak, Iparraldean egiten diren XVI. edizioan. Lau egunez hizkuntza, giza zientzia, ekonomia eta didaktika sailak jorratu ziren.

Bordele eta Pabeko Unibertsitateko eta Seaska eta AEKko irakasleen partaidetaz ekin zitzaion UEUK aurtengo ikasturterako atondutako lehendabiziko ikastaroei Baionako Teknologia Unibertsital Institutuan, ondotik etorriko direla hila bete honetan Iruñekoak (uztailaren 18tik aurrera), eta negu partean Donostia eta Bilbo-koak.

Lau egunetan lau gai sail ezberdin mamitu dira Baionan. Hizkuntzalaritzak hartu zuen estraine-ko eguneko lekua lexikografia, psikolinguistika, soziolinguistika eta euskal gramatika esparrutan

banatuta, Larrasquet, Massigoge, Larrañaga eta Pagaburu ikasleen eskutik. Giza zientziak jorratu ziren bihar-munean antropologia arloaz, eta bai eta larunbatean ere pedagogiari eutsiz. Didaktikari dagokionez, antzerkigintza, matematika eta ikus-entzutekoak izan ziren Barriola eta Goiñenetxek aurkeztuak. Eta azkenik, ekonomia, Davant eta Elorzak turismoaren inguruan.

Ikastaroez gain, bestelako ekitaldirik ere egin zen musika eta zinemas, eta bi mahai-inguruz: «68ko maiatza eta Iparraldea» eta «Mendi ekologia».

T.S. Elliot-en testua baliatuz, «Beckett II» taularatu Maite Agirrek

Joan den astean estreinatu zen Tolosako Iparragirre antzokian Maite Agirre Antzerki Kolektiboak T.S. Elliot-en «Lur mortua» testuan oinarritutako *Beckett II* muntaia. Kolektiboaren bostgarren produkzio honetan pertsona batek denboratik barrena egiten duen bidaia ikusten da, betiere ikuskizun bisual baten moduan, narratiboan baino.

Oteizaren eskulturak, Bilboko Arte Ederretako Eskolaren eszenografia, Javier Olaizolaren musika eta dozena bat aktoreen jokaldia-ekin moldatu da, ikusle bakoitzak bere ikuskizuna sortu dezan hartua duela helburutzat.

Aste honetan

Pello Zabaletak irratiko kultur programa amaitu (45. orrialdea)

Kantaldietan gero eta jende gutxiago (46. orrialdea)

Lekeitioko Bideo eta Zinema Bilera (48. orrialdea)

Juanito Dorronsorok 36-80ko bertsolaritza antologia kaleratu (50. orrialdea)

Kulturaren Aste Borratea (53. orrialdea)

Munduaren zabaletik kultura (54. orrialdea)

EUSKADI IRRATIAN «SANTU-SANTU, LETRA» KULTUR PROGRAMA
BI URTEZ EGIN ONDOREN, INFORMATIBOETARA PASATAKO AHOTSA

Pello Zabaleta: «Herri honetan, batipat, harri hila da kultura»

«Sorgin afaria» programa izan zen Euskadi Irratiko lehendabiziko kultur programa, Joserra Gartzia eta Pello Zabaletaren artean egiten zutena, eta «Santu-santu, letra»k jarraitu zion segidan, Zabaletaren ahotsez bakarrik. Bi urte ondoren amaitutzat eman berri da joan den astean.

Bi urtetan egunero-egunero aireratu da ordu betez Pello Zabaletak Euskadi Irratian egiten zuen «Santu-santu, letra» kultur programa. Uztaillaren lehenean bukatutzat eman zuen, eta bere ahots grabea informatiboetan entzuten hasi gara dagoeneko. Ez da batere erraza euskal kulturgintzako panoramaren berri emateko eguneroko ordu-beteko programa bat tajutzea, eta nekea izan da lan horri uzteko arrazoia, baina akaso, nagusiago ordea bakarrik ihardun behar izana.

«Kultur programa bat biren artean egitea askoz ere biziagoa da, bestearekin hiltz eginez arituko bait naiz, bai eta gaia prestatzerakoan. Elkar hizketa ezinbestekoa gertatzen zait, eta azkenean ezin lor nezakeen bakarka aritzearen hieratikotasuna uxatu, horren jakinaren gainean egon arren». Egun, Euskadi Irratia kultur programarik gabe geratu da.

Paper-idatzia kulturaren iturburu

Santu-santu, letra programaren izena haur garaiko jolas batetik zetorren. Liburu bat hartu, eta itsuan sartzen

zen eskua, galdetuz: «santu-santu, letra?»; erretratua bazekarren: santu, eta bestela: letra. «Programa honek kultura guztia hartu nahi zuen, eta kultura guztia da santuak eta letrak. Musika ere bada, eta baita ere irudia ere. Baina jende kulta, egunero etsaiarekin borrokan dabilena da, elkar hizketan

dabilena, jakina. Eta etsaia liburuak dira. Ez da ez telebista ez eta irratia. Nik ez dakit zenbateraino sor daitekeen elkar hizketa bat paper-zuriarekin».

Horregatik hain zuzen, literatura eta euskal letrak ziren Pello Zabaletaren kultur programetako ardura nagusia: aldizkariak, itzulpenak, poemak, ipuinak, narrazioak... liburuak funtsean, eta horien inguruko solasaldiak.

«Agian buru on asko dago, baina ipurdi on gutxi. Eta eserita eta orduak errez egiten da kultura. Azken batean, gizon kultaoren irudia elitearena izan ohi da, burgesarena».

Pello Zabaletak euskal kulturgintzaren panoramari ezkor samar erreparatzen dio,

nahiz eta egunetik egunera literatura eta liburuaren argitalpena oro har ugaltu den. «Herri honetan, batipat, harria da kultura, harri hila; bai, Kultur Ministeritza eta kultur etxeak eta kultur asteak eta... Esaterako, badaukagu Unibertsitate bat, baina nire buruari egiten diodan galdera da ea Unibertsitateak jende kulturik egiten duen. Gisa berean galdetu behar diogu baita ere, ea gure liburuaren kalitatea noraino igo den. Euskara menderatu gabe nekez egin liteke obra on bat. Lehenik liburuari heldu behar zaio, eta gero paper-zuriari. Hala ere, kaballeriako liburuaren arteak izan ziren sutatik libratu zirenak».

Informatiboetako ahots lodia

Kultur programa utzita eguneroko informatiboko ahotsean artean entzuten dugu honez gero Pello Zabaletarena. Bere programa hasieratik bukaeraino makinaz idazteari beste modu batetara ekin dio, askok uste ez badi ere «Santu-santu, letra»ko hitz guztiak, errepikatuak ere, idatziz gero esaten bait zituen mikrofonoaren aurrean.

Bienbitartean, itzulpengintzari ez dio sekula utziko, ez eta literaturari ere. Eskuar-tean dauzka une honetan Collodi italiarraren haur ipuin bat eta H. Boll-en «Katherina Bloom-en ohore galdia», eta Hots-ek argitaratuko duen poema liburua: «Lastozko zubia».

GORKA ARRESE

Kultur programa utzi eta informatiboetan ari da orain, irratitik kanpo literaturari utzi gabe sekula.

PABLO CABEZA, MATXITXA, NATXO DE FELIPE, JOSU ZABALA, ETA ARBELAITZ-EKIN, MUSIKAREN INGURUKOETAZ SOLASEAN

Kantaldi eta martxa jaialdietan publikoaren jarrerak aldatu ote?

Aldaketa/aldaketaeza hotsak atera dira euskal musika-egile-zaleen zurrunbiloan. Garai batean «RRV»ren sorreraz hitz egiten zen energia berberarekin egin zaio gerora 'uko' fenomeno horri. Entzulegoaren parte hartzeaz supostu anbiguo eta kontrajarriak agertzen zaizkigu.

Batzuen ustetan rock-a merkealdietan legoke. Beste-tzuk alderantziz diotenez, kantarien entzulegoan gauza-tu da beherakada. Zonalde erruraletan —kultur aukera gutxiagoen kariaz— arrakasta gehiago izan dezakete bai kantari zein rockeroak. Hiriak lehia esijitzen du, hainbeste bariedade dago bazterrotan!

70. hamarkadako «fans»ak erreta daude. Ez da sortzen sujerentzia berrikiko talde berririk. Dena garestitu da, bai soinu ekipen alokairuak bai sarreren salneurriak. Gutxi gara eta publikoari ezinezkoa bide zaio urtero urtero eskaria baino eskaintza gehiago irenstea. Gazteek diru gutxi samar darabilte eskutan... eta tabernek betekadak.

Hona hemen zenbait adituen arteko muestreoa.

Hutsetik normaltasunera

Ikuspegi zabala «Egin»go musika kritikaria den Pablo Cabezarena. Konplexutzat jo-

tzen du kontzertuetako entzulegoaren ingurukoa. «Eta akaso, friboloa litzateke jeneralizatzea. Ingurune geografikoari kasu egin behar zaio eta kontzertua emango den zonaldeko egoera ekonomi-

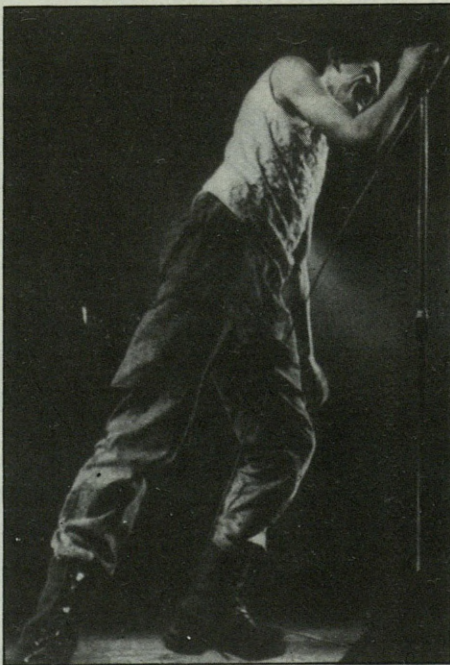
ko, sozial, kulturalari; euskal zonaldea den ala ez, taldea ikusia izan al den bertan eta zenbat aldiz, komunikabideen jarrerak...». Ezaugarri guzti hauek erabakitzen dute zaleen erantzuna.

Hainbat kontzertu eta hamar milaka lagun gazteen apostu itzelaz mintzo zaigu. Gaurko panorama normaltasunekoa eta logikoa dela derizkio. «Izan ere, duela bost urte inguru rock girorik ez zegoen apenas. Gazteak arrapaladan sartu direnez geroztik, ez dute egin ezinik izan. Azken finean gutxi ginen eta «boom»a, inpakto bat izan zuen RRV-ak, gailurra. Denbora iragan da eta ez dago «zer ote den hori» ikusteko

grina hura. «La Polla», «Kortatu», «Hertzainak» e.a. oso ikusiak daude jada eta listoia jeitsi da, ez daukana zergatik negatiboa izan beharrik».

Ez da batere pesimista, zenbaitzuk beherakada somatzen duten lekuan berak arrakasta ikusten du. Onartzen du beherakadaxo bat noski eta etsi samarturik oroitzen ditu gogo eta emozio haiek. Baina, piskanaka, buelta emango zaiolakoan dago.

Haatik, Komunitate Autonomoko folk-pop kantaldietan beherakada latzagoa omen da rock kontzertuetan baino. Kantari, sarreren salneurri eta entzulego kopuru errosario bat ematen digu.

Zaila izango da «RRV» bezalako fenomeno bat errepikatzea, ezer gutxi baina gaur egun nobedade.

Folk alorrean izan den behe-
rakada hala esplikatzen du:
edo gustoak aldatu dira jen-
deengan, edota musikariok
ez bide dira egokitu aldaketa-
ra.

Hamabost urte eta gero hau

Natxo de Felipe laburra
izan da. Iazko abendutik aur-
tengo astesantuarte berrogei
kontzertu eman ditu «Osko-
rri» talde beteranoak, «Kuku-
biltxo»ko teaterro kaletarrek-
in batera. Berauetan, batz
beste berrogei mila lagun bil-
du dituzte denetara. Bada
jendea.

*«Nolabaiteko krisi hauek nahi-
hiko kojunturalak izaten ohi
dira. Arrazoi desberdinak
daude horien atzean. Gora
behera nabariak egoten dira
segun zer nolako musika egi-
ten den. Krisi larriena, gauza
berriak ez egiteak dakar».*

Sorkuntza krisia nabari du
orohar. Baina beti sortzen
dela sorpresaren bat eta bai-
kor azaltzen zaigu. Izan ere,
musikarienganako hemengo
publikoaren berotasun hor-
rek elkarrekiko afektibitate
bat eragiten du eta gainditu
beharrekoa gaindituko dela
iruditzen zaio.

Ohitura onak nekez aurkitzen

Euskal rock nahiz pop mu-
sikagile puntakoen eragile fi-
na dugu Matxitxa. Honen eri-
tiz, «ezin da esan hola eta
hala, nortzuk antolatzen du-
tenaren arabera joango da
jendea kontzertu batera eta
ez bestera. Parte batetik, bai
antolatzailerak eta bai taldeek
ere badute kulpa apur bat
horretan. Euskal Herria oso
txikia da, eta taldeen uhinka-
da hau kontzertu pilo bat
emanez ibili da, debalde, ka-
lean... Ez dut esango hori
txarra denik, baina gaurko
taldeak kalitatezko kontzer-
tua eman nahi du. Eta horrek
diru kostu bat suposatzen du.
Garai batean erraz antola-
tzen ziren jaialdiak, taldeak
ezer gutxikin konformatzen
bait ziren. Gaur egun beste
esijentzia batzuek daude: lokal,
ekipo ona, gauzak hobetuz
joan».

**Jendea nazkaturik dago frontoietako soinuaz, kalitatea na-
hi du baina ez da ohitzen ordaintze kontutara.**

Akaso, egoera hau, beste
herrien antzekoagoa eta dua-
la lau urtetakoa inflakzioa
baino normalagoa da. Ederra
da lau mila lagun biltzea! Bai-
na beherakadaren fenomeno
bera gauzatu zen kantauto-
rekin. Herri bakoitzean,
auzo bakoitzean egiten zen
kantaldi bat. Horietarik lau
gelditu dira.

Gaztetxeetako kontzertuak
beste mundu bati dagozkie-
nak bezala ikusten ditu Ma-
txitxak. Eta salaketa formala
ere: «Jendeak, oro har, ez
dauka batere ordaintzeko
ohiturarik. Gaztetxeetako
mogidak ederki zeuden eta
daude. Ikertu beharko litzate-
keena gaztetxeetakoetatik
antolaketa hobegoko kon-
tztuertutara pasa ote den en-
tzulegoa».

Azkenik, administrazio eta
diputapenekin egiten dugu
topo. Mahuka eta 'parakaidis-
mo kultural' zaletzat dauka
eremu honetan muturra ge-
roz eta gehiago sartzen du-
ten hauena. Planifikaziorik
gabe, erizpide zuzenik gabe
jokatzen dute sarritan, jaialdi

desegokiak antolatuz gehie-
netan. Besteak beste, «Herriz
Herri» desastroso hura dator
kasura.

Nola aldatzen diren gauzak, kamarada

«Hertzainak» taldeko Josu
Zabala bat dator Matxitxak
esandakoarekin. Jendeak
ohitura txarrak hartu ditu.
Soinu kalitatea lortu nahi
baa, berriz, «beste kondizio
batzukin jo behar da. Horrek
garestitzen du sarrera, nor-
baitek pagatu beharko! Eta
ez dago dirurik. Garai ba-
tean, edonola eta edonon
eratzen ziren kontzertuak;
kondizio barik. Pentsatzen
dut horrek ere erretzen duela
publikoa. Bestalde, esan be-
harra dago, hemen, musika
jotzeko munduko lokalik txar-
renak ditugula. Jendeak ere
kalitatea nahi du, baina beste
alde batetik ez dago ordain-
tzeko prest».

«Ateratzeko» prolema la-
rriagoa dute hala ere oraingo
talde berriek. Ematen du jen-
dearen kuriositatea jaitsi de-
la. Taldeok ez dute jende as-

korik. Badirudi publikoaren
neke bat badela, eta suposa-
tzen dut honek ez duela buel-
tarik. Falta dena, sorpresa
bat ateratzea, azken bi edo
hiru urteotan ez da urteko
talderik ateratu. «Hertzai-
nak»ekoek ez dute aidanez
zerikusirik udaletxeetako ku-
deatzaile-eta horrelako jen-
deekin. Hortik bizitzeko as-
moetatik ate, heuren kasara
omen dihoaz.

Ez gaude konforme... entzule jeitsierarekin

Oiartzungo «Iturri-Berri»
kultur elkartearen izenean
mintzo zaigu Jose Anjel Ar-
belaitz. Duela sei bat urte ha-
si ziren kontzertuak antola-
tzen ikusirik euskal kantariei
oportunitateak ez zitzaizkiela
ematen, batez ere Anoetako
Belodromoko «boom»aren
garaietan. Gutxienik, urte
osorako programa orokorra
planteatu zuten. Orduz ge-
rozitik 6 edo 8 emanaldi egin
dira urtero. Mota guztietako
musika, kreazio lana bultzatu
dute. Euskal Herrian aspaldi
honetako disko aurkezpen
gehientsuenak kasik Mada-
lensoron izan dute kabida.

«Gure eritzia publiko alde-
tikan? Oso positiboa duk. Ni
ez niagok batere konforme
publikoa jeisten ari delakoa-
rekin. Kantariekin jendez le-
pahezurreraino bete duk ge-
hienetan frontoia. Egia esate-
ko, guk izan dugun frakaso-
rik handiena, gehienbat rock
talde ezezagunekin izan duk.
Arriskutsua duk. Gogoratzen
nauk eta sekulan ez diat
ahaztuko, nola behin halako
hiru taldeen disko aurkezpe-
nera beren familiartekoak
ere ez hituala etorri. Kontzer-
tu bat antolatzea izugarri
kostatzen duk, baina, kantari
edo rock talde ezezagunekin,
ongi antolatu ezkerro, jendea
joaten duk, eta ez diat esan-
go autofinantzatuko denik,
baina bai dexente».

Antolakizun on batera,
gaur egun ere, edozein ga-
raietan adina jendea edo ge-
hiago joaten da bere eritziz.

Oinezkoak du azken hitza.

MIKEL ARAMENDI

BI GIPUZKOAR ETA DURANGAR BATEK
ESKURATU ZITUZTEN SARI NAGUSIAK

Lekeitioko Bideo eta Zinema Bilerak zinta bitxiak erakutsi XI. edizioan

Kustu-kustu eta estu eta larri izan arren, Lekeitioko XI. Bideo eta Zinema Bilerak burutu ziren joan den astean. Bertan aurkeztu ziren bi luzemetraia, hamalau filme Super 8an, hamabi bideo eta gerra garaiko dokumetal bat; uste baino egitarau mardulagoa, benetan.

Larrialdi zenbait gertatu da aurtengo edizioa apailatzeko, baina datorren urtean izango da hamabigarren ediziorik instituzioek laguntzen baldin badute.

Hasi ere indartsu hasi ziren aurreko ostiralean prentsaurrekoa emanez Bilbon, baina, beti bainaren bat, «Lekeition arratsaldeko txikietoak edozein kultur ekintzak baino gehiago balio du» esan zuen antolatzaile batek, eta hala izan zen, jende nagusi gutxitxo batu bait zen. Gehitu diezaiogun horri gaztetxoentzako, berauen algarak ez zitezkeen nagusien saioan entzun, seiretan ematen zirela filmeok, egunero ehunen bat pertsona batzen zirelarik emanaldietan.

Astlehenean, Trekua eta Lertxundi

Hasierako espitxean esaten diren gauzak entzun eta gero, Rafael Trekuren «Itsa-soek bizi nahi dute», 35 minutuan egindako luzemetraia ikusi genuen. Antolatzaileek Lekeitio eta itsasoaren arteko harremana azpimarkatu nahi izan zuten eta horregatik bai pelikula hau zein osteguneko Andu Lertxundiren «Kareletik» programatu zuten. Trekuren filme hau, alde ekologikotik egindako dokumentala dugu, gustoz filmatua zein sonorizatua eta ondo muntatua. Hala ere gaztetxoak aspertu egin ziren.

Hamabi bideo

XI.goa diogunean Super 8koaz ari gara, bideo mailan aurtengoa II.a izan bait da, bi egunok izan direlarik bideoarentzat ezarriak. Hamabi bideo aurkeztu dira, bost lekei-

tiarrek egindakoak izan dira, eta hauek eman direnean sortu dira unerik farregarriak; jakina da, norberaren herriko egileak, pertsonaia ezagunak, e.a.

«Sorterriko koplak» —nagusi aterako zena— alde batera uzten badugu, batzaz beste maila apal samarra izan zen. Honen nolabaiteko arrazoiak epaimahaiko Rafael Trekuk eman zizkigun: «Bideo amateuran ari den jendea nahiko berria da, esperimentzai gutxikoa eta oraindik ez ditu ikus-entzuteko medioen berezitasunak menperatzen. Bestalde, bideo zintak merkeak dira zeluloidezko karreteekin konparatuz, jendeak oso erraz filmatzen duenari, eta gero moztu beharra gertatzen bada, asko, kostatzen zaie, beraiek sortutako zerbait da; hatzamarra moztea dela ematen die, eta sentimendu horren eraginez, emaitzak desorekatuak eta luzeegiak gertatzen dira. Dena den lasai aukeratuko dugu. Hor duzu 'Sorterriko koplak', oso produktu ona da».

Asteazkenean artxibategitik ateratako «Frente de Vizcaya» dokumentala ere 'pairatu' genuen. Entzuna genuen propaganda frankista zela eta benetan hala izan zen: panfletoa. Kontatzen digu modu oso planfletarioz gerrate zibilean nola menperatu gintuzten 'aberriaren salbatzaileak' (frankistek). Lekeitio eta bizkaiko zenbait herri agertzen dira, eta baliagarri gertatzen herrion garai hartako itxurak ezagutzeko.

Asteburuan Super-8a

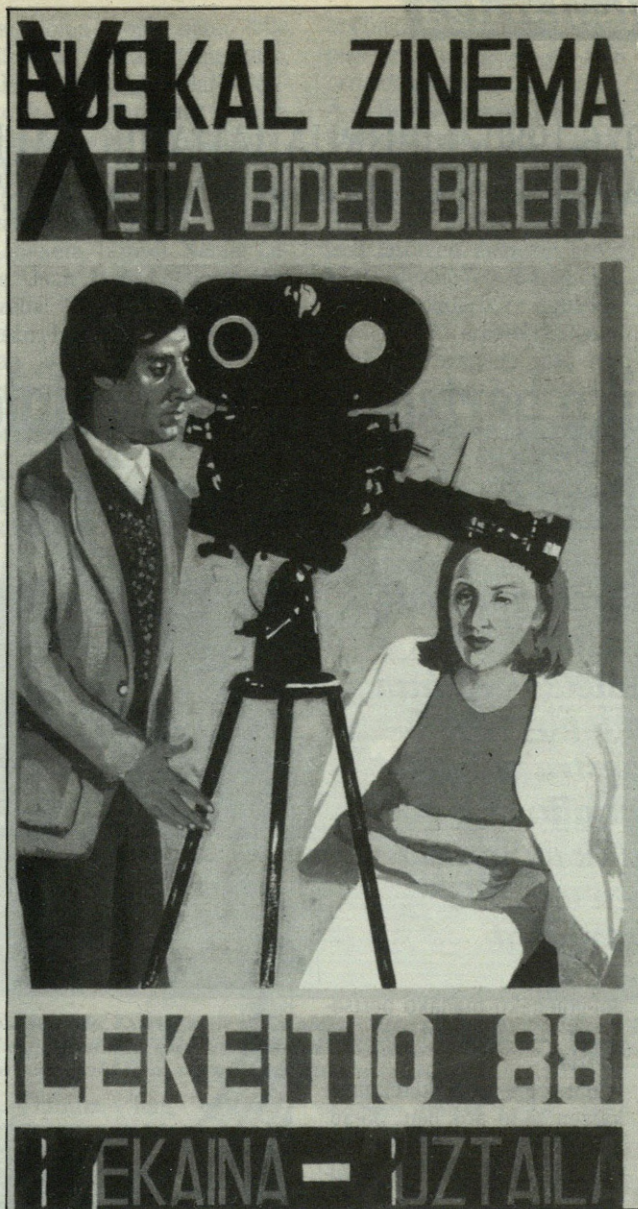
Ostiraletik igandera bitarte Super-8ko filmeak ikusi ditugu. Bitik hamaikara dagoen saltoa ez da alperrikoa, eta bide filme eta Super 8ko filmeen arteko diferentzia nabarmena da. Honela arrazoi-tzen zuen Rafael Trekuk: «Batetik S-8an ari den jendea aspaldikoa dugu, aritua eta esperientziaduna, hau beti lagungarri geratuz. Bestetik, lehen esan bezala, S8ko materiale filmikoa oso garestia izatean kontu gehiagoz erretzen da azkenengo produktua zainduago eta kalkulatuago izanez. Begira, Xabier Larrañagaren 'Zeutatik zerura' guztiz landutako filmea dugu: irudia zein musika, arropateria eta arropa barruko pertsonaiak, hauen keinuak, etab. Dena dago zainduta eta neurtuta. J.A. Garcia Aroyok animazioan lortutako maila aparteak da eta M.A. Kintanaren irudi arloan profesionala dirudi, doinua landuagoa jar dezanean aparteko filmelaria izango da».

Eta Trekuk esan bezala hartu zuen ikuslegoak, S-8ko filmeok askoz atseginagoak iruditu zitzaizkiolarik. Gainera, ostegunean «Kareletik» ikusteak zer bait lagundu zuen.

Sari banaketa

Sari banaketa aurretik ikusentzutezko muntaia bat eman zen diapositibak sapaira proiektatuz «Kareletik»eko arrantzaren eskema eta musika. Aritoak Cannes zirudien.

Sarritan eritzi kontrajarririk gertatu izan dira ikuslego eta epaimahaikoen artean. Oraingoan, oster, Pello Aldazabal, Anton Merikaetxebarria eta Rafael Trekuk ikuslegoaren gustoa asmatu egin dute orokorrean behintzat. Zenbaitzuk Lekeitioko Maria Jose Arrilagak egindako «Guriak bat... baina» filmeak zertxobait gehiago merezi zuela uste zuen. Herritarkidetasunak beti teink egiten du. Hala ere, aitortu behar, filme guztiz majoa zela. Eritziak eritzi eta epaiak epai, sari banaketa

«Sorterriko koplak» filmeak jaso zuen sari nagusia XI. Zinema Bileran.

honela geratu zen:

Bideoan, Zilarrezko antzarrak eta 35.000 pezeta, «Sorterriko koplak»entzat, Josu Bilbao egina. Bigarren saria, 25.000 pezeta, «Tronboilariaren ametsak»entzat, Pello Azkue egina. Super-8an, fikzio-rako Zilarrezko Antzarrak eta 35.000 pezeta, «Zeutatik zerura», Xabier Larrañagarena, eta bigarrena, 25.000 pezetaz, Fernando Zoritarekin «Soldatapeko ehiztaria»rentzat.

Dokumentalari dagokiola, lehen saria (Zilarrezko Antzarrak gehi dirua), M. A. Kintanaren «Marigorriak» filmearentzat, eta bigarrena, Benito Ansolaren «Itsasontzigintza» filmearentzat. Animazioan,

Zilarrezko Antzarrak eta 25.000 pezeta, Jose A. Garcia Arroyoren «Tritsch-Trastch»entzat.

«Zeutatik zerura»

Kirikiñoren ipuin batetan oinarritua da. Istoria zera da, nola eskale batek nahigabe engainatzen dituen senar-emazte batzu. Oso filme zaindua da, atal ezberdinak oso ondo josirik dituela. Aurreraxeago ere apatu dugu irudia, musika eta pertsonaien interpretazioaren maila ona, eta jakintsuek hala aitortzen zuten. Azpeitikoak ez datozela eta hona hemen Azkoitiko bat.

«Marigorriak»

M.A. Kintanaren irudi maila guztiek onatua da. Super-8an lortzen badu maila hori zer egingo luke trenseria profesionala balebil! Trekuk esan bezala, musika eta hotsa dira bere punturik apal eta ahulenak. «Marigorriak» ohiturari ekinez animalitxo honi buruzko dokumentala da.

«Itsasontzigintza»

Benito Ansolak filme beltzak txokoratu egin dituela dirudi aspaldion egin duen apurra dokumentala baita. Luzeegi gertatzen da itsasontziak nola egiten diren erakusten digun dokumental hau. Nabaritu egiten zaio muntaia arineketan egindakoa dela eta hori jakin dakigula aspaldi filamtu zuela.

«Tritsch-Trastch»

Aspalditik ezagutzen dugu J.A.G. Arroyo. Betidanik animazioaren munduan, eta eza-gutu arren behin eta berriz harritzen gaitu. Oraingo honetan Rubic-en kuboarekin jolastu du, edo kuboak berak jokatzen du pertsonaiarekin azkenean haria askatu gabe geratzen delarik. Hau da, kuboak irabazi egiten du eta farrere egiten dio pertsonaiari.

«Sorterriko koplak»

Joseba Sarrionandiaren hitzekin Mikel Laboak egindako kantuan oinarritua. Bideo klip itxurakoa dela esan genezake, hemen iruditan historia oso bat kontatzen digularik: mutil baten txikituandiko neska batekiko harremanak eta berauen gauzatze zein desegitea.

«Tronboilariaren ametsak»

Gizon bat lo geratzen da telebista aurrean eta tronboilari bihurtuz mila egoera desberdinetan jotzen hasten da. Ideia polita izan da eta modu goxoan kontatuta dago. Gustora sartzen zaizun horietakoa.

SABINO MADARIAGA

«BERTSOTAN II 1936-1980» LIBURUA JADANIK KALEAN,
BOSTEHUN ORRIALDETAN GERRAONDOKOAK BILTZEN DITUELA

Urrezko garaiko bertsolaritzaren antologia moldatu berri du Juanito Dorronsorok

Gipuzkoako ikastolaren elkarteak argitaratu du «Bertsotan II 1936-1980» liburukotea, bostehun orrialde ditu gerrondoko bertsolaritzaren muestra zabala emaneten duena. Juanito Dorronsororen eskutik moldatua izaki, bertan jasotzen urrezko garaiko bertso onentsuenak.

Bertsozale gehienek ezagutzen dute larogeigarren urte iguruan argitaratu zen «Bertsotan II» izeneko liburua. Oraingo hau, «Bertsotan II 1936-1980», haren jarraipena da. Han biltzen ziren hasieratik 1936. urtera arteko bertsoak, eta honetan berriz, 1980 artekoak, hogeitahamaseitik larogei bitarteko bertso antologia bat izan nahi duela, bertso onentsuenen bilduma.

ARGIA.— Garai konkretu baten antologia izan nahi dik liburu honek. Zein zen garai honetako ikuspegia?

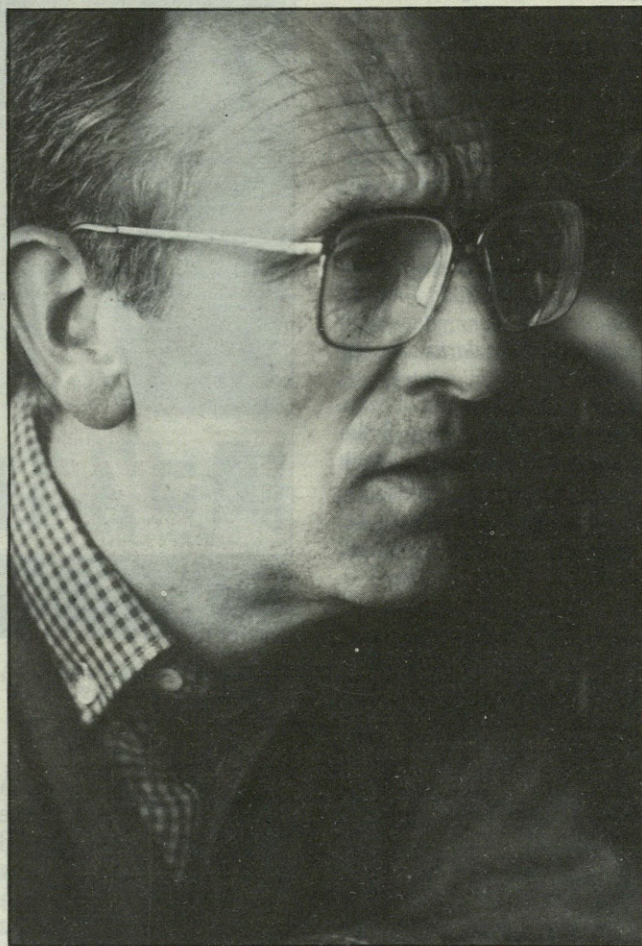
JUANITO DORRONSO-RO.— Bertsolaritzaren historian esan liteke aro interesgarri bat izan dela 36tik 80ra bitarteko hau, urrezko aroa deitu izan zaio eta uste diat halaxe dela. Gaurko eguneko ezin izango diagu epaitu, gertuegi daukagulako, baina atzokoari begira, eta Euskal Herri osoari begira, bertsolarien maila ikusita eta bertsogintzarena nik uste diat arorik interesgarrienetakoa eta

goi-goieneko mailako bertsolariak sortu dituela Euskal Herriak.

Batez ere txapelketek markatzen dute aro hau. 35-36. urteetan gerra sortzeko zegoela EAJ alderdiaren inguruan Euskal Herriari emateko mezu bat zegoen, eta hor Basarrik pertsonalizatzen zuen gazte talde bat zetorren. Eta Aitzol, Hernandorena, Zubimendi, Monzon, Leizaola eta Manuel Lekuona eta abarrekin bide berri bat eskeini zitzaion bertsolaritzari eta geroztik bide hortatik jo du. Horrek eragin handia izan du bertsogintzan, eta aldi berean izan duk bertsolaritza nola dagoen ikusteko muestra on bat.

A.— Liburu honen lehen kapituloa hain zuzen bertso txapelketa horiei buruz ari da.

J.D.— Garaia txapelketek girtzen dutelako. Gero, gerrarekin dena txikituta gelditu huen eta 45-46. urtetik burua jasotzen hasi. Ihesi joan ziren bertsolariak etxeratzen eta

Bost-sei urtetako lanaren fruitu da Juanito Dorronsorok moldatutako «Bertsotan II 1936-1980» antologia.

inguratzen joan hituen eta 60an izan huen burujasotze eta berpiztea. Ikastolak, gerran ondorengo lehen nobelak, Aresti eta Txilladegirenak. Elizan ere berpizte izugarri bat izan huen, Kontzilioa eta abar; eta giro horretanxe sortu huen 60. urteko bertsolari txapelketa. Berririo

Basarrik irabazten dik, eta 60tik 70era beste lau bertso txapelketa. Hori izan huen hamarkada oso aberatsa bertsolaritzarentzat.

Gero eten bat zetorrek eta 70etik 80a bitarte, ia Franco hil arte eta Amurizaren aro berri hori hasi bitarte, hor Azpillaga eta Lopategik per-

sonifikatzen duten bertsolari-tza soziala, edo karga soziala eta politikoa duen bertsolari-tza desarrolatzen da. Garai hau lurraldekako txapelketek markatzen diate: Ifarraldean Xalbador eta Mattin agertzen dituk, Hemen Basarri eta Uztapide, Bizkai aldetik Azpillaga, Lopategi, eta Mugartegi, Enbeita lehendik han zegoen, Nafarroatik Arozamena, NARBART, Lasarte... Gipuzkoan beste hainbat eta hainbat ere bai: Lazkao-Txiki, Mitxelena, Joxe Lizaso, Joxe Agirre, Lazkano, Gorrotxategi, Garmendia, Xanpun, Paulo Txikia, Loidisaletxe eta abar.

A.— Baina liburuaren edukia antologiarena duk...

J.D.— Bai, bertso onentsuenen bilduma bat izan nahi du eta batez ere bertso dik bere mamia. Bertsoa eta noiz, nola kantatu zuen bertsoa argitasunak emanez. Hiru atal nagusitan ematen diat. Lehengoan zegok bapateko bertsogintza, eta bakarka kantatutako bertsoak. Hau duk niretzat fruturik inportanteena, bapateko bertsoa, bertsolaria batez ere bapatean egiten duena duk. Nahiz eta hori askotan liburu hotzean ez duela horrenbesteko kalidadea iruditu, bertsolaritza bereizten duena eta bertsolariari meritoa ematen diona bapateko bertsoa duk. Liburu honetan inportantea hori jasotzea duk. Bapateko bertsogintza bi ataletan banatu diat: Bakarka botatakoak eta asko dituk era horretan eta bertsorik ezagunek eta kategori haundienetakoak ere bakarka bota hituen. Beste atal bat ere bazegok ahaztu ezinek ofizioka elkarrekin teman egiten zituzten saioak, binaka, hirunaka edo launaka inoiz, gaia emanda edo gai librean, baina ofiziokako bertsoak.

A.— Baztertu ezinezkoa duk bertso idatziena. Hor ere bertso asko jaso dituk.

J.D.— Hor esan beharra zegok bertsoa zentzu zabalean jasotzen dudala. Bertsolari bertsolari izan ez diren ere eman diate fruturik bertsoaren neurriari. Batez ere gero kantatu direnean; asko-

tan doinu propio baten jabe direnak. Hor agertzen dituk, alde batetik bertsolari klasi-koak, bertsolari onak izan direnak: Basarri bat, Xalbador, Manuel Matxain, Inozentio Olea, eta abar luze bat. Eta baita ere horien ondoan Lauaxeta, Lizardi, Xabier Lette, Juan Mari Lekuona, Artzabal, Nemesio Etxaniz eta asko. Hauek ere zaku horretan sartu dizkiat, lehenago egin nian bezala.

Ezaguna da Txirritaren omenaldiko argazki historiko hau (1936). Dorronsorok kontatu digu Alkain gazteak (eserita, eskubitik bigarren) sarrera ordaindu behar izan zuela. Argazkian erakutsi nahi izan zuen ordaindutako txartela.

A.— Liburu hau egitean zer lan izan duk?

J.D.— Bost-sei urtetako lana. Lehen lana bertsoak bildu eta horretarako baliatu nauk zenbait liburuz: Auspoa hor zegok, txapelketatako liburuak, gero kasetak han hemen, Loiola Irratian, Bilboko irradian, zenbait bertsozalek jasata zeuzkaten bertsoak utzi zizkidatek, bertsolari be- raiek ezagutzen dituzten bertso onenak. Pazientzia haundiko lana. Batengana joan, bestearekin egon eta askotan batek nahi duen tokiraino heldu ez, galdu direlako...

Aukera egitea duk beste lana. Zein aukeratu? Zein baztertu? Eta horretan ni gehien apoiatu naizena bertsolari eta bertsozaleen eritzia izan duk. Askotan gusto kontua izaten duk!

Gero nire lana izan duk sistematizatzea. Aurkibide bat ipini. Zein bertso dauden, zeinenak diren, ze klasetakoak

eta baita ere bertsolari bakoitzak ze bertso dituen eta zein orrialdetan dauden.

A.— Beste kontu bat duk idazkerarena.

J.D.— Honetan erdibide bat aukeratu diat. Oso kontutan eduki diat bertsozaleak bertsoa jasotzen duenean errez kanta dezala eta bertsoaren neurrian dudarik ez diezaiela sortu eta erreztera joan nauk, eta bestalde ahal dela euskara batuak erabakita

tzanak. Jakiten dute bertsozaleak direla bat eta bestea eta biek egiten dute zita, hortxe Bergara, Plentzia, Soraluze inguruko mendi gain batean eta gau ilunean joaten dira bakoitza bere aldetik bi-hiru lagun hartuta. Ilunpean garo artean etzan, elkar ikusi gabe, ezkutuan, elkarrekin bertso deman, zeinek zein menderatuko. Batek ezagutzen du bestea. Amez-

dauzkan arauak zaituz. Adibidez behar hitza bertsolariek erabiltzen dute silaba bakar bat bezala, orduan 'h' gabe jarri diat. Horretarako tradizioa ere bazegok.

A.— Eta doinurik ere bada.

J.D.— Lehengoan bezala ehun eta hoge doinu sartu dizkiagu, garai honi dagozkionak. Iruditzen zait bere garrantzia baduela. Laguntza bat duk eta jakin dezagula behintzat zer doinutan kantatu zuen bertsolariak. Ehun eta hoge doinu neurriaren arabera sailkatuak. Batzuek ineditoak gainera, inon idatzi gabeak solfeoan.

A.— Bertsoak biltzean anekdotaren batekin topatuko hintzen, ezta?

J.D.— Badira, bai galanki. Bat aipatuko diat: Gerra garaian elkarren kontra tiroka zebiltzan bi euskaldun, bi etsai esango genuke, elkarren kontra burrukan zebil-

ketako artzai bat izan behar zuen alde batetik, eta bestetik Iñaki Alkain Urnietakoa. Amezketarrak ordea, ez dio esaten zein den, badaezpada ere. Ez da fio. Badaki Iñaki Alkainen berri Amezketan bertsotan izan delako. Bi-hiru saio egiten dituzte bertsotan.

Baina nola jaso ditugu bertso hauek? Ba, Alkain honek Tolosako bi lagun eramaten ditu. Bat botillero coñac botila hartuta, eta bestea taki-grafoa, gerran parteak hartzen zituen horietakoa, bertsoak jasoko zituena. Bi hiru saio egiten dituzte, baina ezin izan zuten aurrera jarraitu kapitainak jakitean. Bizkaiko frentean bi Tolosarrok hil egin ziren baina bertsoak idatzirik geratu ziren.

Hortik atera kontuak euskaldunok zenbateraino sartuta daukagun barruan bertsozaleetasuna.

ZALDUBI

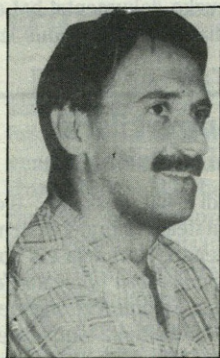
Hona gure seigarren alea,
euskal nazio proiektu bati buruz
zure harpidetzaren laguntzaz...

Paperetan idatziak

“ NAFARROAN EUSKARAZ

Euskal Herrian Euskaraz taldeak eskakizun sail zehatz bat egin zion Iruñeko udalari. Duela zenbait aste osoko-bilkurara ailegatu zenean, ez zen kontutan ere hartu. Idazkariak bazter utzi zuen, euskara hutsez zegoelako aitzakipean. Hor zortzi zinegotzi abertzale ziren, baina haietarik bakar batek ere ez zuen ja ere erran erabaki irainkor horren aurka. Isiltasun hura mila lerro baino argigarrigoa gertatu zen orduan.

Martikorena, («Navarra Hoy», 88-VI-28).

“ EUSKAL POESIA

Zuri gustatzen zaizkizun gauzetan zorrotza ez bazara, zer egin behar duzu zure bizitzan? Litekeena da gehiegi eskatzea baina poesiari diodan errespetua dela eta zorrotza izan behar dut eta gehiena neure buruarekin. Askotan pentsatu dut zer bait kaleratzea baina gero atzera egin dut beti eta oraingoz ez naiz damutu.

Joxemari Iturralde, («Diario Vasco», 88-VI-30).

“ EROTISMOA LITERATURAN

Gaur egun ezer gutxi eskatzen zaio nobela erotiko bati argitaratua izateko eta, hori baino inportantegoa dena, asko saltzen da. Egile eskubideetan etekina uzteko moduan, alegia. Esanda bezala, eskari igoerak sortarazi ditzake idazleak. (...) Hobe beste guri batera arrimatzera. Ez da moralismo kontua. Antimoralismoaren aitzakiarekin morboaren zultura geure burua botatzea baino. Literatura alienazio tresna bat gehiago izan ez dadin.

Josu Landa, («Egin», 88-VI-28)

“ TRIKITIXA ETA DANTZA

Bizitasuna da trikitixa egiteko behar den dohaia baina nik ez nizuke esango gorputzeko zein parterekin markatzen dugun erritmoa. Nik burua ere mugitzen dut, gerritik gora asko, baina burutik oinetaraino gorputza mugitzen jakitea da garrantzikoena.

Isaak Agirre, («Hemen», 88-VII-1).

“ LITERATUR EZTABAIDA

Nere irakurketa guztiak erdaraz eginak dira, Hizkuntza horren sekretuak argitzen pasatu ditut nahiko urte. Bi edo hiru aldiz probatu dut euskaraz idaztea, baina oztopo gehiegiki aurkitzen naiz. Ez dut menperatzen eta, zalan-tzarik gabe, lagun batek erraten duen bezala, hori nere kulpaa eta lotsa da. Gauza bat ez dut ulertzen: hizkuntza tartean sortu den guda saskarra. Gorrotoa desbideraketa bat da.

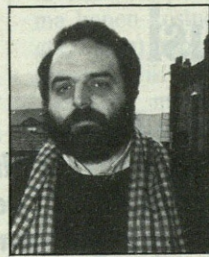
F.J. Irazoki, («Korrok», Udako alea —11.—).

Karmelo Landak puntua jarrita

Jon Juaristiri

(«Alfaguara»ko euskal saileko zuzendaria)

— Zenbait hots eta gero, berriki eman zaio «Alfaguara-Desclée de Brouwer» argitaletxea liburuak euskaraz argitaratzeari. Zergatik arduraz hori gaztelar argitaletxe batek?

N IK ez dakit zehazki nola egin den editorial bien arteko akordioa, zuzendari literario bat naiz eta ez dut zerikusirik jeren-tziarekin.

Sail honen asmoa da gure ustez haur literaturaren autore klasi-koenen obra garrantzitsuenak euskaraz argitaratu ematea. Hutsu-ne bat betekoa den ala ez beste gauza bat da. Geuk hautatu ditugunak, gaztelaniz bai baina euskaraz argitaratzeko zeudenak di-ra.

Merkatu libreko gizarte batetan bizi gara. Beraz, edozein en-trepresa sar daiteke bertan. Esaten dena, «el que más chifla, ca-pador». Ni protekzionismo guztien kontra nago. Ikusiko dugu zer gertatzen den, merkatuaren legeak oso estrainoak dira. Ez dakit iniziatiba honek funtzionatuko duen ala ez, baina nik oso zilegiz-koa deritzot.

Dudarik gabe, editorial baten azken helburua liburuak saltzea eta dirua irabaztea da. Ez dago beste misteriorik. Zentzu hone-tan, sozietate honek ez du inoiz baieztatu planteamendu filantro-pikoak dituenik.

Sailaren katalogoa oso handia da, ia hirurehun titulu daude. Ahalik eta gehienak publikatuko ditugu euskaraz. Bestalde, ez dugu baztertzen euskal autore batzuen liburuak publikatzeko po-sibilitatea.

Puntako argitalpenak

Donostiako «Hontza» liburudendak emandako datuak

Literatur liburuak:

- 1.— «Marginalia», Joseba Sarrionandia. Elkar.
- 2.— «Exkixu», Txillardegi. Elkar.
- 3.— «Paris de la France»-ko pateen kasua, Anjelertxundi. Erein.
- 4.— «Bezperan entregatu nituenak», Pako Aristi. Elkar.
- 5.— «Gela debekatua», Mario Onaindia. Erein.

Orotarikoak:

- 1.— «Agoteak, juduak eta ijitoak Euskal Herrian», Alicia Stürtze. Txalaparta.
- 2.— «Unibertsoa: Big Bang-etik gaur egunera», Jesus Arregi. UEU.
- 3.— «Euskal mitologia konparatua», Joan Inazio Hartsuaga. Kriselu.
- 4.— «Euskal Gramatika-II», Euskaltzaindia.
- 5.— «Euskara bizitzaren kenkan», Jose Anjel Irigaray. Pamiela.

Benezia-ko Bienalean amerikanoak nagusi

Beneziako Bienalaren 43. edizioa hasia da. Beste batzutan ez bezala, artista konsagratuak ditugu edizio honetan nabarmen. Horrezaz gain aipatu behar 68az geroztik izandako joera, gai baten inguruan antolatzea Bienala, hankaz gora botea izan dela aktualitatearen izenean. Sariak, hirutik bi, amerikarrek eraman dituzte.

1893. urtean erabaki zen Italiako batasun berriaren liluran eta Unberto I.a eta Saboiako Margaritaren zilarrezko eztaiak aitzaki erakusketa artistiko handi bat antolatzea. Handik bi urtetara, 1895ean ireki zituen bere ateak lehenengo aldiz Beneziako Bienalak.

Aurkezpen handirik ez du behar honek. Sar gaitezen beraz Sao Paulo, Paris, Sidney edota Kassel-go Dokumentarekin konpetentzia dagoen Beneziako Bienal honen aurtengo edizioarekin.

Lehendabiziko erakusgela, bertatik pasa beharra dago derrigorrez, telebistaz josita dago. Bertan, Nippon TV Network-ekoek Capilla Sixtina-ko freskoen errestituzioari buruzko erreportaia bat darakusate eskusiban.

Erakusketaren barruan gaia falta dela da nabarmena. 68a geroztik edizio bakoitza gai bati eskaini izan zaio: ingurugunea (1976), natura (1978), ispilua (1984) edota zientzia azken Bienalean. Estatu bakoitzeko pabiloiak autonomia izaten zuen nahi zuena aurkezteko. Pabiloi zentralak aldiz, alde aurretik hautatutako gaiari eskaintzen zion espazioa.

Aurtengoan Italiako panoramaren erakusketa modura geratu da pabiloi zentrala. Italiako panoramika honek bi alde dauzka, atzera-begirada dena eta 'Ambiente Italia' izena duena, gaurkoa alegia.

Jaspers Johns irabazle

Eklektismoa, aintzina eta konsagrazioak dira pabiloi askoren ezaugarriak. Amerikarrek esaterako Jaspers Johns-ek eskaini diote berea, britainiarrek Tony Craggi eta frantsesek Claude Viallat-i. Heldutasun osoa erakusten dute lehenengo bien obrek, hirugarrenak gora-behera gehiago dituelarik.

Jaspers Johns-en 'Titulobakoa', 1985.

Mendebal Alemaniakoak ez dira joan artista seguru batzuk konsagratzera eta hain ezaguna ez den jendea eraman dute, nahiz eta ez horregatik okerragoa.

Sari nagusia, 'Urrezko lehoia', Jaspers Johns amerikarrek eraman du. Pabiloiaren Urrezko Lehoia berriz Italiarentzat. 40 urte baino gutxiagoko artistari eskainitako '2000 Saria' Barbara Bloom amerikararentzat izan da halaber.

Antolatzaileak nondik nora dabilzan ikusteko hona hemen Giovanni Carandente-k, Bienalaren zuzendariak dioena: «Egia da Johnson ez dela deskubrimendu bat. Baina arteak ez du esperimentazioa bakarrik isladatzen. Plazer hedonista bat da halaber. Nahikoa dut Chillidaren granitozko bloke tzarra Beneziako zerupearan ikustea pozik egoteko».

J.M. HERITZ

Dinara Assanova sobietarra Pesaroko Zinemaldian nabarmen

1985. urtean hil zen Dinara Assanova zinegile sobietarraren «Mutikoak» (1983) da ez bai gabe Pesaro-ko Zinemaldian arrakastarik handiena lortu duen filma. Taiwan-eko zinemagintza espero zen bereziki, gutxiexago portugaldarra... Azkenean ordea sobietarrak izan dira atseginetzaileak. Aipatu Dinara zuzendari emazteari buruzko dokumental bat ere aurkeztu da Zinemaldian: «Hainbat maite izan zaituztet!».

XVI. mendeko antzerkilaria Tel-Aviv-eko unibertsitatean

Egunotan omenaldi bat eskaini diote Tel-Aviv-eko unibertsitatean hebraieraz lehen antzerki lana idatzi zuenari. Hori dela eta Sommi juduaren 'Hiru ahizpak' obra antzeztu dute Israelen lehenengo aldiz. Sommi XVI. mendean bizi izan zen Mantua-ko kortean idatzi zuenari. Bere lanak Turin-go liburutegiaren sutean erre ziren 1904. urtean. Ustez han desagertu zen Sommi-ren obra, baina Italian barrena aurkitu ahal izan dira gerora.

Zinezale asko Aljeriako Annabako Zinemaldian

Mediterraneoko Zinema Egunak, hau da Annabako Zinemaldia, ospatu berri da. Aljeriarrek ederki asko profintatu dute aukera hau zinemara joateko. Zinemagintza arabiarra da zinemaldi honetako erakutsiena. Egipziarrek, onak espero ziren, film kaskarrak aurkeztu dituzte. Donostiako Zinemaldian iaz irabazle izandako Galileako ezkontza ez dute azkenean Zinemaldian pasa. Arabiar munduko sexu tabuen aurkakoa omen delako.

Bost orduko antzerkia historiaz Thionville-n

Halako espektakulu historiko-soziologiko bat muntatu du Jarnisy antzerkigileak Thionville-n. Bost ordu eman behar ditu ikusleak oinez, trenetaz eta busez, Lorrain-eko siderurgia industrien hondakinetan barrena. Mehatzak, burdintegiak... horietatik dira antzezleku. Hor arituko dira antzezleak.

«Bateginik»eri buruzko beste eritzia

Dagoeneko BATEGINIK kanpainaren azken txanpak bukatu zirenetik denbora dexte igaro denez, eta Batzorde Nazionalak bere balorapenak egin ondoren, geurea egitea pentsatu dugu guk, beste askorena ere izango delakoan.

Ez dugu esan beharrik, zenbait hitz garratzak eta mingarriak irudituko bazaizkio ere, gure helburua ez dela izan kanpainaren beraren egokitasuna planteatzea —ezta urrik eman ere—, honen garapena aztertzea baizik. Eta ez dugu uste, askotan errepikatutako erretrau hori («Alferrik da ura joan eta gero presa egitea»), hemen aplikatzerik dagoenik, zeren eta Batzorde Nazionalak —B.N.— berak aldarrikatu bait du hemendik bi urtera BATEGINIK-en errepikapenaren posibilitatea, aurtengo edizioak ekarri dituen akats berberetan erortzeko arriskuarekin aurki gaitzkeelarik. Eta arrisku horrek euskalzale zenbaiten sentikortasuna mintzearena baino gehiago axola digu guri.

Zenbait gauza esanak ditu B.N.-k, oso kontutan hartzeak, gainera. Dударik ez komunikabideren baten kontrako jarrera (TVE) eta instituzioen pasotismo orokorra lirateke azpimarragarrienak. Horrela Gasteiztarrek jakin beharko lukete Ea-ko Udalak —200.000 biztanleekin— eskaturikoaren ehuneko hamarrak (500.000) eman duen birtartean, **Laudiokoak**

—25.000 biztanle— oso oker ez bagaude 800.000 pta. eman dituela. Eta ezin ahaztu dezakegu 'gure' Foru Aldundia, zeinak jarraitzen bait du ez-entzunarena egiten. Hona hemen gure ordezkarien erantzukizuna euskararekiko.

Badirudi, hala ere, lastozko sutan geratuko direla kritika hauek, B.N.-k ez omen duelako nahi izan saltsa handiagotan sartu.

Gehiegizko espektatibak sortu zituzten antolatzaileek aurkezpenean Euskadi mailan egin den euskararen aldeko kanpainarik inportantenetarikotzat jotzean BATEGINIK hau, batez ere indarrak neurtu baino lehen; zoritxarrez holako inizatiba bat burutzeko, asmo onak baino gehiago behar dira, hainbat esparrutatik jasotako kritikak kontutan hartuz.

Ez dugu hemen eztabaidatuko finazietarako hautatu zen sistemaz. Haatik ikasbonoen salmentaz oinarritutako sistema honek laguntza emateko zegokeen askoren inibizioa ekarri duenik ezin uka daiteke.

Agiria dugu ere azterpuntu, hau izan bait da kanpainaren bigarren ardatza eta honen porrotaren erakusgarri adierazgarriena. Gure ustez, mezua korapilaturik eta iluna egon ezezik, luzeegia eta ulertzeko gauza ere suertatu da, jendeak zertarako sinatzen zuen ez zekieliarik.

Bainan gure kritikak areagotzen dira «marketing»-en arloan sartuz gero, erdipurdiko publizitate honek ez duelako jakin jendearengana ailegatzen, ezta gizartean eraginik sortzen ere. Hemen dugu, ustez, porrotaren oinarritzeko errua, extralurtartzat hartu bait gaituzte. BATEGINIK, publizitateari dagokionez gaizki enfokaturik zegoen hasiera-hasieratik, bere mezuen anbiguotasuna, kutsu instituzionala zuten txartel eta kuinak eta jator-

tasunaren eza direla kausa. Antolatzaileak ez ote diren horretaz ohartu —oraingoz ez dute aipamen nimenorik ere egin honi buruz— galde-tu ondoren, publizitate-sistema honen kostuaz (garestiegia, omen) informazioa esijitzea besterik ez dugu.

Gasteiz mailako antolatuntzari gagozkiolarik, tirabira eta iskanbilatan alferrik galdutako astia ulertuta ere, zaila egiten zaigu hirian izan den oihartzunik falta konprenitzea. Egia da Arabak askorentzat zazpigarrena izanik jarraitzen duela; baina oso grabea deritzogu ahal-egin handiak beharko lituzkeen lurralde batean trabak jartzeari, «agravios comparatibos» direlakoekin ziria sartuz. Nola ulertu behar dira, bestela, B.N.-k eginiko Arabarekiko zenbait bereizkeria, hala nola propaganda beti heltzen zela berandu, buzzoneatzeko paperak eskatu zenekoaren erdira ez ailegatzea, propagandaren desegokitasuna, «notableen eska-keoa»..., sentsibiltate eskasa adierazi diguna!

Eta ez dugu esan nahi BATEGINIK-en porrota Gasteizen kanpoko arazoengatik gauzatu denik. Besteen erruak ezezik, geureak argitzea ere ezinbestekoa zaigu. Anitz galdera egin diezaiekegu Gasteizko Batzordean aritu diren batzuri, haietariko bat baino gehiago hor baka-rrik figuratzeko edo espediente bat betetzeko zeudela iruditzen zaigularik.

Ildo berbera jarraiki galde diezaioleta Gasteizko PNV-ri zenbat txartel jarri dituen: gogorarazi diezagutela zenbatetan kaleratu den sinadurak jasotzera edota ikasbonoak saltzen saiatzera; eta areago, lotsarik izatekotan zenbat ikasbono saldu dituen. Mahai inguruaren egunean, jakina, hor zeuden beti argazkian ateratzeko prest. *Horixe baietz*, kaleko lana ez omen bait da bere gustokoa.

Aipatuko genuke ere lurralde honetan egon den

deskontrola. Arabako Ikastolen Federazioak hartua zuen bere gain eraketaren erantzunkizuna, eta esan beharrean gaude huts galanta egin duela honetan, ez bait du jakin behar legez erantzuten —burubelarri lanean—.

G.B.-k ez du sortu kanpainaren tamainak eskatzen zuen infraestruktura miniorik (prentsa bulegoa, esaterako), ezta lanerako eske- ma mugatu bat ere, B.N.-k bultzatutako dinamikapean beti aurkitzen dugularik geure burua. Leporatzen diogu ere dinamismoren falta nola, nolanchi auzo guztietara iristeko; eta ezin ahaztu dezakegu deskoordinazioa —auzo asko ibili dira bere kasa, bileratara agertu bari- rik— eta egitarauaren garapen anarkikoa, konbikziorik gabe eginda balego bezala. Bukatu da BATEGINIK kanpaina eta gasteiztarren gehiengo batek ez daki oraindik zer demontre izan den hori. Eta jakin badakigu geure teiltatua harrikatzen ari garela, G.B.-an ibiliak gara eta.

Azkenik esan ahal diezuegu BATEGINIK-ek ez duela lortu helburuetan planteatu zen euskalzaleen batasun hori, esparru honetan —beste askotan bezala, tamalez— bi motatako gizakiak ibiltzen direla: langileak eta erlamandoak.

Ahantz dezagun lehenbaitlehen ameskaitz hau eta ekin «Araba Euskaraz» bezalakoei, bera bait da, Araban, benetako euskalzaleen elkar-topaleku bakarra. Zorionak haientzat.

TXAGORRIBIDEAKO
BATEGINIK
BATZORDEA

Droga

Doinua: Aita jainkoak egin banindu

1

Asko ta asko sartu dirade
aurten drogaren munduan
nik pentsatzen dut ez dakitela
horrek zer ekartzen duan
ezagutzen nun nik mutiko bat
bere izena zana Juan
ta drogan kulpaz berak mundu hau
utzi behar izan zuan.

2

Behin batez irten zan etxetikan
ama negarrez utzita
Juanek esan bait zion lehenago
droga zula erosita
aman malkoak eta zotinak
ez dituzu ikusita
ia-ia egin zuen negar
bi baldekada beteta.

3

Handik aurrera ez zan bueltatu
Juan bere etxe maitera
drogaren kulpaz joan zan eta
zuzenean hilobira
momentu hartan ezin zun eman
bere biziari bira
droga hartuta zer gertatzen den
bertso hauekin begira.

LEIRE ALTUNA

Elgoibarko «Etxegia» 8. bertso paper lehiaketa (6. maila).

Kontrapasa

I. Etxegintza.....	E 12	F 2	B 11	F 18	A 9	D 15	H 11	G 7	B 17	B 2
II. Jaietako zezen.....	G 14	A 4	D 11	E 3	B 12	H 8	A 10	F 15	H 19	D 3
III. Tronpatua.....	D 8	E 18	H 5	A 14	H 18	B 5	F 6	E 15	E 20	A 20
IV. Kakeria.....	H 9	D 12	A 3	G 1	G 15	G 19	B 9	A 15	E 10	G 12
V. Uzta jasotze.....	A 2	D 16	A 12	G 6	F 11	B 20	F 17	B 1	E 4	H 13
VI. Sendagai.....	D 4	F 14	D 18	E 6	G 2	A 1	G 20	F 9	H 2	E 16
VII. Fanatikoak.....	D 7	H 16	F 1	H 6	G 11	B 16	G 5	D 5	F 12	H 15
VIII. Parekatze.....	B 8	A 16	D 9	F 8	H 7	A 11	G 16	B 18	F 19	E 1
IX. Harroak.....	A 6	D 17	F 7	H 17	G 4	B 3	B 13	G 18	D 13	D 1
X. Ihes dabiltzanak.....	G 8	F 5	H 10	H 14	E 11	E 7	B 10	F 3	B 14	G 9
XI. Begiz joak.....	A 19	E 19	E 13	H 3	A 8	F 13	E 9	G 3	B 4	B 6
XII. Izendagaitz.....	A 7	B 19	F 20	H 4	D 20	E 14	D 10	A 13	G 13	A 17

Definizioak zehaztuz
joan ahala, pasa itzazu le-
tra guztiak bakoitzari da-
gokion beheko taulako
laukura. Taula osatu ondo-
ren Bernardo Atxaga idaz-
leak euskararen batasuna-
ri buruz emaniko iritzi ba-
ten aurrean suertatuko za-
ra.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
A					•													•		
B							•								•					
D	•	•				•								•					•	
E	•	•			•			•									•			
F				•						•					•					
G									•								•			
H	•											•								•

(soluzioa 11. orrialdean)

CON CALOR TOMELO FRIO

Sobera, demasa.—

«Calor» izan behar du neskatzaren izena, berarekin soberano hori izotz puskekin behar duzu-eta hartu. «Bero delarik har ezazu hotzik» diost neskatzak, eta ez nekike ez nor dagoen bero, ez zer beharko nukeen hartu eta ezta hotzik gera nindekeen ere. «Brandy» dio beste leku horretan, eta alboetan dituen bi ahizpen abizena ote den galdegiten dut. «Es cosa de hombres» idatzi dio norbaitek zangoetan, eta neskatzak itxurazko trabestiren bat ez dela jakiteko «Jerez» dion horretan mia dezagun deika ari ote zaigu?

«Sobera» dio ditien azpikaldean, eta benetan sobera, gehiegi, larregi, demasa da likore exotikoen moduan patar merke hori iragartzea. Gehiegizko gorputza dauka neskatzak, paperaren gainean. Orain, sobera dagoena zilbor gainean duen koroe hori da. Boikota dezagun eskatzen ariko da, agian.

MARTIN ARANA

ALFERRA BIZARTEGIAN

Korellako ezagun batek kontatzen zidan bazutela herrian beti alferkerian bizi zen gizon bat.

— Pentsa ezak zein alferra zen Kaximiro —esaten zidan—, behin bizartegira sartu eta zera gertatu zitzaiola. Burua makur-makur lurrera begira zegoen eta bizarginak zera galdetu zion:

- Zer egingo dizut, Kaximiro?
- Bizarra moztuidak!
- Alxa ezak ba buru makur hori!
- Orduan ilea moztu!

TOLOSAKO FERITIK BUELTAN

Astelehenero bezala, gizona bueltatu da Tolosako feritik etxera, eta ohera sartu orduko hor hasi zaio emaztea losintxaka

eta kilimaka, jolasean hasi nahiean.

Gizona ere hasi da lanean, baina buelta batera, buelta bestera eta ezer egin gabe, azkenean ziplo gelditu arte.

Asteazken zehar emazteak ez zion ezer berezirik antzeman gizonari baina berriro ere asteleheneko feritik itzultzerakoan, arazo berbera!

Emaztea larritzen hasia zegoen. Biharamunean baserriko balkoitik erropa zintzilikatzen ari zela zarata somatu zuen oilategian eta hantxe ikusi zituen oilo guztiak bertatik tropelean ateratzen. Oiloen ondoren, ordea, oilarra zetorren.

Eta hantxe hasi da oilarra oilo guztien atzetik segika. Eta segika jarraitzen zituen, baina ezer egin gabe. Oilo batengana hurbildu, buelta eman oiloaren inguruan, hegalkada batzu eman eta ezer gehiagorik ez.

Oilarra horrela zebilela, emazteak zera esan omen zion balkoitik:

— Zer da oilarra? Hi ere atzo Tolosan izan al hintzen edo?

OSASUNAREN ARDURAZ

Ezkontideen tentsioa, antzekoa

SARRITAN esan izan da, bikoteak elkarrekin bizitzen urte asko eman ondoren, fisikoki ere antza edukitzea bukatzen dutela. Eta horrelako esanek gehienetan irrifarrea sortarazten duten arren, ez da txantxetako medikuek zera ikusi dutela, adinarekin senar-emazteen tentsio presioa nahikoa paretsua dela, Boehringer Ingelheim laborategiko komunikazio-kabineteak esan berri duenez.

Orain arte antzekotasun hori amankomunean zituzten arrisku-faktoreei zor zitzaizela uste zen (adina, obesitatea, gatzaren kontsumoa eta ohizko ariketa-maila). Baina EEBBetan egin berria den ikasketa batek frogatu duenez, arrisku-faktore horiek erabat desberdinak dituzten bikoteetan ere gertatzen omen da antzekotasun fenomeno hori.

Arrazoia ez dago zehatz-mehatz esaterik, baina itxuraz psikologikoa litzateke gehienbat: elkarrekiko duten egokitzea, komunikazio-eredu beretsuak, emozioen adierazpena eta egoez zail eta latzei batera aurrera egitea, etabar.

XABIER AGIRRE

Euskal kulturaren inguruan jiraka

AURREKO ARGIA batetan (1.204. zk., 1988), Laura Mintegiren «Euskal kultura, erdal kultura» artikulua irakurtzen ari nintzela, berriketaldi honetarako aitzakia sortu zidan esaldi honek: *«euskal kultura erdaraz egin daitekeela onartu beharko genuke, hizkuntza ez izanik elementu definitzaile bakarra, helburua baizik, eta modu berean euskara erabiliz, erdakl kultura egitea posible dela»*. Bego.

Euskal kulturaren eta erdal kulturaren arteko mugaketa-arazo hau, berriro harrotu bada ere, lehenagotik datorkiguna da. Duela hamar urte (1978), Irungo Literatur Sarien banaketa egiterakoan, hango Udaletxeko Hitzaldi-Aretoan suertatu nintzen Joxe Austin Arrietarekin batera, eta ondo asko gogoratzen naiz, arazo hori zela eta, nolako iskanbila sortu genuen Raúl Guerra eta García Ronda-rekin Alemaniako telebistaren aurrean. Horretaz zerbait badakite Juan San Martín eta Joxe Azurmendik. PSOEko erdal idazle horiek —ordurako euskal instituzioak jadanik bideratuak zeuden— euskal kultura egiten ari direla baieztatzen zuten fermuki. Noski, euskal kultura espainola erabiliz. Euskal Herrietan bizitzeak ematen zien eskabide horretarako bide. Lehengo asteen, ETBko elebitasunari buruzko emanaldian, Arabako APko politikariak, gure herri honek euskara

nahiz espainola erabili ahal izan dituela argudiatuz, erdal kultura euskal kultura bezain Euskal Herrikoa dela aldarrikatzen zuen. Ageri denez, noiz eta frankismo ondoko urte hauetan hain zuzen, alderdi estataleko ordezkariak berebiziko amorrazioa erakusten dute espainolaren bidez euskal kultura egiten ari direla frogatzeko. Espainolak dira, beraz, tesi hori frogatu nahian dabilzanak. Euskal idazleak ez du izan, nik dakidala bederen, erdal kultura egiten ari dela frogatzen iharduteko tentaziorik.

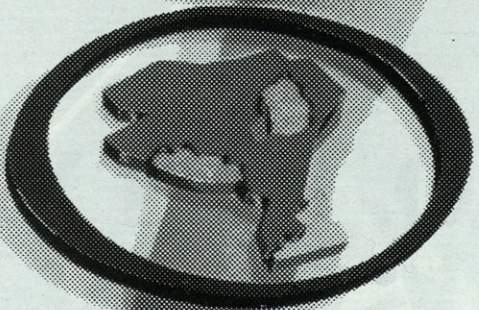
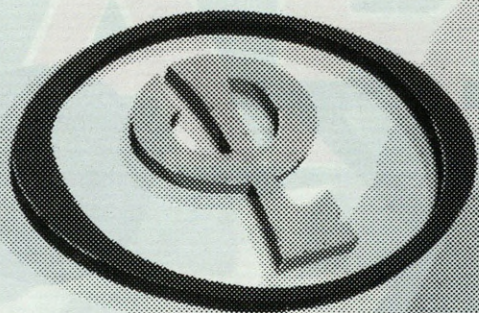
EUSKALDUNOK euskal kulturaz zer pentsatzen dugun? Nik uste dut erantzun bat baino gehiago ian dituela galdera horrek. Mende honen lehen hiru hamarkadetak euskaltzale gehienek aburuz, euskal kultura da euskal gaiei buruz euskaraz nahiz erdaraz lantzen den oro. 'Euskal' adjektiboaren mugatzailea gaia da eta ez hizkuntza. Gerrate ondoko idazleen baitan, bereziki 1950eko hamarkadatik aurrera, hizkuntza da azpimarkatzen dena kulturaren mugaketan. «Euzko-Gogoa»k ozenki oihukatu zuen euskararik gabe ez zegoela ez Euskal Herririk eta ez euskal kulturarik. Gauza bera erreplikatu izan dute, bakoitzak bere modura eta garai desberdinetan, Pierre Lafitte, Koldo Mitxelena, Joxe Migel Barandiaran, Txillardegia eta hainbat euskaltzalek («Jakín», 34. zk., 1969). Hauentzat hizkuntza da kultura adierazteko bide nagusia, ezinbestekoa, hau hura gabe ezin bait da adierazi. Beraz, hemen, edozein kulturaren mugatzailea hizkuntza da eta ez gaia. Laura Mintegi gazteak, agian oraingo belaunaldi gaztearen kezka jasoz, Atxagaren hau dakar: *«euskal kultura, kultura satelitea dela, erdigunea den erdarazkoaren ingurukoa dabilena»*. Eta hemen badirudi euskal kultura erdal kulturaren morroi dela, edo antzeko zerbait.

NI ez naiz hasiko kulturaz, oro har, eman diren definizio desberdinak aztertzen, ez Tylor klasikoarena (1871), ezta ondoren, bereziki 1952az geroztik, A.L. Kroeber, Kluchhohn, Parsons, Malinowski, Radcliffe-Brown-ek eta beste hainbatek, bakoitzak bere eskola jakinaren arabera, eskaini dituztenak ere. Kultura, edozein modutara mugatzen dela ere, kultura unibertsalarekin batera, herri bati dagozkion kultura bereziak daukela esango nuke eta kultura hauen ezaugarri magusia, ez bakarra baina bai ezinbestekoa, hizkuntza dela. Bigarren mailan datoz adierazpen estetikoak, hala nola: artea, musika, etab. Guzti hau, adibide plastikoen bidez esan behar baneza, hauxe nioke: euskaraz egindakoa bakarrik dela euskal kultura. Eta euskal kultura hau ez da beste kulturak baino ez pobreako eta ez aberatsagoa, kulturak bereziak diren heinean bederen.

Niretzat garbi dago, beraz, euskaldunak genituen eta, gehiago edo gutxiago, euskal gaietaz espainolez ihardun zuten Unamuno, Baroja, Kanpion, Julio Urkixo-k eta, ez dutela euskal kultura egin. Arte-mundura mugatuz, ez zait iruditzen Txillida bat edo Oteiza bat ere euskal kultura egiten ari direnik, ez bait dira euskararen jabe. Orobat, nire pentsamenduaren lerro berean jarraiki, ez dut uste euskal gaietaz noizbehinka, arrazoi bategatik edo besteagatik, erdaraz ari den euskal idazlearen ekarpena hertsiki euskal kulturaren esparrupean sartzekoa denik. Zaku honetan sartuko nituzke hainbat euskaltzale eta euskal idazlearen ikerketa-lanak, adibidez R.M. Azkue edo Koldo Mitxelena batenak.

PAULO IZTUETA

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

- Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bul-tzatzaile garen Entitatea.
- Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

1988

Lehen Bulegoa	190 Bulego
Lehen Bezeroa	725.000 Bezero
Lehen Milioia	221.000 Milioiko aurrezkia

...29 urtetan soilik.

- Zatoz elkarlanean parte hartzera.

**Horrexegatik,
Lan Kide Aurrezkia
"Euskadiko Kutxa" da**

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa

GK:

GIPUZKOAKO KUTXA • • • • • CAJA DE GUIPUZCOA

● Hauxe da Gipuzkoako Aurrezki Kutxa
Probintzialaren irudi berria. Eta gure izen berria
Gipuzkoako Kutxa da.
Gu garen eta izan nahi dugun guztiaren sinboloa.
Iritsi bait da etorkizunari adarretik heltzeko ordua.
Eta gure esperientziak erakutsitako onena bilduko
dugu, aro berri bati esperantzaz beteta ekiteko. Guk
ez dugu atzera begiratzen eta saiatuko gara, jo ta ke,
Gipuzkoak aurrera egin dezan.
Gu garelako Gipuzkoako Kutxa.

**Gipuzkoar guztiekin gaude
etorkizunari begira**
